

L

0 2-32174/45

**MILITAIRE
INLICHTINGEN DIENST**

**Inlichtingen - en Veiligheidsdiensten
van de DDR (Oost-Duitsland)**

SUPINTREP

DATUM VAN UITGIFTE

15 JUL 1988

INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN
VAN DE D.D.R. (OOST-DUITSLAND)

Departement van Defensie
Militaire Inlichtingendienst
Supintrep

Voorwoord

Dit Supintrep betreffende de organisatie, werkwijze en hulpmiddelen van de Oostduitse inlichtingen - en veiligheidsdiensten vormt het resultaat van een studie, welke is gemaakt aan de hand van een groot aantal betrouwbare gegevens, afkomstig uit zowel officiële als niet-officiële bronnen.

Uit de behandelde onderwerpen blijkt onder meer, dat de Oostduitse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in veel opzichten een spiegelbeeld van de Sovjet inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn. Derhalve kan bestudering van dit boekwerk ook bijdragen tot een betere beoordeling van de structuur en techniek van deze Sovjet diensten.

Het boekwerk is in eerste instantie bestemd ter instructie van die categorieën personeel van de Militaire Inlichtingendienst, welke in verband met de aard van hun taak met de activiteiten van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het oostblok op de hoogte dienen te zijn.

I N H O U D

		Blz.
HOOFDSTUK I	<u>INLEIDING</u>	1
HOOFDSTUK II	<u>TOPORGANISATIE VAN HET MINISTERIE VOOR STAATSVeiligheid</u>	
	1. Historische ontwikkeling	3
	2. Organisatieschema	5
	3. Topstructuur van het M.f.S.	6
HOOFDSTUK III	<u>VEILIGHEIDSAANGELEGENHEDEN VAN HET M.f.S.</u>	
	1. Organisatieschema Veiligheidsdienst	9
	2. Hoofdafdeling I (Beveiliging Oostduitse Strijdkrachten)	10
	Organisatieschema	11
	3. Hoofdafdeling II (Contra-Inlichtingendienst)	13
	4. Hoofdafdeling III (Beveiliging Industrie, Handel en	
	Landbouw)	14
	5. Hoofdafdeling IV (Ontbonden)	15
	6. Hoofdafdeling V (Ondergrondse Bewegingen)	15
	7. Hoofdafdeling VI (Beveiliging Oorlogsindustrie en In-	
	richtingen voor Wetenschappelijk Onderzoek)	16
	8. Hoofdafdeling VII (Beveiliging Volkspolitie)	16
	9. Hoofdafdeling VIII (Opsporing, observaties, onderzoeken	
	en arrestaties)	17
	10. Hoofdafdeling IX (Verzameling van bewijsmateriaal, on-	
	dervragingen en zaakbehandeling)	19
	11. Afdeling X (Verbindingen met Inlichtingen- en Veilig-	
	heidsdiensten van Oostbloklanden)	20
	12. Afdeling XI (Berichtenbeveiliging, Cryptografie)	20
	13. Hoofdafdeling XII (Centrale Index)	20
	14. Hoofdafdeling XIII (Beveiliging Transportwezen)	20
	15. Hoofdafdeling XIV (Gevangenen van het M.f.S.)	21
	16. Hoofdafdeling XV (Zie ook Hoofdstuk V)	21
	17. Hoofdafdeling XVI (Werkplaatsen van de gevangenen van	
	het M.f.S.)	21
	18. Afdeling XXI (Ontbonden)	21
	19. Afdeling S.V.S. (Beveiliging geclassificeerde documen-	
	ten)	22
	20. Hoofdafdeling A.P.F. (Pascontrole en Opsporing)	22
	21. Hoofdafdeling K.u.S. (Personeel en Opleidingen, Scholen	
	van het M.f.S.)	22
	22. Hoofdafdeling M (Postcensuur)	23
	23. Hoofdafdeling P.S. (Bescherming van de leiders van par-	
	tij en regering)	23
	24. Afdeling F (Geheime radioverbindingen, Peil- en luister-	
	dienst)	24
	25. Afdeling K (Criminele Techniek)	24
	26. Afdeling O (Technische Afluisterdienst)	24
	27. Afdeling R (Controle op Westelijke Militaire Missies).	25
HOOFDSTUK IV	<u>HOOFDBESTUUR ADMINISTRATIEVE ZAKEN (H.V.B.)</u>	
	1. Organisatieschema	27
	2. Hoofdafdeling Beheer en Huishoudelijke Zaken (V.u.W.)....	28
	3. Afdeling Algemene Zaken	28
	4. Afdeling Financiën	28
	5. Afdeling Medische Dienst	28

HOOFDSTUK V	<u>HOOFDBESTUUR INLICHTINGEN (H.V.A.)</u>	
	1. Organisatieschema	29
	2. Afdelingen behorende tot de H.V.A.	30
HOOFDSTUK VI	<u>TERRITORIALE ORGANISATIE M.f.S.</u>	
	1. Overzicht Territoriale Organisatie	33
	2. Locaties van staven M.f.S. en V.f.K. (Militaire Inlichtingendienst)	35
HOOFDSTUK VII	<u>TOFFUNCTIONARISSEN EN CATEGORIEËN PERSONEEL M.f.S.</u>	
	1. Topfunctionarissen M.f.S.	37
	2. Categorieën personeel in dienst van het M.f.S.	39
HOOFDSTUK VIII	<u>POSTCENSUURDIENST EN AFLUISTERDIENST VAN HET M.f.S.</u>	
	1. Algemeen (zie ook schema blz. 48)	45
	2. Organisatie activiteiten	45
HOOFDSTUK IX	<u>ENIGE HULPORGANEN VAN HET M.f.S.</u>	
	1. Het Oostduitse Persbureau A.D.N.	49
	2. Leipziger Messe	49
	3. Radiozenders 904 en 935	52
HOOFDSTUK X	<u>WERVING, OPLEIDING EN SLUIZING VAN AGENTEN</u>	
	1. Agentenwerving	55
	2. Opleiding van rechtstreeks geleide M.f.S.-agenten	58
	3. Agentensluizing tussen Oost- en West-Duitsland	60
HOOFDSTUK XI	<u>VERBINDINGSSYSTEEM</u>	
	1. Algemeen	61
	2. Radioverbindingen	61
	3. Koerlierverbindingen	61
	4. Postverbindingen	62
	5. Schema verbindingen	64
HOOFDSTUK XII	<u>INLICHTINGEN- EN ONTWICHTINGSDIENSTEN VAN HET OOSTDUITSE M.f.N.V. (MINISTERIE VOOR NATIONALE VERDEDIGING)</u>	
	1. Organisatieschema	67
	2. Militaire Inlichtingendienst (V.f.K.)	68
	3. Zelfstandige Afdeling van het Politieke Bestuur van het Oostduitse M.f.N.V.	72
	4. Verkenningssafdeling van het Oostduitse M.f.N.V.	72
HOOFDSTUK XIII	<u>FABRICAGE VAN CONSPIRATIEVE HULPMIDDELEN</u>	
	1. Algemeen	73
	2. Gefabriceerde apparatuur	73
	3. Werkplaatsafdelingen	74
	4. Door de Oostduitse Inlichtingendienst toegepaste conspi- ratieve hulpmiddelen	75

HOOFDSTUK I

INLEIDING TOT DE INLICHTINGEN - EN VEILIGHEIDSDIENSTEN VAN DE D.D.R. (DEUTSCHE DEMOKRATISCHE REPUBLIK)

1. Te behandelen diensten

De inlichtingen- en veiligheidsorganisaties in Oost-Duitsland die in dit overzicht worden behandeld zijn de volgende:

1. Het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S. = Ministerium für Staatssicherheit).
2. De buitenlandse inlichtingendienst H.V.A. (Hauptverwaltung für Aufklärung) welke ondergeschikt is aan het M.f.S.
3. De militaire inlichtingendienst V.f.K. (Verwaltung für Koordinierung) die ondergeschikt is aan het Ministerie voor Nationale Verdediging (M.f.N.V.).
4. De Verkenningafdeling (Aufklärungsabteilung) van de Oostduitse Grenstroepen van de Nationale Volksarmee. Deze Verkenningafdeling is echter sedert November 1961 onder de Hoofdafdeling I van het M.f.S. geplaatst.
5. De Verkenningafdeling van de Hoofdstaf van de Nationale Volksarmee.
6. De Zelfstandige Afdeling van het Politieke Bestuur van het M.f.N.V. (vroeger aangeduid als Zelfstandige Afdeling Mrochen).
7. De Operatieve Diensten van de H.V.D.V.P. (Hauptverwaltung Deutsche Volkspolizei = Hoofdbestuur van de Duitse Volkspolitie).

In dit overzicht worden niet behandeld de in of vanuit Oost-Berlijn opererende inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de Sovjet Unie (K.G.B. en G.R.U.) en die van de satellietlanden.

2. Personeelssterkten

Hierna volgen enige getallen welke een indruk geven van de sterkten van het vaste personeel van het Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.), van het personeel van de daaraan ondergeschikte diensten alsmede van de voor het M.f.S. binnen en buiten Oost-Duitsland werkende informanten en agenten. Verder is de sterkte van het stafpersoneel van de Oostduitse militaire inlichtingendienst (Verwaltung für Koordinierung) vermeld.

1. Totale sterkte van het stafpersoneel van het M.f.S. in Oost-Duitsland: 13.000-14.000 officieren, onderofficieren en burgers.
2. Sterkte van het stafpersoneel van het Ministerie voor Staatsveiligheid te Berlin-Lichtenberg: plm. 3000 man (respectievelijk 1400 officieren en onderofficieren en ± 1600 burgers).
3. Personeelssterkte van het M.f.S.-Wachtregiment in Oost-Berlijn: 2500 man. (niet gerekend onder 1 en 2)
4. Personeelssterkte van de staf van de buitenlandse inlichtingendienst (H.V.A.) van het M.f.S. in Oost-Berlijn: 600-650 man.
5. Personeelssterkte per districtsbestuur (Bezirksverwaltung) van het M.f.S. (Er bestaan 16 Bezirksverwaltungen, Oost-Berlijn inbegrepen): 200-250 man.
6. Personeelssterkte per kringbureau (Kreisdienststelle) van het M.f.S. (Er bestaan 216 Land- en Stadkringen in Oost-Duitsland en Oost-Berlijn): 15-20 man.

7. Sterkte van het aantal informanten en medewerkers van het M.f.S. in Oost-Duitsland en in Oost-Berlijn:
125.000-150.000 man.

8. Sterkte van de voor het M.f.S. in West-Duitsland actief werkende personen: 15.000-16.000 man (hiervan waren naar schatting 6000 man reeds vóór hun werving door het M.f.S. in West-Duitsland woonachtig).

9. Sterkte van de voor het M.f.S. buiten Oost- en West-Duitsland werkende personen:
onbekend.

10. Personeelssterkte van de zogenaamde "stille reserve" van het M.f.S. in West-Duitsland en daarbuiten:
Geschat op een veelvoud van het onder 8. genoemde getal.

11. De personeelssterkte van de staf van de Oostduitse militaire inlichtingendienst (V.f.K.) in Berlin-Grünau en van de vier daaraan ondergeschikte Operatieve Bases te Schwerin, Magdeburg, Erfurt en Leipzig:
plm. 500 man.

12. In dit verband wordt opgemerkt dat in de Duitse Bondsrepubliek alleen al tussen 1951 en 1959 16.500 personen tegenover de bevoegde instanties hebben bekend spionage- en ontwerptingsopdrachten van de Oostelijke inlichtingendiensten te hebben ontvangen. In dit getal zijn ook begrepen de personen die zich uit eigen beweging bij de Westduitse veiligheidsinstanties hebben gemeld. Ongeveer 85% van genoemd aantal personen ontving de spionage- en ontwerptingsopdrachten van Oostduitse inlichtingendiensten. Sedert de bouw van de Berlijnse muur in 1961 is in West-Duitsland het aantal arrestaties van agenten van de landen van het Sovjetblok teruggelopen.

3. Veiligheidscommissie (Sicherheitskommission) van het Centraal Comité van de Communistische Partij (S.E.D.)

De Veiligheidscommissie, ook wel aangeduid als Veiligheidsafdeling, bestaat sedert 1950.

Vanaf 1957 heeft [redacted] lid van het Politbureau van de S.E.D. de leiding in deze commissie, die zich bezig houdt met militaire en veiligheidszaken. De Veiligheidscommissie is onder andere belast met het uitoefenen van politieke controle en het geven van hogere leiding aan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de D.D.R., aan de H.V.D.V.P. (Hoofdbestuur van de Duitse Volkspolitie), de "Kampfgruppen" van de S.E.D. en de organisatie voor pre-militaire opleiding G.S.T. Ze is verantwoordelijk voor alle zaken die de veiligheid van de staat, de partij-instellingen en de staatsbedrijven in de D.D.R. betreffen.

HOOFDSTUK II

TOPORGANISATIE VAN HET MINISTERIE VOOR STAATSVeiligheid (MINISTERIUM FÜR STAATSSICHERHEIT-M.F.S.)

1. Historische ontwikkeling

a. Periode 1945 - Februari 1950

Na de bezetting van het Oostelijke deel van Duitsland door het Rode Leger in 1945, werd tegen het einde van dat jaar door de Sovjets begonnen met de opbouw van een Duitse geheime politie-organisatie, welke een onderdeel zou moeten vormen van een toekomstige Duitse communistische staat. Het personeel voor de nieuwe geheime politie werd voornamelijk gerecruteerd uit de sedert 1 Juni 1945 bestaande "Deutsche Volkspolizei". Bij de verschillende afdelingen van de "Volkspolizei" in de destijds nog bestaande vijf "Länder" en de 264 "Kreise" werden zogenaamde "Kommissariate 5" (K 5) gevormd, welke dienst deden als hulporganen van de Sovjet veiligheids politie¹, en welke belast waren met onderzoeken, opsporingen en arrestaties voor zover het politieke misdaden betrof. Eind 1946 bestonden niet alleen bij alle criminele afdelingen² van de "Volkspolizei" in de "Länder" en in de "Kreise" respectievelijk "Dezernate K 5" en "Kommissariate K 5", doch werd ook bij de "Deutsche Verwaltung des Innern" (DVdI)³ een nieuw "Referat K 5" van de criminele politie (Kriminalpolizei) opgericht. Laatstgenoemde dienst vormde de centrale van de Oostduitse politieke politie. Alle sleutelposities bij de "DVdI" waren toen reeds op last van de Sovjets bezet door oude beproefde communisten. Deze waren, voor zover ze werkzaam waren bij het "Referat K 5", in de Sovjet Unie op scholen van de staatsveiligheidsdienst voor hun taak opgeleid.

In Augustus 1949 werden de afdelingen "K 5" pro forma ontbonden. Gelijktijdig werden onder leiding van de communist Wilhelm Zaisser in de hoofdsteden van de "Länder" en in de Sovjet sector van Berlijn "Führungsstäbe" gevormd. Deze bestonden voornamelijk uit leden van de afdeling "K 5".

In October 1949, na de vorming van een provisorische regering in die maand, werden deze "Führungsstäbe" aangeduid als "Kriminalpolizei/Dezernat". Deze "Dezernate D" werden in November 1949 geplaatst onder de "Hauptverwaltung zum Schutze der Volkswirtschaft" van het in de maand daarvoor gevormde Ministerie van Binnenlandse Zaken (Ministerium des Innern), kortweg aangeduid als "MdI". De aanduiding "Hauptverwaltung zum Schutze der Volkswirtschaft" bleek slechts bestemd te zijn voor een korte overgangsperiode.

b. Periode Februari 1950 - November 1955

Door de wet van 8 Februari 1950 werd deze dienst omgevormd tot een zelfstandig Ministerie voor Staatsveiligheid (Ministerium für Staatssicherheit), dat onder leiding van [] kwam te staan. Tot plaatsvervanger van deze werd benoemd []; deze kreeg de rang van staatssecretaris. Na de volksopstand van 17 Juni 1953 werd [] door partijleider [] ervan beschuldigd volkomen gefaald te hebben. Het "Ministerium für Staatssicherheit" werd op 24 Juli 1953 gedegradeerd tot "Staatssekretariat für Staatssicherheit" en ondergeschikt gemaakt aan het "Ministerium des Innern".

De leiding van het nieuwe staatssecretariaat werd opgedragen aan de vroegere schepsaboteur van de Komintern []. [] werd gehandhaafd als plaatsvervanger van deze. Naar voorbeeld van de Sovjet Unie, waar [] in Juni 1953 als MVD-chef en als zodanig chef van de Sovjet geheime politie, ten val was gebracht, werd ook in Oost-Duitsland de invloed van de partij op het staatsveiligheidsapparaat versterkt. Er werden krachtige maatregelen genomen om te voorkomen dat de staatsveiligheidsdienst zich boven de partij zou stellen. Teneinde een permanente samenwerking te waarborgen tussen de afdelingen van de staatsveiligheidsdienst in de "Bezirke" (gevormd na de ontbinding van de "Länder" bij de wet van 23 Juli 1953) en de "Kreise"

enerzijds en de leiding van de communistische partij (SED) in de "Bezirke" en "Kreise" anderzijds, werden "Beauftragte der Partei" aangesteld. Deze functie wordt sedertdien meestal vervuld door de 1e Secretaris van de betreffende partij-organisatie. Deze komt met de chef van de betreffende staatsveiligheidsafdeling samen teneinde over de stemming van de bevolking van gedachten te wisselen.

c. Periode November 1955 - 1967

Na een uitgebreide reorganisatie werd de staatsveiligheidsdienst op 24 November 1955 weer tot zelfstandig ministerie verheven. [redacted] werd minister; [redacted] bleef diens plaatsvervanger. [redacted] werd op 1 November 1957 "om gezondheidsredenen" ontheven van zijn functie als "Minister für Staatssicherheit". Uit het verslag van het Ve Partijcongres van de SED, dat werd gehouden in Juli 1958, werd [redacted] beschuldigd van fractievorming. Ook werd hem verweten dat hij de politieke situatie in 1956, tijdens de Hongaarse opstand, foutief had beoordeeld en de activiteiten van de contra-revolutionaire elementen in de DDR had onderschat. Hij werd als Minister voor Staatsveiligheid opgevolgd door [redacted]. Laatstgenoemde werd tevens de rang van luitenant-generaal toegekend.

In 1955 werd bij het ministerie een nieuwe hoofdafdeling (Hauptabteilung XV) gesignaleerd, welke later werd geïdentificeerd als de embryonale buitenlandse inlichtingendienst van de staatsveiligheidsdienst. De nieuwe hoofdafdeling was onafhankelijk van het "MfS" gegroeid uit het "IWF" (Institut für Wirtschaftliche Forschung). Het "IWF" was op zijn beurt gegroeid uit enkele Oostduitse inlichtingenorganisaties, onder andere het zogenaamde "Stoph-Apparat". Het "Stoph-Apparat" was rechtstreeks aan de "Sicherheitsabteilung" van het Centraal Comité van de SED ondergeschikt geweest. Genoemde inlichtingenorganisaties werden in 1948-1949 gevormd door het Centraal Comité van de SED teneinde politieke en economische spionage te bedrijven. Het "IWF" stortte in 1953 ineen toen meer dan veertig agenten hiervan in West-Duitsland werden gearresteerd. In zijn bloeitijd beschikte het "IWF" onder andere over een speciale afdeling welke zich bezig hield met de voorbereiding en de uitvoering van mensenroof.

Medio 1956 werd de aanduiding "Hauptabteilung XV" van het "MfS" vervangen door "Hauptverwaltung für Aufklärung" (HVA). De "HVA" is onder meer belast met spionage-activiteiten tegen het Westen, speciaal de Westduitse Bondsrepubliek, op militair, politiek, economisch en wetenschappelijk gebied. Aan het hoofd van de "HVA" werd generaal-majoor [redacted] geplaatst. In 1959 vond een reorganisatie bij de "HVA" plaats, welke de organisatie daarvan zijn huidige vorm gaf.

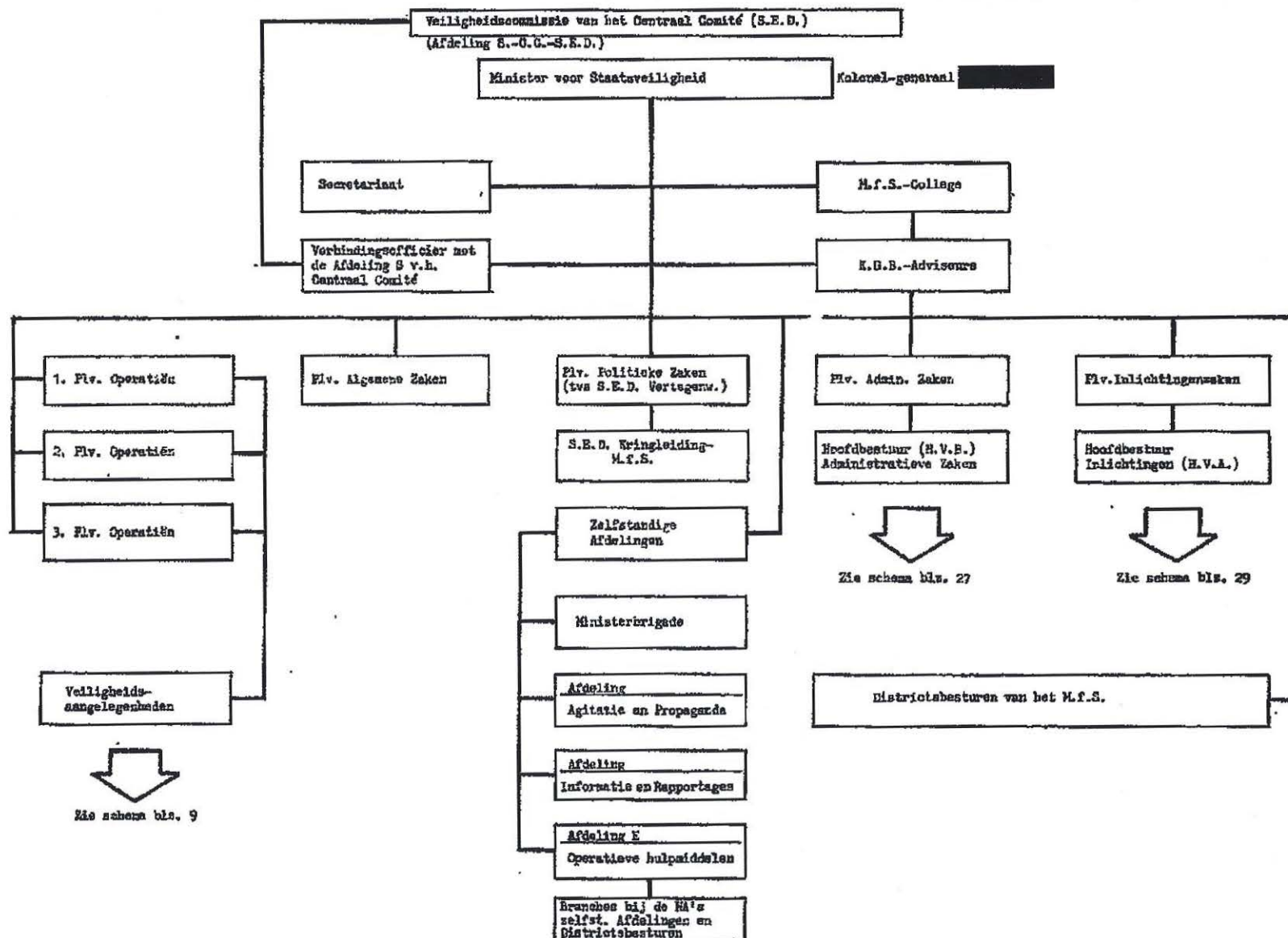
Tijdens de periode 1960-1967 vonden bij het "Ministerium für Staatssicherheit" geen reorganisaties van betekenis plaats. Onder leiding van kolonel-generaal [redacted] is het "MfS" uitgegroeid tot een zeer efficiënte inlichtingen- en veiligheidsorganisatie.

+ Destijds nog NKGB en vanaf Maart 1946 MGB

++ "Kriminalpolizei - Abteilungen".

+++ Gevormd op last van het Sovjet militaire bestuur in Oost-Duitsland (SMAD). Uit de "DVdI" ontstond op 7 October 1949 het "Ministerium des Innern".

TOPORGANISATIE VAN HET OOSTDUTSKE MINISTERIE VOOR STAATSEVEILIGHEID (M.f.S.) MET DE DAARTOE BEROERDE DUITSLANDE INLICHTINGSDIENST (H.V.A.)

2. Topstructuur van het M.f.S.

a. Algemeen

Onder de Minister voor Staatsveiligheid staat een aantal plaatsvervangers voor operatiën, algemene zaken, politieke zaken, administratieve zaken en inlichtingenzaken.

Aan deze plaatsvervangers, die ook in het hierna behandelde M.f.S.-College zitting hebben, zijn de diverse Hoofdbesturen, Hoofdafdelingen en Afdelingen van het M.f.S. ondergeschikt.

Een aantal Afdelingen van het M.f.S. ressorteert rechtstreeks onder de Minister voor Staatsveiligheid. Teneinde een juiste inzicht te verkrijgen in positie welke elk van de hierna behandelde onderdelen van het M.f.S. inneemt, wordt geadviseerd bij het bestuderen van de tekst de corresponderende schema's te raadplegen.

b. S.E.D.-Kringpartijleiding (M.f.S.)

Bij het Ministerie voor Staatsveiligheid bestaat een afzonderlijke kringpartijleiding, welke tot taak heeft, los van de S.E.D.-organisaties buiten het M.f.S. de persoonlijke partijdocumenten van de leden van dit ministerie te beheren. Deze "Kreisleitung" is ook verantwoordelijk voor de van deze leden geëiste politieke activiteit. Ze heeft belangrijke invloed op de bestraffing van de leden van het M.f.S. die zondigen tegen de normen van de geldende moraal of die de veiligheidsbepalingen overtreden. Het hoofd van de S.E.D.-Kringleiding (tevens 1. Partijsecretaris van het M.f.S.) is een kolonel.

c. M.f.S.-College (Kollegium)

Het M.f.S.-College vormt de belangrijkste groep medewerkers van de Minister voor Staatsveiligheid kolonel-generaal [REDACTED], welke deze met raad en daad terzijde staat. Het College bestaat uit één 1e. plaatsvervanger, ongeveer vijf plaatsvervangers met de rang van generaal-majoor van de Staatsveiligheidsdienst, alsmede een S.E.D.-vertegenwoordiger, die tevens eerste secretaris van de S.E.D.-leiding bij het Ministerie voor Staatsveiligheid is.

d. Verbindingsofficier met de Afdeling S Centraal Comité van de C.P.

De Afdeling S is de Veiligheidscommissie van het Centraal Comité (S.E.D.)

e. Sovjet (K.G.B.) adviseurs bij het M.f.S.

Aan het M.f.S. zijn nog steeds Sovjet "adviseurs" van de Sovjet Staatsveiligheidsdienst (K.G.B.) toegevoegd. Zij zien toe op de activiteiten van het M.f.S. en ze beïnvloeden de M.f.S.-operaties. Het is bekend dat door middel van deze "adviseurs" bronnen van het M.f.S. door de K.G.B. worden overgenomen. Zij grijpen in bepaalde gevallen reeds bij de werving van een potentiële bron in, teneinde deze voor de eigen dienst te winnen.

Uiteraard dragen deze "adviseurs", wier aanwijzingen voor leden van het M.f.S. gelden als bevelen, zorg voor het in Sovjet kanalen loodsen van door onderdelen van het M.f.S. verkregen inlichtingen.

f. Ministerbrigade van het M.f.S.

De Ministerbrigade bestaat uit een groep officieren van de Staatsveiligheidsdienst, welke de Minister voor Staatsveiligheid vertegenwoordigt bij belangrijke onderzoeken op operatief of administratief gebied. De leiding van deze Brigade is in handen van een kolonel. De functie is enigszins te vergelijken met die van een inspecteur. De Ministerbrigade controleert, maar heeft niet het recht bevelen te geven. In het verleden werd deze Brigade ook aangeduid als "Kontrollinspektion".

Op districtsniveau bestaat een groep veiligheidsofficieren die voortdurend toeziet op de operaties van de Operatieve Afdelingen in het betreffende M.f.S.-district en de daaraan ondergeschikte M.f.S.-kringen (M.f.S.-Bezirks-

verwaltungen en M.f.S.-Kreisdienststellen). Op dit niveau wordt de groep veiligheidsofficieren aangeduid als "Instruktorsbrigade".

g. Afdeling Agitatie en Propaganda (M.f.S.)

(In het verleden ook aangeduid als Afdeling Pers en Propaganda). Deze Afdeling is verantwoordelijk voor de ondersteuning van de propagandistische activiteiten van de Oostduitse communistische partij (S.E.D.) door het verspreiden van inlichtingen over het inlichtingen- en veiligheidswerk van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) onder de Oostduitse bevolking. Verder is de Afdeling belast met de controle op de propaganda-activiteiten van andere M.f.S.-onderdelen en de ondersteuning van deze bij de voorbereiding van materiaal voor publicatie. Ze streeft ernaar de openbare mening ten gunste van het M.f.S. te beïnvloeden en bij het personeel van het M.f.S. een gevoel van trots te kweken. De in de oppositie zijnde elementen in Oost-Duitsland tracht ze te intimideren door van het staatsveiligheidsapparaat een machtig en gigantisch beeld te scheppen. De Afdeling Agitatie en Propaganda is gevestigd in Berlin-Lichtenberg en ze staat onder leiding van een kolonel.

h. Afdeling Informatie en Rapportages van het M.f.S.

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor het samenstellen van belangrijke rapportages voor de Minister voor Staatsveiligheid. Hiertoe behoren ook overzichten betreffende de publieke opinie. Deze rapportages worden na kennisgeving door de minister doorgezonden aan de hogere partij- en regeringsleiders van de D.D.R.

De Afdeling Informatie en Rapportages, die bij het M.f.S. intern ook bekend is als "Zentrale Informationsgruppe" is gevestigd in Berlin-Lichtenberg en wordt geleid door een kolonel. Op districtniveau bestaat een "Referat Information" met een overeenkomstige taak als de Afdeling Informatie en Rapportages op ministerieel niveau. Een "Referat Information" telt een kapitein en drie stafleden.

i. Afdeling E (M.f.S.)

Deze Afdeling vormt een zelfstandig onderdeel van het M.f.S. Ze heeft Secties ondergebracht bij elke Hoofdafdeling en zelfstandige Afdeling en bij de Districtsbesturen van het M.f.S. in Oost-Duitsland.

De taak van deze dienstak van het M.f.S. bestaat uit het leveren van stempels, documenten, operationele kleding en andere uitrusting, welke bij de uitvoering van M.f.S.-operaties benodigd zijn. Bij de verschillende onderdelen van het M.f.S. in Oost-Duitsland bestaan standaard aanvraagformulieren (E-opdracht) voor het aanvragen van genoemde operationele hulpmiddelen. De zetel van de Afdeling E is onbekend. Bij deze Afdeling zijn vier secties geïdentificeerd:

- (1) Sectie belast met radiozenders en radioluisterinstallaties en met fabricage van containers.
- (2) Sectie belast met geheimschriften en chemische analyse van materiaal dat als monster dient of dat bij ondervragingen door M.f.S. personeel als bewijsmateriaal werd geleverd, het prepareren van chemicaliën met betrekking tot geheimschriften en de beoordeling van chemische preparaten welke bij geheime activiteiten werden toegepast.
- (3) Sectie belast met het namaken of vervalsen van stempels, zegels en papier bestemd voor de fabricage van documenten. Mogelijk houdt deze Onderafdeling zich ook nog bezig met het drukken van propagandamateriaal dat bestemd is voor verspreiding in de Duitse Bondsrepubliek.
- (4) Sectie belast met het ontwerpen, de constructie en de beproeving van voor conspiratieve doeleinden bestemde foto-apparatuur.

j. Veiligheidsaangelegenheden van het M.f.S.

Zie Hoofdstuk III.

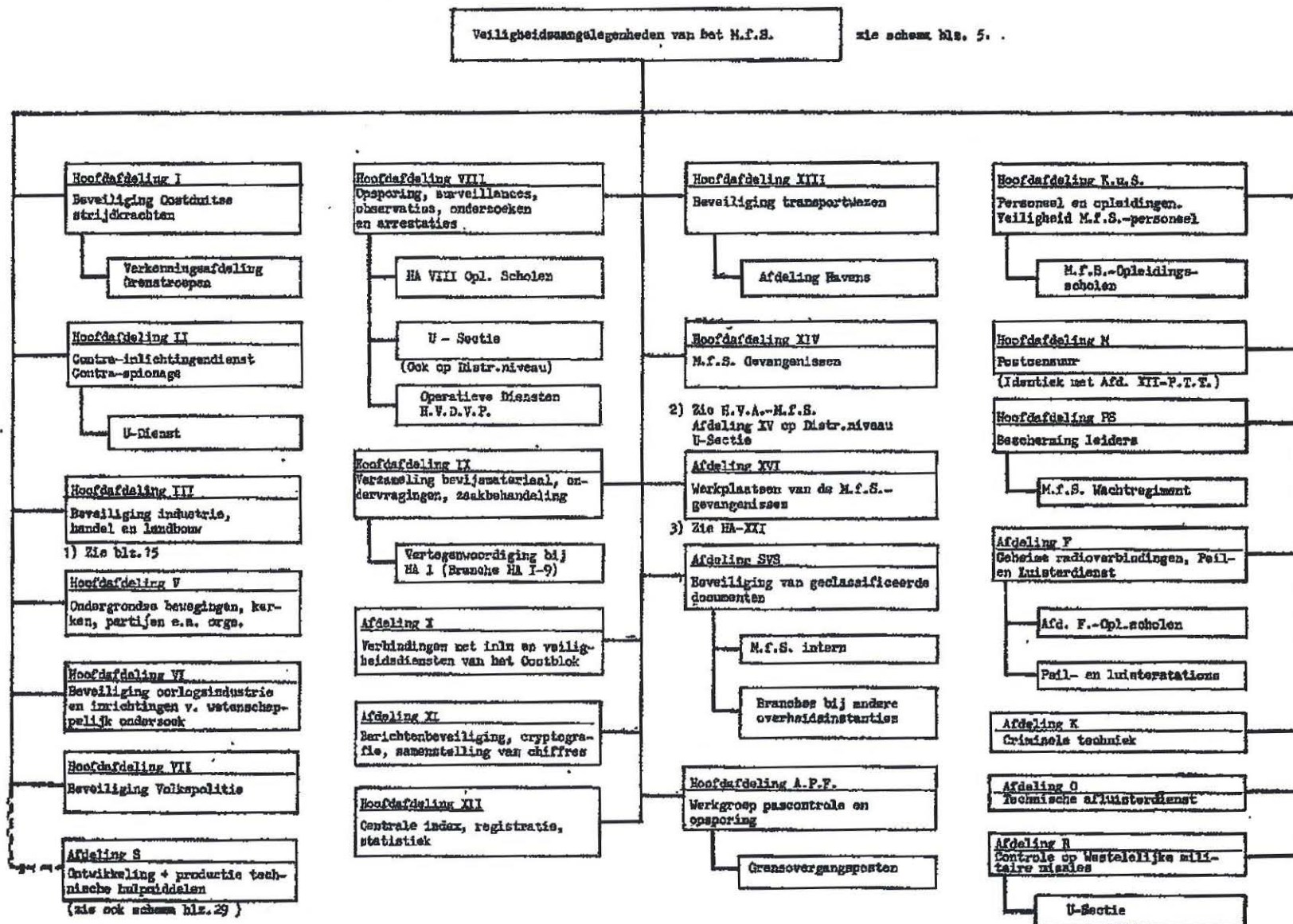
k. Hoofdbestuur Administratieve Zaken (H.V.B.) van het M.f.S.

Zie Hoofdstuk IV.

l. Hoofdbestuur Inlichtingen (H.V.A.) van het M.f.S.

Zie Hoofdstuk V.

TOPORGANISATIE VEILIGHEIDSDIENST VAN HET OOSTDUIJSE MINISTERIE VOOR STAATSEVEILIGHEID (M.f.S.)

HOOFDSTUK III

VEILIGHEIDSAANGELEGENHEDEN VAN HET M.f.S.

1. Organisatie

Zie schema blz. 11.

2. Hoofdafdeling I

a. Algemeen

De contra-inlichtingendienst in de strijdkrachten van de landen van het Oostblok wordt niet verzorgd door een onder het Ministerie van Defensie ressorterende instantie, doch door een afdeling van de politieke politie welke aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken of - indien aanwezig - aan het Ministerie voor Staatsveiligheid ondergeschikt is.

In Oost-Duitsland is de Hoofdafdeling I van het Ministerie voor Staatsveiligheid met genoemde taak belast. Deze Hoofdafdeling I moet bovendien een eventuele greep naar de macht door de strijdkrachten voorkomen.

De hoogste vertegenwoordiging van de Hoofdafdeling I bij het Oostduitse Ministerie van Defensie wordt aangeduid als Bestuur 2000 (zie schema blz. 11). Dit bestuur heeft vertakkingen bij alle onderdelen van de Oostduitse strijdkrachten.

Bij het leger zijn Verbindingsofficieren van het M.f.S. aan de staven van de militaire districten, de divisies en de regimenten toegevoegd; bij de grenstroepen zijn ze ingedeeld tot op bataljonsniveau. De Verbindingsofficieren dirigeren M.f.S.-agenten (Geheime Informanten/G.I.) bij de hen toegewezen militaire onderdelen. Deze moeten rapporteren over de bij het betreffende onderdeel heersende stemming, en over afzonderlijke personen die zich aan veiligheidsvergrijpen schuldig maken of die zich in ongunstige zin over het communistische regime uitlaten. In de verschillende Oostduitse garnizoenen zijn door het M.f.S. (H.A.-I) ook burgers als GI's geworven, die overeenkomstige functies vervullen als de GI's bij de strijdkrachten.

Rapportages van de zijde van M.f.S.-officieren bij de strijdkrachten aan hun M.f.S.-superieuren lopen niet via de commandanten van de betreffende onderdelen. Zij zijn trouwens niet ondergeschikt aan deze.

Het veiligheidspersoneel is gerechtigd tot het dragen van militaire uniformen welke zijn voorgeschreven voor het wapen of de dienst waarbij het is gedetacheerd of, indien gewenst, burgerkleding.

Toen de Oostduitse Grenstroepen op 15 September 1961 als Grenscommando bij de Nationale Volksarmee werden opgenomen, ging de aan de Grenstroepen ondergeschikte Verkenningsafdeling (Inlichtingendienst) over naar de Hoofdafdeling I van het Ministerie voor Staatsveiligheid.

De Hoofdafdeling I staat onder leiding van een generaal-majoor van de Staatsveiligheid.

b. Centrale Partijleiding bij de Hoofdafdeling I (M.f.S.)

De Centrale Partijleiding (S.E.D.) bij de Hoofdafdeling I stelt de leden van deze HA op de hoogte van de gevolgde partijpolitiek. Ze ziet erop toe dat de partijbesluiten worden uitgevoerd en ze is verantwoordelijk voor de politieke scholing en de politieke activiteiten van het personeel van de HA I.

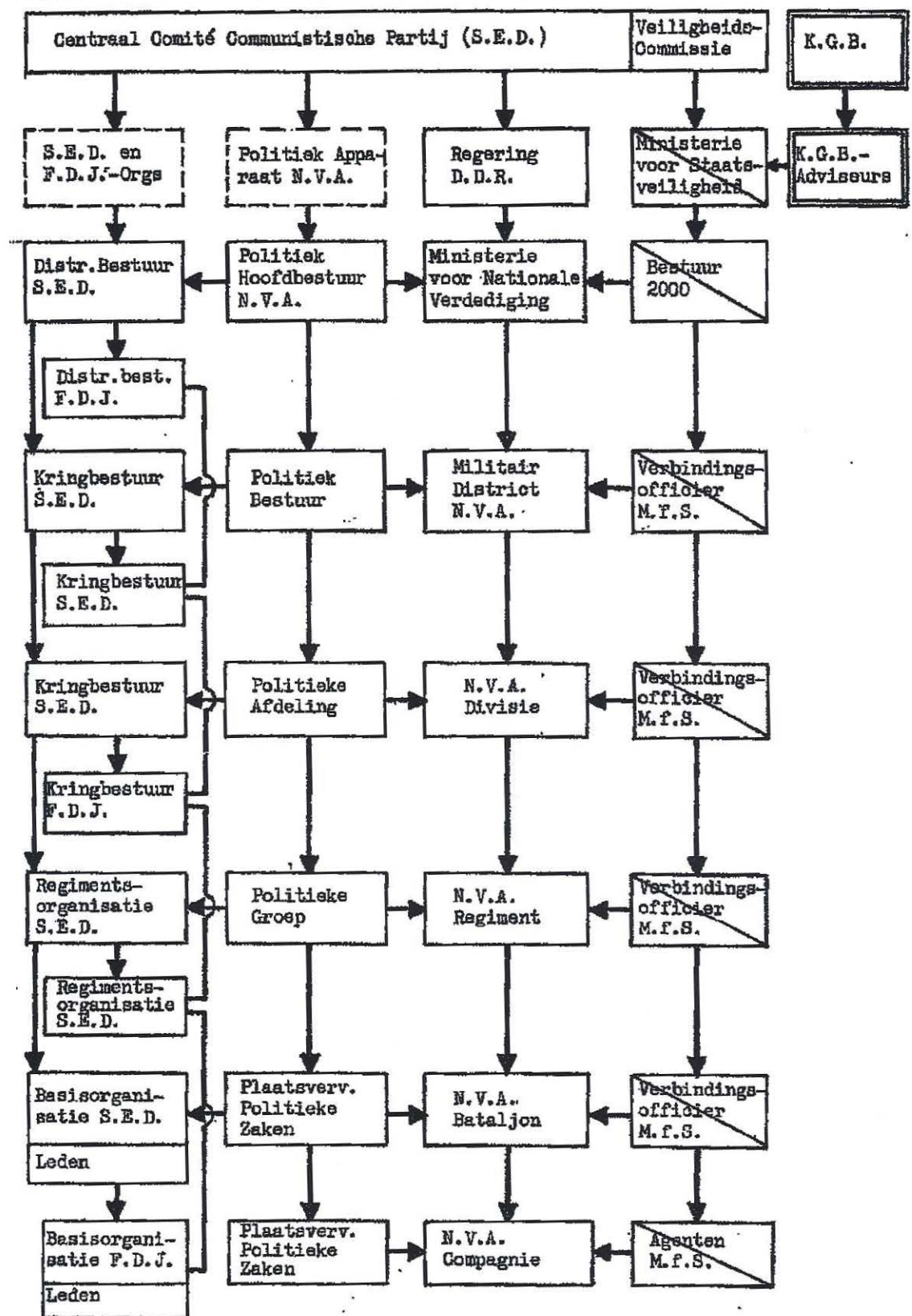
c. Kaderafdeling

Belast met personeelszaken en operationele opleiding van de leden van de Hoofdafdeling I.

d. Secretariaat

Verdeling en verzorging van de dienstcorrespondentie.

Organisatie van de politieke en de staatsveiligheidscontrole (H.A.-I/M.f.S.) bij de Oostduitse strijdkrachten (N.V.A.).

e. Afdeling Financiën

Weddebureau voor de leden van de HA I, tevens belast met de uitkering van voor operationele doeleinden bestemde gelden.

f. Afdeling geclassificeerde documenten

Controle op en beveiliging van bij de HA I aanwezige geclassificeerde documenten.

g. Verkenning afdeling van de HA I

Bij de Oostduitse Grenspolitie bestond vanaf 1953 een afdeling welke was belast met het verzamelen van inlichtingen betreffende West-Duitsland en West-Berlijn, en met de beveiliging van het Oostduitse grensgebied. De afdeling werd oorspronkelijk aangeduid als Verkenning afdeling van de Duitse Grenspolitie. De hogere leiding van deze afdeling was in handen van het Oostduitse Ministerie van Binnenlandse Zaken. Op 15 September 1961 werd de Grenspolitie als Commando Grens bij de NVA opgenomen. De Verkenning afdeling werd toen ondergeschikt aan de HA I van het Ministerie voor Staatsveiligheid. De afdeling controleert de bij elke Grensbrigade ingedeelde Onderafdelingen Verkenning (Unterabteilungen Aufklärung), welke op hun beurt de operaties van de Operatieve Verkenning groepen dirigeren. Bij elk Grensregiment is een Operatieve Verkenning groep ingedeeld. Deze groepen bestaan elk uit acht officieren van het M.f.S. alsmede twee toegevoegde officieren van het Hoofdbestuur Inlichtingen (Hauptverwaltung Aufklärung= Buitenlandse Inlichtingendienst van het M.f.S.), welke echter onafhankelijk van deze zijn.

h. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling I (M.f.S.)

- (1) HA I/1: Belast met contra-inlichtingendienst bij de landstrijdkrachten van de Nationale Volksarmee.
- HA I/2: HA I/1 verzorgt de contra-inlichtingendienst bij de troepen in het gebied dat wordt aangeduid als Ring om Berlijn.
- HA I/3: HA I/2 verzorgt deze taak bij de troepen in het noordelijk deel van Oost-Duitsland (Eggesin) en HA I/3 bij de in het Zuidelijk deel van Oost-Duitsland gelegerde troepen (Leipzig).
- (2) HA I/4: Contra-inlichtingendienst bij de zeestrijdkrachten van de Nationale Volksarmee (Rostock).
- (3) HA I/5: Contra-inlichtingendienst bij de luchstrijdkrachten van de Nationale Volksarmee (Cottbus).
- (4) HA I/6: Contra-inlichtingendienst bij de Grenstroepen van de Nationale Volksarmee (Pätz).
- (5) HA I/7: Offensieve ci-operaties gericht tegen Westelijke inlichtingendiensten welke opereren tegen de Oostduitse strijdkrachten. HA I/7 werkt nauw samen met de overige afdelingen van HA I.
- (6) HA I/8: Belast met het uitvoeren van onderzoeken en observaties in Oost-Duitsland, West-Berlijn, de Westduitse Bondsrepubliek en andere Westelijke landen.
- (7) HA I/9: Verantwoordelijk voor de ondervraging van arrestanten van de Hoofdafdeling I en voor de voorbereiding van het vooronderzoek. Deze afdeling is een branche van de Hoofdafdeling IX van het Ministerie voor Staatsveiligheid, welke aan de Hoofdafdeling I is toegevoegd.
- (8) HA I/10: Contra-inlichtingendienst bij de Gekazerneerde Volkspolitie-troepen (Bereitschaftspolizei/BP) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.
- (9) HA I/11: Vercijfering en ontcijfering van de operationele telexberichten. Er bestaat nauw contact tussen deze afdeling en de Hoofdafdeling XI van het Ministerie voor Staatsveiligheid.
- (10) HA I/12: Centrale registratie van de Hoofdafdeling I. Deze afdeling staat in nauw contact met de Hoofdafdeling XII van het M.f.S.

Aangenomen wordt, dat het aantal groepen circa 27 bedraagt. Elke groep dirigeert gemiddeld 20 agenten, welke in het Westelijke grensgebied opereren. Deze Verkenningsgroepen hebben ook tot taak het binnenloodsen van M.f.S.-agenten en koeriers vanuit de Westduitse Bondsrepubliek voor zover deze niet de officiële grensovergangen passeren. De illegale grensoverschrijders (M.f.S.-agenten e.a.) worden bij het passeren van de grens "gearresteerd" en nadat zij een codewoord hebben uitgesproken, worden zij onmiddellijk aan de bij elke grenscompagnie aanwezige SSD-Verbindingsman overgegeven, die vervolgens overeenkomstig hem bekende instructies handelt.

Het aan de Grensbrigades toegevoegde inlichtingen- en veiligheidspersoneel wordt ook gebruikt om agenten over de grens naar het Westen te smokkelen. In samenwerking met de HVA (Buitenlandse Inlichtingendienst van het M.f.S.) en de V.f.K. (Militaire Inlichtingendienst) worden ook routes uitgewerkt welke door illegale grensoverschrijders (agenten) moeten worden gebruikt. Door de Verkenningssafdeling van de HA I worden operaties tot een diepte van 50 kilometer Westelijk van de Oostduitse Westgrens uitgevoerd.

De staf van de Verkenningssafdeling van de HA I is gevestigd bij het Hoofdkwartier van het Oostduitse Grenscommando te Pätz bij Königswusterhausen. De commandant van de afdeling heeft de rang van luitenant-kolonel.

De Verkenningssafdeling bestaat uit vier secties:

- (1) Sectie Inlichtingen: Deze is onder meer verantwoordelijk voor de verwerking van agentenrapporten.
- (2) Sectie West : Deze is belast met inlichtingenverwerving in West-Berlijn en in het Westduitse grensgebied tot een diepte van 50 kilometer. Hoofddoel vormen alle onderdelen van de daar gestationeerde gewapende macht. Hiertoe behoren ook de onderdelen van de West-Berlijnse politie.
- (3) Sectie DDR (Oost-Duitsland) : Deze heeft een ci-taak in Oost-Berlijn binnen een circa 5 kilometer diepe zone langs de Oostduitse grens en binnen een 20 kilometer diepe zone langs de Oostzeekust.
- (4) Sectie Volksdemocratieën : De taak hiervan bestaat uit de beveiliging van de Oostduitse grenzen met deze landen tot een diepte van 20 km. De sectie houdt zich onder meer bezig met illegaal grensverkeer. Ze staat in contact met de inlichtingen- en veiligheidsorganen van de aangrenzende satellietlanden.

De Verkenningssafdeling van de Hoofdafdeling I (M.f.S.) is verder belast met de beveiliging (contra-inlichtingendienst) van de Oostduitse grenstroepen.

3. Hoofdafdeling II (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling van het Ministerie voor Staatsveiligheid is verantwoordelijk voor offensieve en defensieve CI-operaties in Oost-Duitsland en in het buitenland. Tot de operaties van HA II behoorden ook ontvoeringen van personen die in verband met bepaalde CI-operaties van belang waren. Bij offensieve CI-operaties in het buitenland wordt door deze Hoofdafdeling ook gebruik gemaakt van dubbelagenten (DAO).

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling II (M.f.S.)

- (1) HA II/1: Contra-spionage tegen de Amerikaanse inlichtingendiensten.
- (2) HA II/2: Contra-spionage tegen de Britse inlichtingendiensten.
- (3) HA II/3: Contra-spionage tegen de Franse inlichtingendiensten.
- (4) HA II/4: Contra-spionage tegen de Westduitse inlichtingendiensten.

- (5) HA II/ 5 : Vroeger contra-spionage tegen emigrantenorganisaties van de satellietlanden. De huidige taak is niet met zekerheid bekend, doch bestaat mogelijk uit activiteiten welke zijn gericht tegen organisaties van Duitse vluchtelingen uit de Oostgebieden.
- (6) HA II/ 5/e: Vóór Maart 1956 was deze afdeling belast met de controle op de reisvergunningen voor uit het Westen komende Duitsers en immigranten. Deze functie is waarschijnlijk overgedragen aan de HA VII/3/b van het M.f.S.
- (7) HA II/10 : Verbindingen met inlichtingendiensten van de Oostbloklanden voor wat betreft contra-spionage zaken (zie ook Afdeling X (M.f.S.)).
- (8) U-Dienst : De Hoofdafdeling II beschikt over een U-dienst, welke U-huizen onderhoudt waar voor langere tijd agenten en andere personen kunnen worden ondergebracht. Opgemerkt wordt dat KW's (conspiratieve woningen) daarentegen slechts voor enkele uren ter beschikking worden gesteld door de bewoners voor ontmoetingen met een of meer agenten.

4. Hoofdafdeling III (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling is belast met de beveiliging van de Oostduitse economie, de controle op de plannen en programma's in de staatsbedrijven en het voorkomen van stakingen en ongeregelde heden in de bedrijven. In alle grote bedrijven zijn tot dat doel gevolmachtigden van het M.f.S. (III branche) gestationeerd. Deze zijn niet conspiratief ondergebracht, doch ze zijn als zodanig algemeen bekend in een bedrijf. De Hoofdafdeling III houdt zich eveneens bezig met het verwerven van geclassificeerde inlichtingen uit de Westduitse economie, door gebruik te maken van Oost-West handelsrelaties, waarbij zakelijke contacten voor spionagedoeleinden worden gebruikt. Aangenomen wordt, dat tussen de HA III en de Werkgroep WTA (verwerking van wetenschappelijke en technische inlichtingen uit het Westen) nauw contact bestaat.

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling III (M.f.S.)

- (1) HA III/1: Belast met beveiliging van bedrijfscombinaties van de lichte en zware industrie. De Afdeling is verdeeld in de Secties A, B en C.
- (2) HA III/2: Belast met beveiliging van afzonderlijke bedrijven van de zware industrie. De Afdeling is verdeeld in de Secties A, B, C, D en E.
- (3) HA III/3: Belast met beveiliging van afzonderlijke bedrijven van de lichte industrie, de handel, het bankwezen en de bouwondernemingen.
- (4) HA III/4: Belast met de beveiliging van de markten voor gerantsceneerde producten en landbouwproducten. De Afdeling beschikt over een Sectie M (Marktsituatie) welke zich bezig houdt met vraag en aanbod van belangrijke gebruiksartikelen in Oost-Duitsland, en een Sectie L (Landbouw), die zich bezig houdt met landbouwzaken.
- (5) HA III/5: Belast met beveiliging van de landbouw.
- (6) HA III/6: Taak onbekend.
- (7) HA III/7: Deze Afdeling houdt zich waarschijnlijk bezig met de intellectuelen in de grote bedrijven.
- (8) HA III/? Afdeling belast met onderzoek van schadegevallen en rampen in Oostduitse bedrijven. Ze beoordeelt alle schadegevallen, waartoe vuur- en waterschade behoren.

Bij onderzoeken naar de oorzaken van rampen of andere ongelukken in Oostduitse bedrijven maken leden van de HA III - of op districtsniveau van de Afdeling III - gebruik van specialisten die in het betreffende bedrijf of soortgelijk bedrijf werkzaam zijn, teneinde de opinie van vakmensen te vernemen over zaken, welke door M.f.S.-stafliden niet deskundig kunnen worden beoordeeld. Dergelijke specialisten worden aangeduid als DGI (Diversions Geheimer Informant).

De met disciplinaire aangelegenheden belaste afdeling van de Hoofdafdeling K.u.S. (Personeelszaken en Opleidingen) van het M.f.S. maakt gebruik van informanten van de HA III om op de activiteiten van vroegere medewerkers van het M.f.S., die in de Oostduitse industrie zijn tewerkgesteld, geregeld te observeren.

Een zogenaamde Objectgroep (Objektgruppe) van een van de Afdelingen III binnen een District (Bezirk) welke objectgroep bij een bepaald bedrijf is gestationeerd, moet niet verward worden met een zogenaamd Objectbureau (Objektdienststelle) van het M.f.S. Laatstgenoemd bureau werkt als een onafhankelijk Kringbureau (Kreisamt) van het M.f.S. en is ondergeschikt aan een Districtbureau (Bezirksamt) van het M.f.S. Een dergelijk bureau is gevestigd in de Leunawerke (Kreis Merseburg, Bezirk Halle). Leuna is een zogenaamde Industriegemeinde (Chemische industrie) met ongeveer 13.000 inwoners.

c. Afdeling III - Johannisthal

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor het opstellen van sabotageplannen welke in tijd van oorlog moeten worden uitgevoerd. Het is niet bekend of de sabotagevoorbereidingen betrekking hebben op de vijandelijke industrie (Afd. IX-H.V.A. ?) of op de eigen industrie bij een eventuele bezetting van Oost-Duitsland.

5. Hoofdafdeling IV (M.f.S.)

Deze Hoofdafdeling werd 1953/1954 ontbonden. Tot de taken van de HA behoorden defensieve CI-functies, welke werden overgedragen aan de HA II van het M.f.S., welke HA zich destijds uitsluitend met offensieve CI-zaken in het buitenland bezighield. Het personeel behorende tot de ontbonden Hoofdafdeling IV werd overgeplaatst naar de HA II en de HA XV (thans bekend als HVA-M.f.S.).

6. Hoofdafdeling V (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze HA is verantwoordelijk voor de bestrijding van ondergrondse bewegingen, de penetratie van emigrantenorganisaties in het Westen en het tijdig ontdekken en liquideren van samenzweringen tegen het bestaande regime in Oost-Duitsland.

De Hoofdafdeling V is verder belast met het toezicht op Oostduitse regeringsinstanties, politieke partijen (met uitzondering van de S.E.D.), massa-organisaties en kerkgenootschappen, bovendien met CI-activiteiten tegen Westduitse politieke partijen en hun Oostbureaux (Ostbüro).

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling V (M.f.S.)

(1) HA V/1 : Contra-inlichtingendienst bij het Ministerie van Justitie, het Opperste Gerechtshof, het Bureau van de Procureur-Generaal, het Ministerie voor Gezondheidszorg en Opvoeding, het Ministerie voor Cultuur, het Ministerie voor PTT, het Staatscomité voor Radio en Televisie en alle muziekinstituten. CI-activiteiten gericht tegen de Vrije Juristen Organisatie (U.f.J.) en de Liga voor de Rechten van de Mens. Hiertoe behoort ook de uitvoering van operaties tegen deze organisaties buiten het Oostduitse staatsgebied.

- (2) HA V/ 2 : Beveiliging van alle S.E.D.-instellingen zoals partij scholen en drukkerijen. Contra-inlichtingenoperaties gericht tegen het Oostbureau van de S.P.D.; ook die welke buiten Oost-Duitsland worden uitgevoerd.
- (3) HA V/ 3 : Veiligheidsdienst gericht tegen de verschillende partijen en groeperingen in Oost-Duitsland, de centrale bureaux van de politieke partijen in Oost-Duitsland zoals de D.E.D., G.D.U. L.D.F., de centrale bureaux van de massa-organisaties zoals de D.S.F., D.F.D. en de Nationale Raad, de Oostbureaux van de G.D.U., de D.G.B. en de F.D.F. Deze Afdeling HA V/3 opereert ook buiten Oost-Duitsland.
- (4) HA V/ 4 : Veiligheidsdienst gericht tegen de centrale bureaux van alle kerkelijke instellingen in Oost-Duitsland.
- (5) HA V/ 5 : Instelling van onderzoeken naar ondergrondse activiteiten in Oost-Duitsland. Ook is deze Afdeling 5 belast met handschriftanalyses en anonieme correspondentie.
- (6) HA V/ 6 : Veiligheidsdienst bij het Staatssecretariaat voor Hogescholen en Vakscholen, het bestuur van de Duitse Turn- en Sportbond, het uitvoerend comité van de pre-militaire organisatie GST en het Comité voor Reizen en Trekken.

7. Hoofdafdeling VI (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling is belast met de beveiliging van de zware industrie, de oorlogsindustrie, het atoomonderzoek en andere instellingen voor wetenschappelijk onderzoek. De Hoofdafdeling VI is ook verantwoordelijk voor het toezicht op de bewapeningsplannen en -programma's. Dit toezicht geschiedt op conspiratieve wijze. Vroeger was deze Hoofdafdeling ook belast met de verwerving van wetenschappelijke inlichtingen in West-Duitsland. Aangenomen wordt dat tussen de HA VI en de Werkgroep W.T.A. (belast met wetenschappelijke en technische inlichtingen uit het Westen) nauw contact bestaat.

Nauwe betrekkingen zouden ook bestaan tussen deze HA VI en het Bureau voor Techniek, het Bureau voor Kernonderzoek en Kerntechniek, en het Ministerie voor Nationale Verdediging (M.f.N.V.) van Oost-Duitsland.

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling VI (M.f.S.)

- (1) HA VI/1 : Belast met beveiliging van de vliegtuigindustrie en van vliegtuig-research-instellingen.
- (2) HA VI/2 : Taak onbekend.
- (3) HA VI/3 : Belast met beveiliging van projecten op het gebied van het atoomonderzoek en met het daartoe behorende personeel.
- (4) HA VI/4 : Taak onbekend.
- (5) HA VI/5 : Beveiliging van de lichte bewapeningsindustrie.
- (6) HA VI/6 : Taak onbekend.

8. Hoofdafdeling VII (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling is verantwoordelijk voor de beveiliging van het Hoofdbestuur van de Duitse Volkspolitie (H.V.D.V.P.), gevangenis (met uitzondering van de M.f.S.-gevangenis), het Ministerie van Binnenlandse Zaken (M.d.I.), de Oostduitse douane (A.Z.K.W.), de sportvereniging Dynamo, de staatsgrenzen (mede verantwoordelijk), de kampen voor teruggekeerde Oostduitse vluchtelingen en om asyl verzoekende buitenlanders. De HA VII is eveneens belast met contra-spionage in West-Berlijn en in de vluchtelingenkampen van de Duitse Bondsrepubliek en verder met penetratie van de Westduitse politie. De HA VII is bij het samenstellen van de Oostduitse opspo-

ringsregisters verantwoordelijk voor bepaalde onderdelen daarvan. Ze beschermt het communistische regime tegen het apparaat van de algemene politie.

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling VII (M.f.S.)

Zelfstandige secties:

- (1) Sectie Verwerking en Informaties : Deze Sectie is belast met verwerving, verwerking en verdeling van materiaal waarvoor bij de HA VII en andere takken van het M.f.S. belangstelling bestaat. Ze beschikt over een bibliotheek bestaande uit adresboeken, telefoonregisters, landkaarten en kranten welke in Oost-Duitsland worden gepubliceerd.
- (2) Secretariaat : Algemene administratieve werkzaamheden met betrekking tot de taak van HA VII.
- (3) Sectie Operatieve Verzorging : Deze Sectie voorziet de HA VII van gegevens afkomstig uit de overige takken van het M.f.S. en uit andere diensten, welke voor deze HA van interesse zijn.
- (a) HA VII/1 : Belast met beveiliging van het Hoofdbestuur van de Duitse Volkspolitie (H.V.D.V.P.) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken (M.d.I.). De Afdeling is verdeeld in de Sectie A: Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Sectie B: H.V.D.V.P. en Sportvereniging Dynamo.
- (b) HA VII/2 : Operatieve beveiliging van de grenzen van Oost-Duitsland en Oost-Berlijn, contra-spionage activiteiten in de vluchtelingenkampen in West-Berlijn en in West-Duitsland. Deze Afdeling is verdeeld in de Sectie A: Grensveiligheid en de Sectie B: Vluchtelingenkampen in West-Berlijn en West-Duitsland.
- (c) HA VII/3 : Beveiliging van het A.Z.K.W. (Douane) en de kampen voor asylzoekenden uit het Westen. De Afdeling is verantwoordelijk voor opsporingsregisters en voor het "bewerken" van uit het Westen afkomstige buitenlanders, die in Oost-Duitsland om politiek asyl verzoeken. De Afdeling is verdeeld in een Sectie A (A.Z.K.W. en opsporingsregisters) en een Sectie B (om asyl verzoekende buitenlanders en kampen).

9. Hoofdafdeling VIII (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling is verantwoordelijk voor het verrichten van opsporingen, "backgroundchecks", surveillances, onderzoeken, arrestaties en valse registraties. Door deze HA werden ook ontvoeringen, o.a. uit West-Duitsland, georganiseerd en uitgevoerd. Bij het doen van surveillances en het verzamelen van inlichtingen omtrent personen en zaken in Oost-Duitsland zelf, maakt deze HA ook gebruik van de Operatieve Diensten van de H.V.D.V.P. (Hoofdbestuur van de Duitse Volkspolitie). Sedert 1955 heeft de HA VIII niet meer de exclusieve verantwoordelijkheid voor het doen van ontvoeringen. Sedertdien werden dergelijke operaties uitgevoerd door de Hoofdafdelingen II, V en VIII.

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling VIII (M.f.S.)

- (1) HA VIII/1 : Deze Afdeling is belast met surveillances en arrestaties. Ze bestaat uit drie Secties.
- (a) Sectie 1 : Surveillances in het gebied Oost-Berlijn. Vóór Augustus 1961 mochten de tot dit doel ingezette teams, bestaande uit plaatselijk staatveiligheidspersoneel, ook in West-Berlijn opereren.

- (b) Sectie 2 : Deze Sectie is ook bekend als U-Groepen. Ze is belast met surveillances waarbij belangrijke personen zijn betrokken. Het voornaamste operatieterrein is Oost-Berlijn, doch in het overige deel van Oost-Duitsland worden ook wel opdrachten uitgevoerd. Observaties worden in dergelijke gevallen uitsluitend verricht door personeel behorende tot de HA VIII van het M.f.S. Leden van deze U-Groepen mogen nimmer het Oostduitse staatsgebied verlaten. Zij mogen geen als zodanig bekende bureaux van de Staatsveiligheidsdienst bezoeken. De U-groepen beschikken over eigen geheime bureaux. De leden van deze dienst worden aangeduid als U-Mannen. Zij maken bij het verzamelen van informatie betreffende personen en zaken onder andere gebruik van E.G.I.'s (Ermittlungs Geheimer Informant). Op districtsniveau bestaan bij de Afdelingen VIII overeenkomstige U-Secties.
- (c) Sectie 3 : Belast met arrestatie van personen, waarvan men reeds bewijzen in handen heeft, doch welke toch nog onder observatie moeten blijven teneinde het meest geschikte tijdstip van arrestatie te kunnen bepalen.
- (2) HA VIII/2 : Houdt zich bezig met opsporing van personen, verzameling van inlichtingen omtrent personen, omstandigheden en zaken, detentie in afzondering van overlopers en andere personen waarvoor belangstelling bestaat. Deze Afdeling is verdeeld in drie Secties:
- (a) Sectie 1 : Belast met instellen van onderzoeken van allerlei aard, speciaal betreffende achtergronden van aan de orde zijnde zaken. De opdrachten hiertoe worden gegeven door andere diensttakken van het M.f.S.
- (b) Sectie 2 : Belast met arrestaties en geheime opsporingen. De aan deze Sectie opgedragen arrestaties beperken zich tot het opsporen en het onmiddellijk arresteren van verdachten. De Sectie 2 stelt onderzoeken in op verzoek van andere diensttakken van het M.f.S.
- (c) Sectie 3 : Belast met onderhoud, beveiliging en leiding van geheime inrichtingen, waar belangrijke overlopers en andere verdachten tijdens de detentie in afzondering kunnen worden ondergebracht.
- (3) HA VIII/3 : De taak van deze Afdeling bestaat uit het instellen van onderzoeken en het doen van observaties in de Duitse Bondsrepubliek.
- (4) HA VIII/4 : Evenals de Afdeling 3 is de Afdeling 4 belast met het instellen van onderzoeken en het doen van observaties in de Duitse Bondsrepubliek. De Afdelingen opereren gescheiden. Omtrent de bevoegdheden, de operatieterreinen en de juiste werkwijze van deze Afdelingen is weinig bekend.
- (5) HA VIII/5 : Belast met aanschaffing, verstrekking en onderhoud van alle materialen en apparatuur welke voor de verschillende afdelingen van de HA VIII benodigd zijn.
- (6) HA VIII/6 : Het is niet bekend of deze Afdeling bestaat.
- (7) HA VIII/7 : In Februari 1963 werd bij de HA VIII bekend, dat deze Afdeling zou worden opgericht teneinde bezoekers aan Oost-Duitsland zowel binnen als buiten de staatsgrenzen te observeren.
- (8) HA VIII-School : Heeft tot taak de opleiding, op het gebied van observatietechniek, opsporing en onderzoek, van personeel van deze HA en de met deze corresponderende M.f.S.-diensten in alle delen van Oost-Duitsland.
- (9) Speciale Sectie : Taak onbekend.

(10) Operatieve

Diensten : De HA VIII controleert de volgende Operatieve Bases van de H.V.D.V.P. (Hoofdbestuur van de Duitse Volkspolitie):

(a) VP Operatieve Basis Potsdam I.

Bij de Afdeling VIII van de BV (Bezirksverwaltung) Potsdam van het M.f.S. is een bureau ingericht voor de chef van de Operatieve Basis Potsdam I.

(b) VP Operatieve Basis Potsdam II.

Deze Operatieve Basis houdt zich, voor zover bekend, uitsluitend bezig met opdrachten die worden verstrekt door de Afdeling R -M.f.S.

(c) VP Operatieve Basis Berlijn I.

(d) VP Operatieve Basis Berlijn II.

(e) VP Operatieve Basis Leipzig.

(f) VP Operatieve Basis Chemnitz.

Aangenomen wordt, dat genoemde bases alle zijn georganiseerd overeenkomstig die welke in Potsdam I is gevestigd en geheime speurders en waarnemers hebben, die in geheime objecten zijn ondergebracht.

In de andere districten van Oost-Duitsland zouden soortgelijke bases worden ingericht. De bases staan onder leiding van officieren van de Afdeling VIII (M.f.S.) van het betreffende District, doch het personeel bestaat uit officieren van de Volkspolitie. Onder de burgerbevolking worden ook GI's (Geheime Informanten) en GM's (Geheime Medewerkers) geworven.

10. Hoofdafdeling IX (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling is verantwoordelijk voor de levering van bewijzen tegen en het verhoren van arrestanten van het M.f.S., voor de voorbereiding van zaakdossiers voor te voeren processen, voor de werving en de leiding van gevangenis-informanten in de M.f.S.-gevangenis en verder voor het beheer van dossiers en archieven van zaken die de HA IX betreffen.

Hoofd van deze Hoofdafdeling, welke in Berlin-Hohenschönhausen is gevestigd, is een luitenant-kolonel.

Voor een voorbeeld betreffende ondervragingsmethodes van het M.f.S.:

Zie bijl. blz 26.

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling IX (M.f.S.)

Tot deze Hoofdafdeling behoren vier Afdelingen.

(1) HA IX/1 : Deze Afdeling is belast met ondervragingen. Ze behandelt zaken tegen personen die van spionage, sabotage of brandstichting worden beschuldigd.

(2) HA IX/2 : Waarschijnlijk is deze Afdeling verantwoordelijk voor zaken tegen inwoners van Oost-Duitsland, die zogenaamde georganiseerde misdaden in de handel en in de industrie ten laste worden gelegd.

(3) HA IX/3 : Verantwoordelijk voor zaken tegen personen, die beschuldigd worden van aansporing tot zogenaamde republiekvlucht en hulpverlening aan vluchtelingen, opruiende taal gericht tegen de regering van Oost-Duitsland of tegen de Communistische Partij (S.E.D.) of van storing van manoeuvres van Sovjettroepen of troepen van de Oostduitse Nationale Volksarmee.

(4) HA IX/4 : Belast met verwerking van ondervragingsrapporten en verslagen, beheer van dossiers en archieven, studies van Westelijke Inlichtingenorganisaties en andere belangrijke organisaties en instellingen.

Volgens een bron heeft de HA IX negen Afdelingen, welke alle belast zijn met ondervraging, verzameling van bewijzen en voorbereiding voor het gerecht, namelijk:

- (a) Sectie 1: Agenten van Amerikaanse inlichtingendiensten.
- (b) Sectie 2: Agenten van Britse inlichtingendiensten.
- (c) Sectie 3: Agenten van Franse inlichtingendiensten.
- (d) Sectie 4: Agenten van Duitse inlichtingendiensten.
- (e) Sectie 5: Agenten van de verschillende ondergrondse organisaties.
- (f) De taak van de Secties 6 tot en met 9 is onbekend.

11. Afdeling X (M.f.S.)

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor de verbinding met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de overige landen van het Oostblok.

Deze verbindingen vinden plaats o.m. via de bij de diplomatieke vertegenwoordigingen van de Oostbloklanden in Oost-Berlijn ondergebrachte inlichtingen- en veiligheidsvertegenwoordigingen.

De Afdeling X (M.f.S.) is gevestigd in Berlin-Lichtenberg.

12. Afdeling XI (M.f.S.)

Deze Afdeling is belast met de beveiliging van de berichtenverbindingen binnen het M.f.S., met het verscijferen en ontcijferen van radio- en telexberichten, met de scholing van de leden van de Oostduitse strijdkrachten op het gebied van codes en chiffrés, en de veilige verzending en opberging daarvan. Teneinde de screening van personeel van het M.f.S. en andere officiële Oostduitse instanties, dat is belast met cryptografische taken, met succes te kunnen uitvoeren, recruteert en dirigeert de Afdeling XI geheime informanten (G.I.).

Deze Afdeling verricht op het gebied van de beveiliging van de berichtenverbindingen ook diensten bij de Oostduitse strijdkrachten en bij de districts-bureaux van de S.E.D. (communistische partij).

De Afdeling is gevestigd in Berlin-Lichtenberg en ze staat onder leiding van een luitenant-kolonel.

13. Hoofdafdeling XII (M.f.S.)

De HA XII is verantwoordelijk voor de centrale registratie van het M.f.S. Beheerd worden zaakdossiers, persoonscartotheken en archieven, lijsten van verdwenen en gezochte personen en statistieken. De HA coördineert en houdt toezicht op andere documentatiemateriaal van het M.f.S. Ook worden de persoonsgegevens van de agenten van de Oostduitse militaire inlichtingendienst (V.f.K.) en van de criminale politie door deze HA, buiten de registratie hiervan bij deze diensten, vastgelegd. De ha XII staat onder leiding van een luitenant-kolonel en is gevestigd in Berlin-Lichtenberg. Ze is verdeeld in drie Afdelingen welke respectievelijk dossiers, archieven (ondergebracht in het verboden gebied van Hohenschönhausen) en opsporingsregisters beheren.

14. Hoofdafdeling XIII (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze HA is belast met de beveiliging van het transportwezen in Oost-Duitsland en GI-activiteiten in het kader van het Oostduitse verkeersnet. Tot deze taak behoort onder andere de beveiliging van de Oostduitse spoorwegen, de Mitropa-restaurants en de Transportpolitie (M.d.I.).

De HA XIII verzamelt en verstrekt ook inlichtingen over buitenlandse transport- en scheepvaartinstanties en het daarbij tewerkgestelde personeel.

Deze te Berlin-Lichtenberg gevestigde HA staat onder leiding van een luitenant-kolonel.

b. Afdelingen behorende tot de Hoofdafdeling XIII (M.f.S.)

De HA XIII is als volgt samengesteld.

- (1) HA XIII/1 : Belast met beveiliging van het wegverkeer.
- (2) HA XIII/2 : Belast met beveiliging van de waterwegen.
- (3) HA XIII/3 : Belast met beveiliging van de spoorwegen.

Deze Hoofdafdeling is eveneens belast met de beveiliging van het luchtverkeer. Onder de HA XIII staat bovendien een

(4) Afdeling

Havens : Deze Afdeling is bij de BV-Rostock (Districtsbestuur van het M.f.S.) ondergebracht en ze is verdeeld in de volgende drie Secties.

(5) Sectie

Vloot : CI-activiteiten.

(6) Sectie Vaste

Objecten : CI-activiteiten.

(7) Sectie

Verkenning: CI-activiteiten en inlichtingendienst gericht tegen de Westelijke scheepvaart en het daartoe behorende personeel.

15. Hoofdafdeling XIV (M.f.S.)

Deze HA is belast met het bestuur en de technische beveiliging van de M.f.S.-gevangenen alsmede met het beheer van de daarin ondergebrachte gevangenen. Deze gevangenen zijn uitsluitend in arrest wegens misdrijven op politiek en veiligheidsgebied. De HA XIV staat onder leiding van een kolonel. Ze is gevestigd in het afgesloten gebied van Berlin-Hohenschönhausen. In Berlin-Lichtenberg bevindt zich een dépendance van deze Hoofdafdeling.

16. Hoofdafdeling XV (M.f.S.)

HA XV is de vroegere aanduiding voor de huidige buitenlandse inlichtingendienst (H.V.A.) van het M.f.S. De H.V.A.-vertegenwoordiging op districts-niveau (BV-M.f.S.) wordt nog officieel als Afdeling XV aangeduid. Ze is op dit niveau belast met ondersteuning van H.V.A.-operaties onder andere door middel van agentenwerving. Ze beschikt ook over een U-Sectie. De als U-Mannen aangeduide medewerkers op districts-niveau moeten het feit dat zij deel uitmaken van het M.f.S. geheim houden en zij mogen geen officiële instellingen van het M.f.S. bezoeken.

17. Afdeling XVI (M.f.S.)

Deze Afdeling bestaat ongeveer sedert 1958 en ze is ontstaan uit de Hoofdafdeling XIV. Ze is belast met het onderhoud en de reparatie van motorvoertuigen van het M.f.S. in Berlijn en ze beheert en leidt alle reparatiewerkplaatsen in de M.f.S.-gevangenen. Ook is deze Afdeling belast met het beheer van de gevangeniswerkplaatsen welke agentenuitrustingen zoals camera's en radio-apparatuur fabriceren. Ze is gevestigd in Berlin-Hohenschönhausen.

18. Hoofdafdeling XXI (M.f.S.)

Deze Hoofdafdeling werd medio 1960 opgericht, doch in 1963 weer ontbonden. Ze was hoofdzakelijk verantwoordelijk voor het doen van onderzoeken betreffende leden van het M.f.S. Ze moest onder andere voorkomen dat leden van het M.f.S. naar het Westen zouden overlopen. De dienst was gevestigd in Berlin-Johannisthal en hij werd geleid door een kolonel. De functies van de HA XXI werden overgedragen aan de Hoofdafdeling K.u.S. (Personeel en Opleidingen) van het M.f.S.

19. Afdeling S.V.S. (M.f.S.)

De Afdeling S.V.S. (Sicherheit Verschlusssachen) is verantwoordelijk voor de beveiliging en de controle van geclassificeerde documenten bij het M.f.S. waarschijnlijk vervult personeel van deze Afdeling soortgelijke taken bij andere regeringsinstanties, welke geclassificeerde stukken onder hun berusting hebben. De Afdeling is gevestigd in Berlin-Johannisthal. Ze staat onder leiding van een luitenant-kolonel.

20. Hoofdafdeling A.P.F. (Werkgroep Pascontrole en Opsporing (M.f.S.))

Deze Werkgroep, welke qua organisatie overeenkomt met een Hoofdafdeling, vormt een onderdeel van het M.f.S. De taak van deze in de zomer van 1962 gevormde Hoofdafdeling bestaat uit het bijhouden van opsporingsregisters - in de vorm van cartotheken - en het met behulp van deze registers controleren van alle personen die Oost-Duitsland bezoeken. De bij deze diensttak tewerkgestelde medewerkers die bij de verschillende grensovergangen zijn gestationeerd geven ook de bezoekersvergunningen uit aan de aanvragers die niet in de opsporingsregisters voorkomen. Indien een persoon die in het register voorkomt bij een grensovergang aankomt, meldt het tot de betreffende grenspost behorende personeel van de A.P.F. dit aan de dienstdoende commandant, die dan bepaalt welke maatregelen moeten worden genomen. Tot deze maatregelen kunnen behoren:

- onmiddellijke arrestatie;

- ondervraging;

- lastgeving tot observatie tijdens het gehele oponthoud in Oost-Duitsland.

Het is bekend dat op het station Friedrichstrasse in Berlijn vijf controleplaatsen bestaan. Men is van plan het interieur van dit station te verbouwen teneinde enkele momenteel nog bestaande lekken in de controle te dichten en om indruk op de buitenlandse gasten te maken door toepassing van een vlotte controleprocedure. Vastgesteld is, dat copieën van alle bezoekersvergunningen worden opgelegd, vooral teneinde frequenties vast te kunnen stellen.

De HA-A.P.F. is gevestigd in Berlin-Johannisthal en de leiding ervan is in handen van een kolonel. Onder de HA-A.P.F. staat een "Leider van de Staatsgrens West van de A.P.F.", die in het object KPP-Marienborn is gevestigd. Aan deze functionaris zijn de "KPP-Leiders van de A.P.F." (KPP=Kontrollpassierpunt) bij de grensdouanekantoren (G.Z.A.=Grenzollämter) aan de Westgrens van Oost-Duitsland ondergeschikt.

Op 1 Februari 1963 werd de A.P.F. verdeeld in een Groep Opsporing en een Groep Paspoorten. Beide groepen werken zelfstandig. Bij het KPP-Marienborn-Autobahn zijn van elk van de genoemde Groepen vier ploegen afwisselend werkzaam. De ploegleider van de Groep Opsporing is gelijktijdig "Officier Operatiën" en als zodanig boven de ploegleider van de Groep Paspoorten gesteld. Alle leden van de A.P.F. zijn bij de uitoefening van hun dienst gekleed in uniformen van de Oostduitse Grenstroepen.

21. Hoofdafdeling K.u.S. (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Hoofdafdeling is bij het M.f.S. verantwoordelijk voor de personeelszaken. Hiertoe behoren aanstellingen, opleidingen, overplaatsingen, bevorderingen, disciplinaire aangelegenheden, het bestuur van de M.f.S.-scholen, het beheer van de personeelsdossiers van het M.f.S.-personeel, de regelmatige controle op ontslagen medewerkers van het M.f.S. en familieleden van naar het Westen overgelopen medewerkers.

De HA-K.u.S. is gevestigd in Berlin-Lichtenberg en staat onder leiding van een kolonel. Ze is verdeeld in de Afdelingen Personeelszaken, Opleidingszaken en Disciplinaire Zaken. Laatstgenoemde Afdeling wordt wel een aangeduid als P-III. Dit was de afkorting voor de Afdeling III van de vroegere HA Personeel, welke overeenkomstige functies had.

b. Scholen van het M.f.S.

Onder de HA-K.u.S. staan de volgende M.f.S.-scholen.

- (1) M.f.S. Hogeschool Potsdam-Eiche.
Dit is de belangrijkste opleidingsschool van het Ministerie voor Staatsveiligheid. Ze staat onder leiding van een kolonel.
- (2) M.f.S. School Teterow.
Deze school was belast met scholing van M.f.S.-functionarissen, doch werd in 1958 ontbonden.
- (3) M.f.S. School Gransee.
- (4) M.f.S. School Cottbus.
Deze is belast met de opleiding van nieuwe medewerkers van het M.f.S., die vermoedelijk voor het vervullen van functies bij de H.V.A. (Buitenlandse Inlichtingendienst van het M.f.S.) bestemd zijn.
De politieke scholen van het M.f.S. (Partijscholen) staan administratief onder de HA-K.u.S., doch staan voor wat betreft politieke leiding onder de M.f.S./S.E.D.-partijleiding in de betreffende kring (Kreis).
Voor M.f.S.-personeel bestaan de volgende Partijscholen.
- (5) M.f.S. Kring Partijschool (KPS) in Potsdam-Eiche.
- (6) M.f.S. District Partijschool (BPS) in Erfurt.

22. Hoofdafdeling M (M.f.S.)

Deze Hoofdafdeling is verantwoordelijk voor de censuur van de gehele post van en naar het Westen. Ze heeft ook belangstelling voor verdacht uitzienende interne post en voor post van door de overige M.f.S.-onderdelen gemelde personen. De HA-M is ook bekend onder de aanduiding AFAS en ze is identiek met de Afdeling XII van de Oostduitse P.T.T. (Amt für Post und Fernmeldewesen). HA-M is gevestigd in Berlin-Hohenschönhausen en staat onder leiding van een kolonel.

De meeste employé's van de M-Afdelingen in de D.D.R. (Oost-Duitsland) zijn gecamoufleerd als P.T.T.-ambtenaren. Terwijl de poststukken en telegrammen door de M-Afdelingen worden gecensureerd verzorgt de Oostduitse douane (A.Z.K.W.-Amt für Zoll und Kontrolle des Warenverkehrs) de controle van de pakketpost.

23. Hoofdafdeling PS (M.f.S.)

a. Algemeen

De HA-PS (Personenschutz) is belast met de bescherming van de leiders van de partij en regering in Oost-Duitsland en daarbuiten. Ook de beveiliging van officiële delegaties uit het buitenland is aan deze Hoofdafdeling opgedragen. De HA-PS levert lijfwachten, escortes en chauffeurs. Ze beveiligt vergaderzalen waar belangrijke personen aanwezig zullen zijn en ze controleert en beveiligt routes die door genoemde personen zullen worden gevolgd. Verder is deze HA verantwoordelijk voor de activiteiten van het M.f.S.-Wachtregiment, welk regiment uitsluitend bestemd is ter bescherming van de hoogste leiders van de communistische partij (S.E.D.) en de leden van de Oostduitse regering.
Chef van deze in Berlin-Niederschöneweide gevestigde HA is een generaal-majoor.

b. Afdelingen behorende tot Hoofdafdeling PS

- (1) Afdeling 1 : Belast met de planning en de controle van alle speciale bewakingsoperaties en met de inzet van het Wachtregiment.
- (2) Afdeling 2 : Belast met het personeel dat vaste diensten verricht bij de bewaking van woningen en andere objecten.
- (3) Afdeling 3 : Belast met de inzet van chauffeurs en bewakers, het onderhoud van voertuigen en garages. Deze Afdeling is verdeeld in drie Secties:
Sectie 1 : Commandovoertuigen.
Sectie 2 : Reserve-voertuigen.
Sectie 3 : Actie-voertuigen.

- (4) Afdeling 4 : Belast met het beheer van de HA-PS inclusief uniformen, wapens en onderkomens en met de leiding van het hierbij betrokken personeel.
- (5) Afdeling 5 : Belast met controle van gewapende wachten bij belangrijke regeringsinstellingen en een bepaalde mate van controle voor wat betreft het M.f.S. Wachtreghment.
- (6) M.f.S.-
Wachtreghment : Tot de taak van dit regiment behoort de bewaking van routes, de levering van bewakingscommando's en de verkeersregeling met betrekking tot door belangrijke personen van partij en regering te maken reizen. In 1959 werd bij het Wachtreghment begonnen met een parachutistenopleiding. De HA-PS en het Wachtreghment zijn uitsluitend in Oost-Berlijn gevestigd en ze hebben geen vertakkingen in de Oost-Duitse districten.

24. Afdeling F (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor de radioveiligheid, voor het onderhouden van geheime radioverbindingen en voor controle op het radioverkeer. Ze is eveneens belast met het uitvoeren van peilingen. De Afdeling F beheert en controleert radio-opleidingsscholen en radiotelegrafisten. De chef en de plaatsvervangende chef van deze in Gosen gevestigde Afdeling hebben beiden de rang van luitenant-kolonel.

b. Secties behorende tot Afdeling F

- (1) Sectie 1 : Radio-luisterdienst en radioveiligheid.
- (2) Sectie 2 : Mobiele peiling (korte afstandspeiling).
- (3) Sectie 3 : Verwerking.
- (4) School : Gevestigd in Bautzen (waarschijnlijk gecamoufleerd als onderdeel van de pre-militaire opleidingsorganisatie G.S.T.).

Opmerking: Een grote zend- en ontvanginstallatie van het M.f.S. is gevestigd in Wernsdorf. Aangenomen wordt dat deze installatie voor geheim radioverkeer met agenten ondergeschikt is aan de Afdeling VIII van de H.V.A. van het M.f.S. Een radioluister- en -peilinstallatie bevindt zich in Hohenluckow bij Rostock. Deze is ondergeschikt aan de Afdeling F (M.f.S.)

25. Afdeling K (M.f.S.)

Deze Afdeling ontstond in 1955 uit de Afdeling S van het M.f.S. Aangenomen wordt dat de Afdeling K (criminele techniek) de volgende functies heeft:

- Crimineel-technische onderzoeken;
- analyse, toepassing en ontwikkeling van geheimschrift technieken;
- ontwikkeling en constructie van containers en
- vergelijking van handschriften, machineschrift en morsebanden.

Tot de Afdeling K behoren een fotografisch laboratorium, een zetters, een drukkerij en een stempelwerkplaats. Het is mogelijk dat genoemde functies later ten dele weer zijn ondergebracht bij een nieuw gevormde Afdeling S (H.V.A.). De Afdeling K, die rechtstreeks onder het M.f.S. staat, is gevestigd in het verboden gebied van Berlin-Hohenschönhausen.

26. Afdeling O (M.f.S.)

De Afdeling O is verantwoordelijk voor het afluisteren van telefoongesprekken, het maken van geluidsbandopnamen, het aanbrengen van geheime microfoons en dergelijke apparatuur ten behoeve van alle andere afdelingen van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.). Deze Afdeling is gevestigd in Berlin-Johannisthal.

27. Afdeling R (M.f.S.)

a. Algemeen

Deze Afdeling is belast met het observeren en het onderzoeken van de activiteiten van de in Potsdam gevestigde Amerikaanse, Britse en Franse militaire missies (Military Liaison Missions-M.L.M.), met als doel het leveren van belastende inlichtingen over deze missies en over de afzonderlijke leden daarvan. Getracht wordt missies te penetreren en de leden ervan te chanteren. De Afdeling R is ook belast met het hinderen van de leden van de M.L.M. bij het uitvoeren van hun activiteiten. Ze treft voorbereidingen voor de "beveiliging" van de diplomatieke vertegenwoordigingen van het Westelijk blok met het oog op een eventuele vestiging daarvan in de D.D.R. in de toekomst. Vóór 1959 werden de functies van deze Afdeling door de Afdeling 4 van de HA VIII van het M.f.S. vervuld. De zetel van de in September 1959 opgerichte Afdeling R, die onder leiding staat van een luitenant-kolonel, is in Potsdam.

b. Secties behorende tot Afdeling R

(1) Sectie 1

(a) Sub-Sectie Verwerking

Verwerking van alle berichten betreffende observaties gericht tegen de bewegingen in Oost-Duitsland van de voertuigen van de M.L.M. en van de medewerkers daarvan.

(b) Sub-Sectie Contra-inlichtingen

Het instellen van onderzoeken naar verdachte contacten van leden van de M.L.M. en het werven van informanten welke gevestigd zijn in de buurt van kwetsbare gebieden, teneinde de aanwezigheid van voertuigen en personeel van de M.L.M. vast te stellen en te observeren. Oost-Berlijn en Potsdam zijn hiervan uitgesloten.

(2) Sectie 2

Belast met openlijke observatie en hindering van op Oostduits grondgebied opererende voertuigen van de M.L.M.

(3) Sectie 3

Penetratie van M.L.M. en directie van informanten bij de M.L.M. en de bij deze in gebruik zijnde objecten in West-Berlijn.

(4) Sectie 4

Administratie en logistieke ondersteuning van de Afdeling R.

(5) U-Afdeling

Belast met conspiratieve observatie van de medewerkers van de M.L.M. en de verdachte contacten van deze. De U-Afdeling is ook belast met de inzet van het personeel van de Operatieve Basis welke binnen het District Potsdam werkt. Normaal worden de Operatieve Bases door de verschillende B.d.V.P.'s (Districtsbesturen van de Volkspolitie) gedi-geerd; de Operatieve Basis Potsdam staat echter onder leiding van de Afdeling R (M.f.S.).

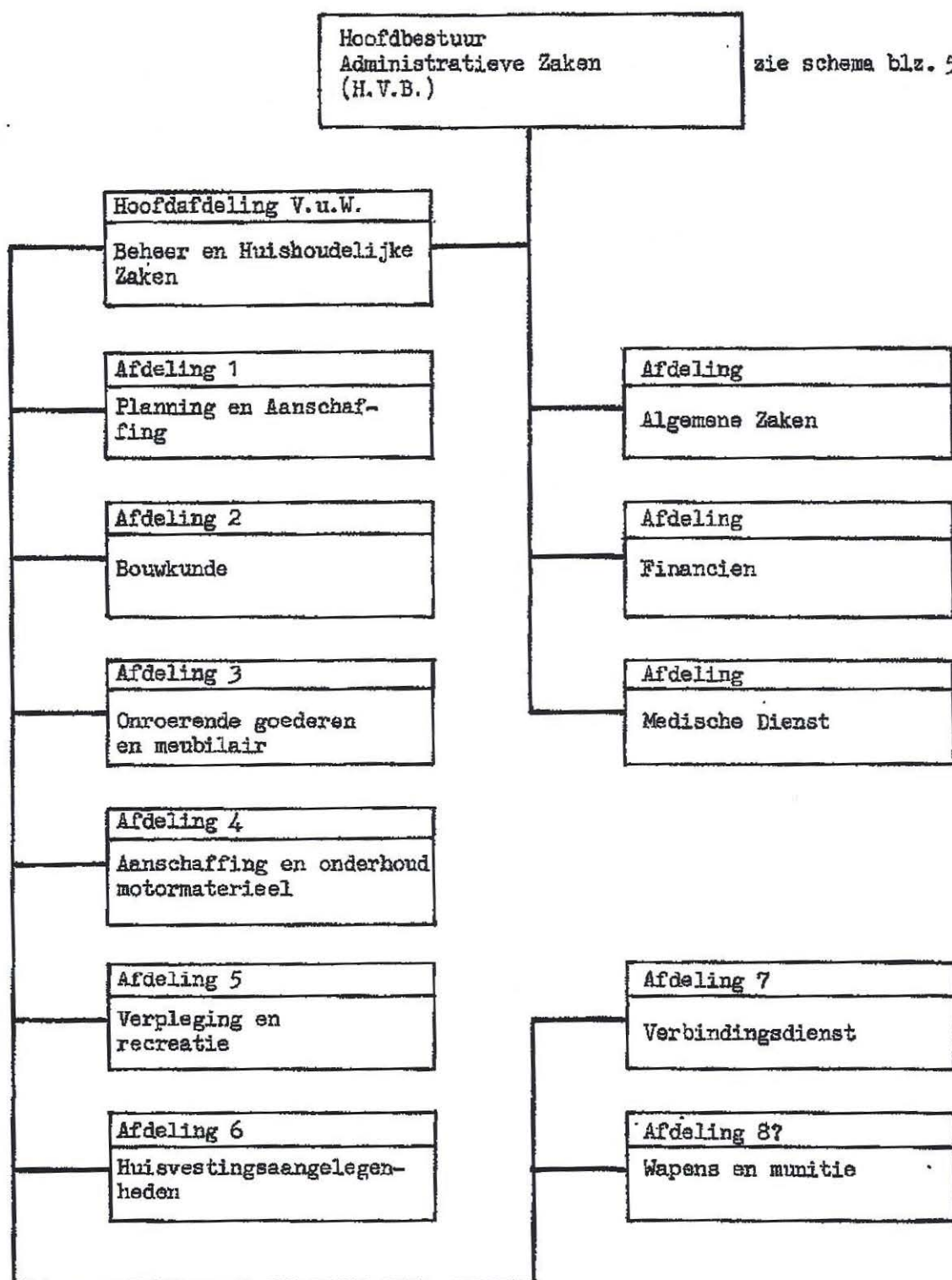
Bijlage (Zie HA IX blz 19)

Ondervragingsmethodes van het M.f.S. en voorbereiding van arrestanten op spionageprocessen.

Het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) maakt onder andere bij belangrijke spionageprocessen nog steeds gebruik van "geprepareerde getuigen die valse verklaringen moeten afleggen. Hier volgt een voorbeeld. In Augustus 1966 veroordeelde het Oostduitse Opperste Gerechtshof in een groot opgezet show-proces drie beklaagden tot respectievelijk levenslang, tien jaar en zes jaar tuchthuis. Bij dit proces trad als getuige à charge een speciaal tot dit doel geprepareerd persoon op. Een uit de Westduitse Bondsrepubliek afkomstige koopman was medio Juli 1966 door het M.f.S., verdacht van spionage, gearresteerd. Tijdens onafgebroken nachtelijke verhoren in een gevangenis van het M.f.S. te Berlin-Hohenschönhausen, werd de koopman ernstig mishandeld. Teneinde hem te bewegen door het M.f.S. gewenste bekentenissen af te leggen, werd hij herhaaldelijk geslagen. Tot de door het M.f.S. personeel toegepaste behandelingsmethodes behoorde toediening van injecties vóór het begin van elk verhoor. Na twee weken hadden de ondervragers de indruk gekregen dat hun arrestant "rijp" was. Ze legden hem een twee bladzijden lange verklaring ter ondertekening voor, welke de drie bovengenoemde arrestanten moest belasten. De koopman kende de drie beklaagden niet en hij had ook nimmer met een van deze in contact gestaan. Twee ondervragers van het M.f.S. trachtten de koopman tot ondertekening van de getuigenverklaring "op vrijwillige basis" te bewegen. Tijdens het strafproces voor het Opperste Gerechtshof zou hij bovendien deze verklaring als getuige moeten bevestigen. Bij wijze van "tegenprestatie" beloofden de ondervragers hem bij de behandeling van zijn eigen zaak behulpzaam te zijn. Mocht hij echter niet bereid zijn tot medewerking, dan zou men hem laten "verreken".

Als gevolg van de in strenge afzondering doorgebrachte hechtenis was de gezondheidstoestand van de arrestant zeer verslechterd. Bovendien werd hij gekweld door angst voor nog te verwachten mishandelingen. Als gevolg van deze omstandigheden ging hij door de knieën en voldeed hij aan het verzoek van de ondervragers. Vervolgens werd hij gedurende een week op het aanstaande show-proces voorbereid. Zijn getuigenverklaring moest hij van buiten leren en telkens weer opzeggen. Deze werd dan gelijktijdig op de band opgenomen. Tijdens het spreken werden zijn verklaringen herhaaldelijk gecorrigeerd. Tenslotte werd hij tijdens de behandeling van de zaak tegen de drie eerder genoemde arrestanten als getuige à charge voor het Opperste Gerechtshof geleid. Na ongeveer de helft van zijn van buiten geleerde valse getuigenverklaring afgelegd te hebben, kreeg de koopman een hartaanval. Hij werd naar de M.f.S.-gevangenis in Hohenschönhausen gebracht. Een paar maanden later werd hij naar het gevangenisziekenhuis in Leipzig-Kleinmeusdorf gezonden. Hier werd hij Februari 1967 ontslagen. Uit een groot aantal betrouwbare getuigenverklaringen is gebleken dat de hierboven geschetste behandeling van arrestanten door personeel van het M.f.S., typerend is voor deze Oostduitse dienst. Eveneens is gebleken, dat deze wijze van optreden door de hoogste M.f.S.-instanties wordt gesanctioneerd.

ORGANISATIE VAN HET HOOFDBESTUUR ADMINISTRATIEVE ZAKEN (HAUPTVERWALTUNG BEWIRTSCHAFTUNG) EN ZELFSTANDIGE AFDELINGEN VAN HET OOSTDUITSE MINISTERIE VOOR STAATSE-VEILIGHEID (M.f.S.)

[REDACTED]

HOOFDSTUK IV
HOOFDBESTUUR ADMINISTRATIEVE ZAKEN (M.f.S.)

1. Organisatie

Zie schema blz. 27.

2. Hoofdafdeling Beheer en Huishoudelijke Zaken (HA-V.u.W./M.f.S.)

Deze Hoofdafdeling die ondergeschikt is aan het Hoofdbestuur Administratieve Zaken, is verantwoordelijk voor de aanschaffing en het onderhoud van door het Ministerie voor Staatsveiligheid en de daarvan deel uitmakende H.V.A. benodigde materieel en goederen. De HA-V.u.W. staat onder leiding van een luitenant-kolonel en is gevestigd in Berlin-Lichtenberg. Tot deze Hoofdafdeling behoren de volgende Afdelingen en Secties.

a. Afdeling 1 : Planning en aanschaffing.

- Sectie 1 : Planning
- Sectie 2 : Verbruiksgoederen
- Sectie 3 : Gebruiksgoederen.
- Sectie 4 : Opslag.
- Sectie 5 : Drukkerij.

b. Afdeling 2 : Bouwkunde.

c. Afdeling 3 : Onroerende goederen en meubilair.

d. Afdeling 4 : Aanschaffing en onderhoud motormaterieel.

e. Afdeling 5 : Verpleging en cantines.

f. Afdeling 6 : Huisvestingsaangelegenheden.

g. Afdeling 7 : Verbindingsdienst (M.f.S.)

Deze Afdeling is belast met aanschaffing, installatie en onderhoud van de interne verbindingsinstallaties van het M.f.S. De Afdeling is gevestigd in Berlin-Lichtenberg en ze is ondergeschikt aan de Hoofdafdeling Beheer en Huishoudelijke Zaken (V.u.W.) van het Hoofdbestuur Administratieve Zaken (H.V.B.) van het M.f.S.

h. Afdeling 8 : Wapens en Munitie (M.f.S.)

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor de wapenkamer van het M.f.S. en voor de aan het personeel van het M.f.S. verstrekte wapens en munitie. De Afdeling is zeer waarschijnlijk ondergeschikt aan de Hoofdafdeling Beheer en Huishoudelijke Zaken (H.V.B.) van het M.f.S. Volgens een bron zou deze Afdeling onder de Hoofdafdeling Personeel en Opleidingen (HA-K.u.S.) van het M.f.S. zijn geplaatst.

3. Afdeling Algemene Zaken

De juiste taak van deze Afdeling is niet bekend.

4. Afdeling Financiën (M.f.S.)

Deze tot het Hoofdbestuur Administratieve Zaken (H.V.B.) behorende Afdeling betaalt aan de verschillende onderdelen van het M.f.S. zowel operationele als administratieve gelden. De Afdeling Financiën is gevestigd in Berlin-Lichtenberg en ze staat onder leiding van een luitenant-kolonel.

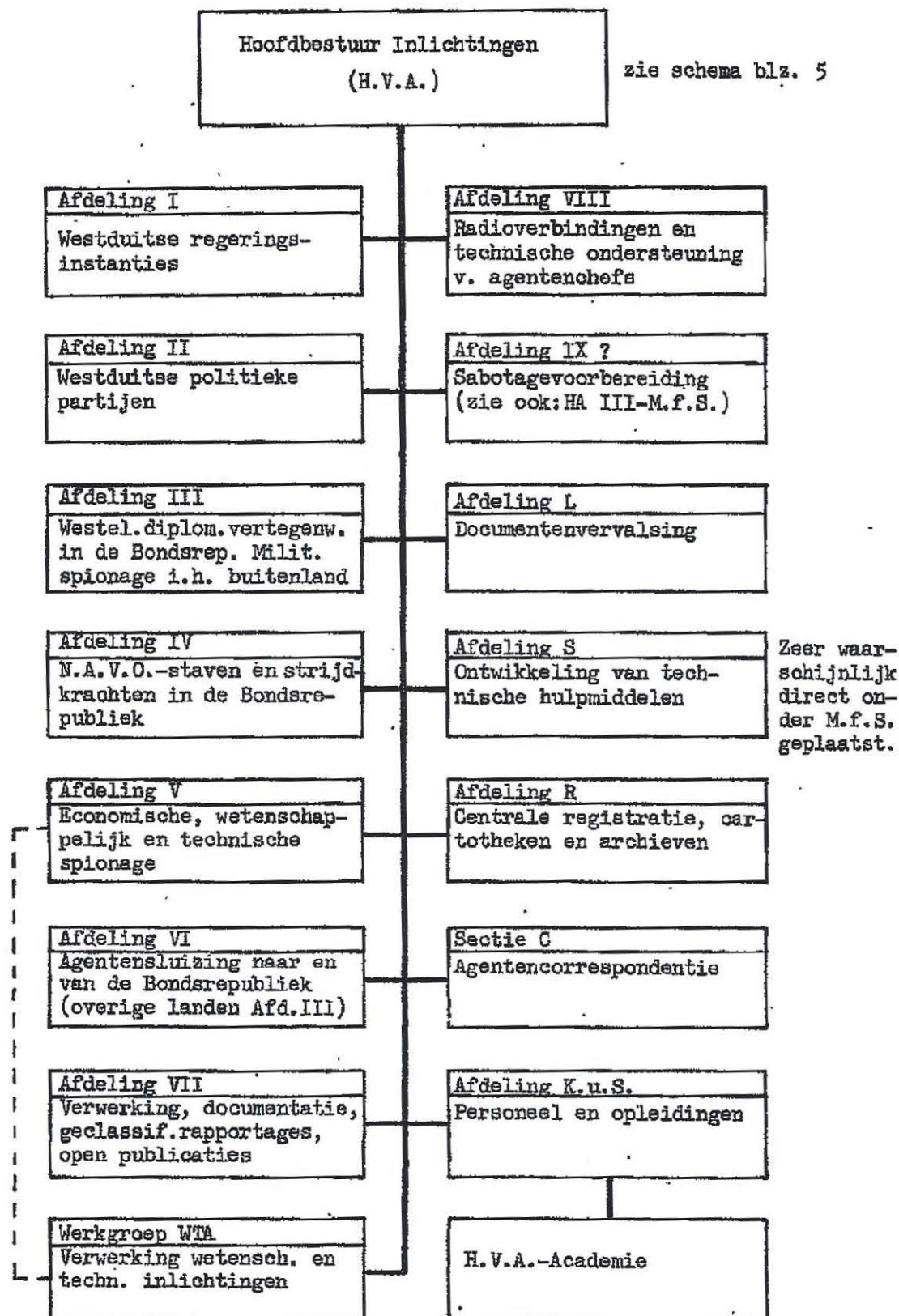
5. Afdeling Medische Dienst (M.f.S.)

De Afdeling Medische Dienst is verantwoordelijk voor de algemene gezondheidszorg bij het M.f.S., voor de medische verzorging en de immunisatie van het personeel van het M.f.S.

Chef van deze in Berlin-Lichtenberg gevestigde dienst is een kolonel-arts. De Afdeling is verdeeld in de volgende Secties:

- Medische Administratie.
- Polikliniek (ambulante afdeling)
- Administratie sociale verzekering en verzorging van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.)
- Invaliditeits- en ouderdomsuitkeringen.

TOPORGANISATIE BUITENLANDSE INLICHTINGENDIENST (HAUPTVERWALTUNG FÜR AUFKLÄRUNG).
VAN HET OOSTDUITSE MINISTERIE VOOR STAATSVEILIGHEID (M.f.S.)

[REDACTED]

HOOFDSTUK V
HOOFDBESTUUR INLICHTINGEN (H.V.A.)

1. Organisatie

Zie schema blz. 29.

De H.V.A. (Hauptverwaltung für Aufklärung) vormt de buitenlandse inlichtingendienst van het Ministerie voor Staatsveiligheid.

2. Afdelingen behorende tot de H.V.A.

a. Afdeling I

Belast met verzameling van inlichtingen betreffende parlementaire en regeringszaken. De Afdeling penetreert de Westduitse ministeries (met uitzondering van het Ministerie van Defensie) en andere regeringsinstanties.

b. Afdeling II

Belast met penetratie van de Westduitse politieke partijen en instellingen.

c. Afdeling III

Belast met penetratie van Westelijke diplomatieke vertegenwoordigingen in de Duitse Bondsrepubliek en penetratie van de politieke afdelingen van de N.A.V.O. De Afdeling leidt militaire spionage-activiteiten in geallieerde en neutrale Westelijke landen. Verder wordt spionage bedreven in en vanuit landen waar Oostduitse Handelsmissies, Vertegenwoordigingen van de Oostduitse Handelskamer en andere officiële Oostduitse instanties zijn gevestigd.

d. Afdeling IV

Belast met penetratie van het Westduitse Ministerie van Defensie, de militaire afdelingen van de N.A.V.O., de geallieerde strijdkrachten in de Duitse Bondsrepubliek en de traditie-organisaties in de Bondsrepubliek.

e. Afdeling V

Belast met verzameling van technische en wetenschappelijke inlichtingen uit Westelijke landen. De Afdeling houdt zich ook bezig met het Ministerie van Economische Zaken van de Duitse Bondsrepubliek (samen met Afdeling I-H.V.A.) en de Europese Kolen en Staag Gemeenschap (E.C.S.C.), Euratom, E.E.G. en de Europese Vrije Handelsassociatie (E.F.T.A.).

f. Afdeling VI

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor de behandeling van de technische aspecten met betrekking tot de infiltratie van Illegale Residenten en van belangrijke medewerkers (G.M.) van de H.V.A. in de Duitse Bondsrepubliek (agentenloodsing). Ze oefent controle uit op door de H.V.A. genomen veiligheidsmaatregelen en ze is belast met de opleiding van Officieren voor Speciale Diensten (O.B.E. = Offiziere im besonderen Einsatz) die buiten het Oostduitse grondgebied gevestigd zullen worden (behandelde niet O.B.E. zaken voor de Secties 6, 7 en 8 van de Afdeling III van de H.V.A.).

g. Afdeling VII

Belast met verwerking en documentatie van door de operationele elementen van de H.V.A. geleverde inlichtingen. Door deze Afdeling worden ook inlichtingenbehoefte en questionnaires voor H.V.A.-operaties samengesteld. Ook het speelmateriaal voor dubbelagenten-operaties wordt hier gefabriceerd. De Afdeling VII is behulpzaam bij het samenstellen van de "covers" voor naar de Duitse Bondsrepubliek reizende H.V.A.-agenten en levert voorlichtingsmateriaal betreffende de Bondsrepubliek bestemd voor instructie van Geheime Medewerkers (G.M.).

h. Afdeling VIII

Deze Afdeling verzorgt de opleiding van agentenchefs voor wat betreft radio-communicatie (eenzijdige en tweezijdige) radioverbindingen, gebruik van codes en chiffrés, fabricage van micropunten (Mikraten) en containers.

Deze Afdeling is verder belast met de installatie van geheime afliuisterapparatuur in Oost-Duitsland voor operatief gebruik door de H.V.A. De Afdeling onderhoudt het radio-contact (één- en tweezijdig) met de H.V.A.-agenten in het buitenland. De chef van deze Afdeling is een luitenant-kolonel.

i. Afdeling IX

In het verleden is ten onrechte beweerd, dat de functies welke onder Afdeling VIII zijn vermeld, werden vervuld door de Afdeling IX. Mogelijk is de aanduiding Afdeling IX toegekend aan de N.V.A.-Afdeling welke zich bezig houdt met sabotagevoorbereidingen in het Westen.

j. Werkgroep W.T.A.

(Wissenschaftlich-Technische Auswertung).

Deze dienst is ondergeschikt aan de H.V.A. van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.)

De W.T.A. vervult onder andere veiligheidsfuncties met betrekking tot het technisch en wetenschappelijk onderzoek. De W.T.A. doet namelijk dienst als veiligheidsschakel tussen de Afdeling V van de H.V.A. (Economische, wetenschappelijke en technische spionage) en de Oostduitse industriële inrichtingen voor onderzoek en ontwikkeling. De W.T.A. moet compromittering van de geheime bronnen, die het materiaal leveren, voorkomen. De dienst is ook belast met de selectie van de Oostduitse wetenschapsmensen die het verkregen materiaal moeten beoordelen en verwerken. Deze wetenschapsmensen doen in samenwerking met de M.f.S.-leden van de W.T.A., die een wetenschappelijke achtergrond hebben, wederom questionnaires op wetenschappelijk en technisch gebied toekomen aan onder andere de Afdeling V van de H.V.A. Via de W.T.A. zou de inlichtingen ontvangende Oostduitse industrie de M.f.S. financieel schadeloos stellen (honorering bronnen).

Genoemde gang van zaken bespaart de Oostduitse industrie enorme investeringen met betrekking tot wetenschappelijk en technisch onderzoek.

De Hoofdafdelingen III en VI van het M.f.S. zijn belast met de beveiliging van inrichtingen van technisch en wetenschappelijk onderzoek in Oost-Duitsland.

De leiding van de Werkgroep W.T.A. is waarschijnlijk gevestigd in Berlin-Hohenschönhausen.

k. Afdeling L

Deze Afdeling werd circa 1959 gevormd en ontstond uit de Afdeling K van het M.f.S. Tot de taak van deze aan de H.V.A./M.f.S. ondergeschikte Afdeling behoren vervalsingen van documenten en de fabricage van voor dit doel benodigde papiersoorten.

De Afdeling staat onder leiding van een luitenant-kolonel en ze is ondergebracht in het verboden gebied van Berlin-Hohenschönhausen.

l. Afdeling S

Belast met de ontwikkeling van technische hulpmiddelen ten behoeve van H.V.A.-agenten. Momenteel zeer waarschijnlijk centraal ondergebracht bij de Afdeling S van het M.f.S.

Afdeling S (M.f.S.)

Deze Afdeling zou in 1955 zijn ontbonden. De functies ervan zouden zijn overgegaan naar de M.f.S.-Afdelingen O, F en K. In 1960 werd echter gemeld dat de Afdeling S weer functies van de Afdeling K had overgenomen. De Afdeling S is momenteel belast met technische ondersteuning van andere onderdelen van het M.f.S., zoals het verrichten van technische onderzoeken, de ontwikkeling en de modificatie van technische hulpmiddelen welke ter ondersteuning van M.f.S.-operaties nodig zijn. De vorming van een nieuwe Afdeling S wordt beschouwd als een poging de technische ondersteuning binnen het M.f.S. te centraliseren. Zeer waarschijnlijk is deze Afdeling nu rechtstreeks onder het M.f.S. geplaatst. De Afdeling is gevestigd in het verboden gebied van Berlin-Hohenschönhausen. Gelet op de taken van de Afdelingen S en E is aan te nemen dat tussen beide nauwe relaties bestaan.

m. Afdeling R

Belast met registratie, cartotheken en archieven van de H.V.A.

n. Sectie C

Belast met vertijfering en ontcijfering van de interne correspondentie en de agentencorrespondentie, met de opleiding van agenten in het gebruik van codes en met de samenstelling van codes.

Deze Sectie is mogelijk een onderdeel van de Afdeling VIII (H.V.A.)

o. Afdeling K.u.S.

Deze Afdeling is belast met opleidings- en personeelszaken. Onder deze Afdeling ressorteert de H.V.A.-Academie.

Deze Academie is belast met de opleiding van officieren, waartoe ook de Officieren voor Speciale Diensten (O.B.E.) behoren, die onder "cover" in het buitenland werken.

HOOFDSTUK VI

TERRITORIALE ORGANISATIE M.f.S.

1. Overzicht Territoriale Organisatie

De territoriale organisatie van het Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) is aangepast aan de bestuursindeling van het land. Districtsbesturen van het M.f.S. (BV/Bezirksverwaltung M.f.S.) bestaan in de 14 Districten⁺ en verder in Siegmars-Schönau bij Karl-Marx-Stadt voor het uraniumgebied (Wismut A.G.) en in Berlijn-Prenzlauer Berg voor de Sovjet sector van Berlijn. De binnen een BV te vervullen veiligheidstaken zijn niet altijd identiek. Zo wordt bijvoorbeeld de Afdeling I (BV-M.f.S.), welke is belast met de beveiliging van de onderdelen van de Oostduitse strijdkrachten, niet in alle Districten aangetroffen. Overigens komt de structuur van de BV-M.f.S. in grote lijnen overeen met die van het Ministerie voor Staatsveiligheid.

De Hoofdafdelingen van het M.f.S. zijn door corresponderende Afdelingen op districtniveau vertegenwoordigd. De taken van de H.V.A./M.f.S. (buitenlandse inlichtingendienst) worden bij de BV's van het M.f.S. door de Afdelingen XV vervuld.

Onder de BV's bestaan in de 216 Kringen (Kreise) van de D.D.R. en in de 8 Kringen van Oost-Berlijn, Kringbureaux (Kreisdienststellen M.f.S.). De personeelssterkten en de structuur van deze bureaux zijn afhankelijk van de grootte van het Kringgebied en van de politieke en economische situatie in dat gebied. In vele gevallen bestaan de KD's slechts uit een klein aantal afdelingen. Taken die buiten het feitelijke werkgebied van deze afdelingen vallen, worden door de chef van de plaatselijke KD volgens eigen inzichten per geval aan een van zijn medewerkers ter behandeling opgedragen.

Het District Wismut A.G. (M.f.S.) heeft Kringbureaux onder zich welke liggen binnen de grenzen van andere M.f.S.-Districten. Zo bestaan bijvoorbeeld "Kreisämter W (Wismut)" van het M.f.S. in Gera en in Oberschlema bij Schneeberg.

+Districten:

Cottbus, Dresden, Erfurt, Frankfurt-Oder, Gera, Halle, Karl-Marx-Stadt, Leipzig, Magdeburg, Neubrandenburg, Potsdam, Rostock, Schwerin, Suhl.

2. Locaties van staven van de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst (M.f.S.) en van de Militaire Inlichtingendienst (V.F.K.)

Verklaring van de op de kaart voorkomende tekens:

Locatie Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.).

Locatie Bestuur voor Coördinatie (V.f.K.) van het Ministerie voor Nationale Verdediging (M.f.N.V.)

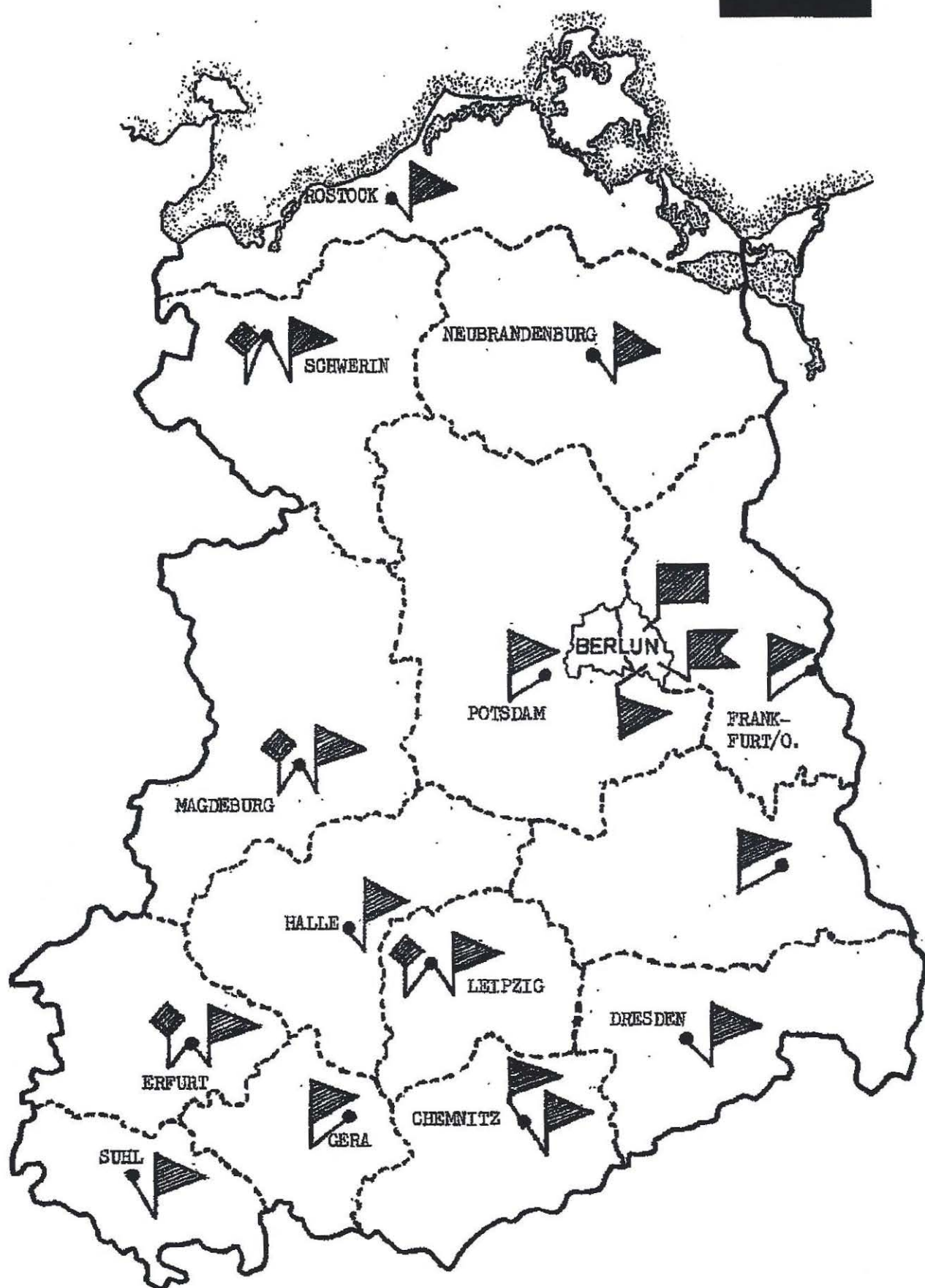
Locaties Districtsbesturen van het M.f.S.

Locaties Operatieve Bases van de V.f.K.

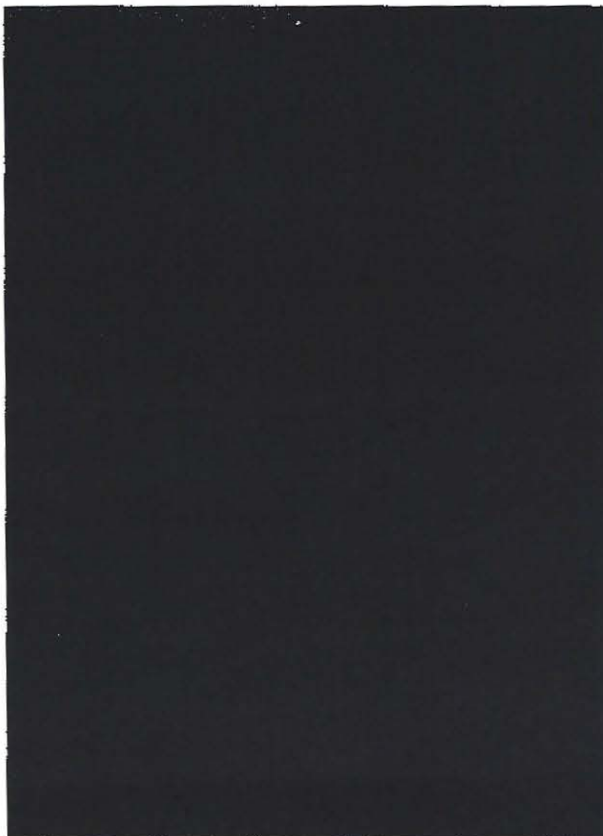
Grenzen van de Oostduitse Bestuursdistricten.

Locaties van staven van het M.f.S. en van de V.f.K.
(Voor verklaring van de tekens zie voorgaand blad).

HOOFDSTUK VII

TOFFUNCTIONARISSEN EN CATEGORIËN PERSONEEL M.f.S.

VAN DE DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK
(zie biografie blz 37)

2. Categorieën personeel in dienst van het M.f.S.

a. In het buitenland

(1) Algemeen

Personen die in het buitenland (Westen) werkzaam zijn voor de H.v.A. (Buitenlandse Inlichtingendienst) van het M.f.S. behoren voornamelijk tot de drie hierna genoemde categorieën. Deze categorieën zijn dezerzijds aangeduid met benamingen welke bekend zijn geworden uit diverse publicaties betreffende de inlichtingendiensten van het Oostblok.

(2) Kaderwerkers

Deze worden in het vakjargon van het M.f.S. aangeduid als "Hauptamtliche Mitarbeiter". Kaderwerkers zijn personen die kunnen behoren tot de volgende groepen

- (a) Vast M.f.S.-personeel (H.V.A.) dat vanuit Oost-Duitsland inlichtingenactiviteiten in het Westen leidt, doch dat in het kader van deze activiteiten soms ook persoonlijk in het Westen optreedt;
- (b) vast M.f.S.-personeel dat bij officiële Oostduitse instanties in het Westen gecamoufleerd is ondergebracht (bijvoorbeeld als functionaris van een "Handelskammervertretung");
- (c) vast M.f.S.-personeel dat wordt aangeduid als OBE ("Offiziere im besonderen Einsatz") en dat als Illegaal Resident, onder dekmantel van een normaal beroep, in het Westen rapporteert.

De Legale (pt(b)) en de Illegale Residenten (pt(c)) van het M.f.S. die in eerste instantie voor de tot dit ministerie behorende H.V.A. werken, zijn dus de Oostduitse agentenleiders in het Westen. Opgemerkt wordt dat wanneer in Oostduitse publicaties wordt gesproken over de activiteiten van Kaderwerkers (Sovjet inlichtingendiensten) de benamingen "Kundschafter" en "Kundschafter für den Frieden" worden gebruikt.

Tot de kaderwerkers kunnen ook bepaalde categorieën rechtstreeks geleide agenten gerekend worden (zie ook schema betreffende verbindingen van een Oostduits inlichtingennet).

(3) Medewerkers

De Medewerker (Gecoöpteerde) behoort tot het personeel van een officiële Oostduitse vertegenwoordiging in het Westen; bijvoorbeeld als lid van een "Handelskammervertretung" of van een "Handelsmission". Hij assisteert -als neventaak- bij de inlichtingenactiviteiten van de gecamoufleerde Legale M.f.S.-Resident (Kaderwerker) bij de betreffende vertegenwoordiging. Ook vertegenwoordigers van het Oostduitse persbureau ADN treden in het buitenland op als medewerkers van het M.f.S. Voor een overzicht betreffende officiële Oostduitse vertegenwoordigingen zie bijlage blz 40.

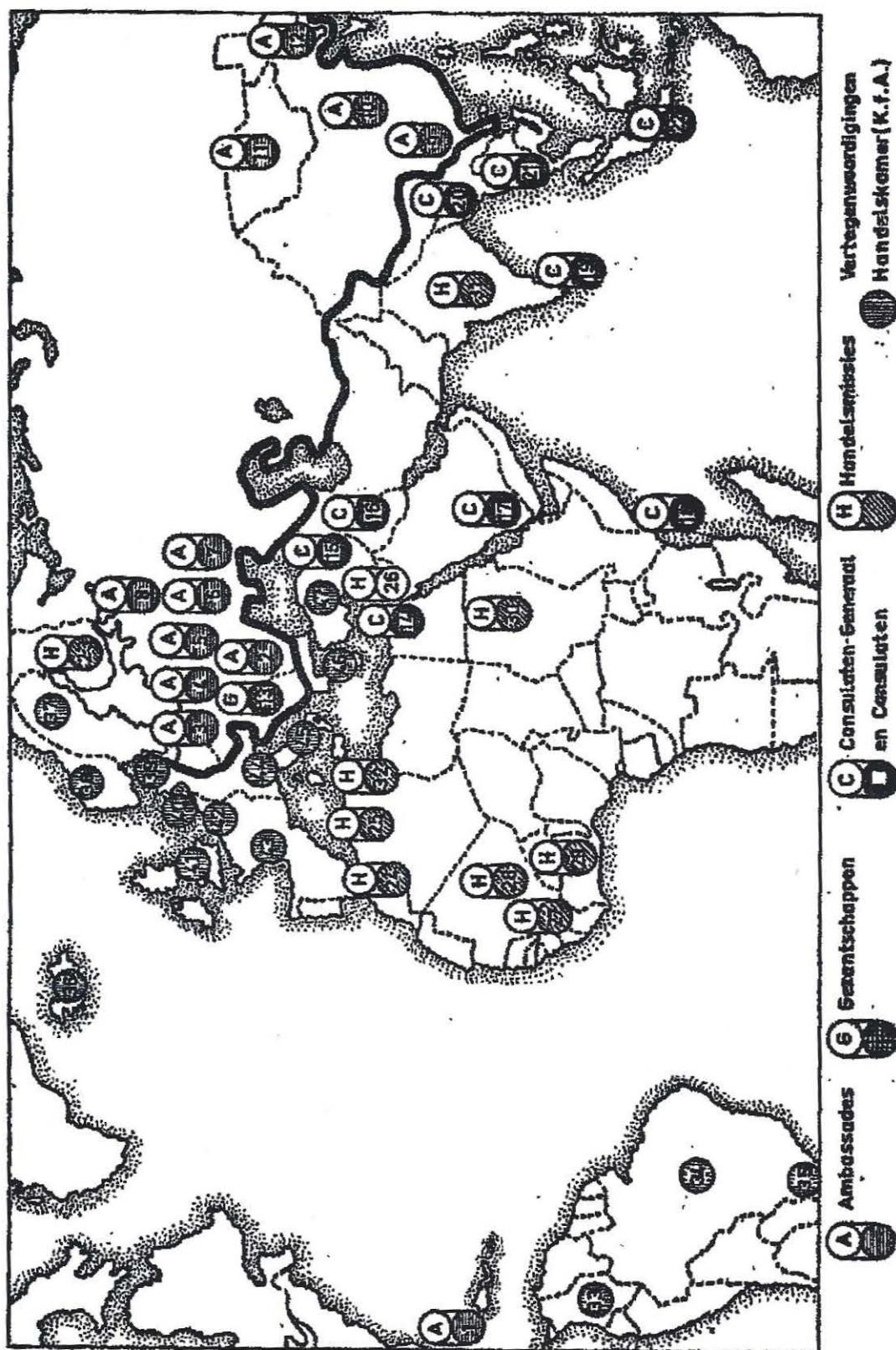
De Medewerker kan dienst doen als schakel tussen een Agent en de Legale M.f.S.-Resident. Hij kan worden ingezet bij het legen en vullen van DEB's (dode brievenbussen). Verder kan de Medewerker bepaalde door de Legale Resident gewenste informatie inwinnen en waarnemingen doen. Indien noodzakelijk kan hij als schakel tussen een illegaal opererende Resident (OBE) en de Legale Resident optreden. Contacten van deze aard zijn eerder uitzondering dan regel. Dergelijke schakelfuncties kunnen uiteraard plaatsvinden zonder direct persoonlijk contact of zonder kennis van de identiteit, functie of woonplaats van de OBE.

De Medewerkers van de Oostduitse inlichtingendienst in het buitenland, mogen zeker niet verward worden met de onder dezelfde benaming optredende categorie in Oost-Duitsland zelf. (Zie blz. 42).

Officiële Oostduitse vertegenwoordigingen in het buitenland.

Officiële Oostduitse vertegenwoordigingen zijn gevestigd in 47 landen (zie kaart) :

1....Cuba	25....Algerië
2....Albanië	26....Libanon
3....Polen	27....Guinea
4....Tsjecho-Slowakije	28....Mali
5....Hongarije	29....Ghana
6....Roemenië	30....Soedan
7....Bulgarije	31....India
8....Sovjet-Unie	32....Tunesië
9....Noord-Vietnam	33....Columbia
10....China	34....Brazilië
11....Mongolië	35....Uruguay
12....Noord-Korea	36....IJsland
13....Joego-Slavië	37....Zweden
14....Egypte	38....Noorwegen
15....Syrië	39....Denemarken
16....Irak	40.... <u>Nederland</u>
17....Jemen	41....Gr. Brittannië
18....Tansania	42....België
19....Ceylon	43....Frankrijk
20....Birma	44....Oostenrijk
21....Cambodja	45....Italië
22....Indonesië	46....Griekenland
23....Finland	47....Turkije
24....Marokko	

(4) Agenten

De Agent is de persoon die de door de inlichtingendienst gewenste inlichtingen in het Westen moet verschaffen. Als regel is de Agent een persoon die in het land waartegen wordt gewerkt is gevestigd en die de nationaliteit van dat land heeft. Uitzonderingen bevestigen deze regel. De persoon in kwestie heeft deze status gekregen als gevolg van een succesvolle werving door een lid van de Oostduitse inlichtingendienst (zie: Wervingsmethodes blz 55).

Het M.f.S.-personeel vermijdt de aanduiding Agent zoveel mogelijk en gebruikt de benaming "Inoffizieller Mitarbeiter" (I.M.). De Agent is dus niet-officiële medewerker in tegenstelling tot het vaste M.f.S.-personeel ("Hauptamtliche Mitarbeiter") en de Medewerkers van het M.f.S. (H.V.A.) bij de officiële instanties in het buitenland (Gecoöpteerden). In de meeste gevallen verwerft de Agent de door zijn opdrachtgevers gewenste inlichtingen bij de instantie waar hij zijn normale werkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden, of het object waar de Agent werkzaam is, werden door de Oostduitse inlichtingendienst van zodanig belang geacht, dat het zoeken naar een inlichtingenbron gewenst bleek. De bereidverklaring tot het leveren van niet voor onbevoegden bestemde inlichtingen maakten van de potentiële bron een Agent.

De voor het M.f.S. in Oost-Duitsland zelf werkzame Agenten worden meestal aangeduid als "Geheime Informanten" (G.I.) en "Geheime Mitarbeiter" (G.M.).

Agenten van het M.f.S. in het buitenland (Westen) worden echter ook wel aangeduid als "Geheime Informanten".

b. In het binnenland

(1) Algemeen

De agenten van het M.f.S. die voornamelijk binnen de Oostduitse staatsgrenzen opereren worden door het M.f.S.-personeel gewoonlijk aangeduid als "Geheime Informanten" (G.I.) en "Geheime Mitarbeiter" (G.M.). Het verzamelen en doorgeven van voor het M.f.S. belangrijke inlichtingen door deze agenten, is voor deze een neventaak; zij oefenen dus een normaal beroep uit.

(2) Geheime Informanten

In deze categorie worden door het M.f.S. de volgende groepen onderscheiden:

- "Allgemeine G.I."
- "Territoriale G.I."
- "Beobachtungs G.I."
- "Ermittlungs G.I."
- "Aufklärungs G.I."
- "Sicherheits G.I."
- "Diversionen G.I."

Door de diverse operationele afdelingen van het M.f.S. worden uit de G.I.'s naar behoefte G.H.I.'s (Geheime Hauptinformanten) aangewezen, die een aantal G.I.'s leiden namens een kaderwerker van het M.f.S. die belast is met de leiding van G.I.'s.

- (a) De "Allgemeine G.I." levert onder andere rapporten betreffende de publieke opinie in Oost-Duitsland (Stimmungsberichte). Hij probeert de oorzaken van zich in Oost-Duitsland openbarende verschijnselen, zoals ontevredenheid van een bepaalde bevolkingsgroep of desorganisatie in een bepaalde industrietak, vast te stellen. De G.I.'s in kwestie zijn personen die hogere functies in Oost-Duitsland vervullen en juist door hun speciale functie in staat geacht worden een juist oordeel over een bestaand probleem te geven.

Binnen zijn ressort dient de "Allgemeine G.I." leden van het M.f.S. echter ook als veelzijdige informatiebron.

- (b) De "Territoriale G.I." zijn personen die in staat zijn inlichtingen te leveren op laag bestuursniveau. Ambtenaren zoals de "Abschnitts-bevollmächtigte" (A.B.V.) van de Volkspolitie (V.P.) en hun vrijwillige V.P.-Helpers zijn tevens "Territoriale G.I." van het Kringbureau van het M.f.S. De A.B.V. heeft meestal een officiersrang bij de V.P. Hij probeert alles te weten te komen over de politieke instelling van het hem toevertrouwde gebied, in een staf of op het land. Hij verzamelt de mededelingen van aanbrengrers en hij controleert de "Hausbücher" *. Ook bemoeit hij zich met de bezoekers die van buiten zijn gebied komen en met een groot aantal andere zaken.
- (c) De "Beobachtungs G.I." zijn personen die voor de Hoofdafdeling VIII of voor een van de Afdelingen VIII (opsporing, surveillance, observatie, onderzoek en arrestatie) werken. Zij observeren personen en objecten en berichten daarover aan het M.f.S.-lid dat hen leidt. Deze behoort tot de zogenaamde "U-Männer" (zie blz 18). Meestal treden zij op binnen Oost-Duitsland doch soms ook in het Westen. Hun basis is in principe Oost-Duitsland. De "Beobachtungs G.I." verrichten als alle G.I.'s hun werkzaamheden voor het M.f.S. als neventaak.
- (d) De "Ermittlungs G.I." zijn voornamelijk door de HA II en VIII, respectievelijk de Afdelingen II en VIII (B.V.-M.f.S.) belast met het inwinnen van inlichtingen betreffende personen die om enige reden van belang zijn voor het M.f.S. Zij worden vooral gebruikt als "Forscher" (zie blz 55 Wervingsvoorbereidingen) zowel in binnen- als buitenland. Werken zij buiten Oost-Duitsland, dan worden ze geleid door een Hoofdafdeling van het M.f.S.
- (e) De taak van de "Aufklärungs G.I." komt overeen met die van de hiervoor genoemde "E.G.I.", met dien verstande echter, dat zij zelf initiatieven kunnen nemen voor wat betreft het bespioneren van personen, instellingen en andere objecten. Zij speuren dus naar doelen en leveren hun opdrachtgevers tips (zie blz 55 Wervingsvoorbereidingen). "Aufklärungs G.I." werken voor de Hoofdafdelingen II, V en de H.V.A. van het M.f.S. en voor de Afdelingen II, V en XV (zie organisatieschema blz 9).
- (f) De "Sicherheits G.I." zijn gewoonlijk hogere functionarissen in Oostduitse bedrijven, zoals bedrijfsleiders, ingenieurs, hogere technici en dergelijke. Ook kunnen dit zijn leidinggevende functionarissen van Oostduitse bestuursinstellingen. Zij spelen een rol als informant van het M.f.S. bij de beveiliging van de bedrijven of instanties waar zij werkzaam zijn. Hun taak ligt op het gebied van de personeelsveiligheid en de bedrijfsveiligheid.
- (h) De "Diversions G.I." staan in dienst van de HA III en de Afdelingen III. Zij spelen een rol bij onderzoeken naar de oorzaken van rampen of andere ongelukken in Oostduitse bedrijven. "Diversions G.I." zijn specialisten, die in het betreffende bedrijf of een soortgelijk bedrijf werkzaam zijn, en die als vakmensen kunnen oordelen over zaken welke door stafleden van het M.f.S. niet deskundig kunnen worden beoordeeld. G.I.'s bij de Oostduitse strijdkrachten worden geleid via de M.f.S.-Verbindingsofficieren die, voor wat betreft de landstrijdkrachten,

* Boek voor registratie van aankomst en vertrek van permanente bewoners van een woning, en van personen die daar tijdelijk verblijf houden.

[REDACTED]

tot op bataljonsniveau zijn toegevoegd. De M.f.S.-Verbindingsofficieren zijn ondergeschikt aan de "Verwaltung 2000" van het Oost-Duitse Ministerie voor Nationale Verdediging. De "Verwaltung 2000" is op zijn beurt ondergeschikt aan de Hoofdafdeling I van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.). Ook zijn G.I.'s in dienst van de HA I en de Afdelingen I die zijn geworven onder de burgerbevolking van de verschillende garnizoenen of in de buurt van havens, luchtbases en dergelijke (zie blz).

Bij andere takken van de gewapende macht zoals de Veiligheidstroepen en de Volkspolitie bestaan overeenkomstige takken van het M.f.S.

(3) Geheime Mitarbeiter

De in Oost-Duitsland werkende "Geheime Mitarbeiter" (G.M.) zijn agenten die als gevolg van hun positie of hun lidmaatschap inlichtingen kunnen verschaffen betreffende instellingen of organisaties die als potentiële vijanden van de communistische regime worden beschouwd, of die voor een vijandelijke inlichtingendienst werkzaam zijn.

De G.M.'s zijn geworven of "ingebouwd". Zij werken voornamelijk voor de HA II en de Afdelingen II van de Districtsbesturen (B.V.) van het M.f.S. In tegenstelling tot de "Geheime Informant" (G.I.) werkt de G.M. al bij de "klassevijand".

Wanneer een G.I. in het kader van activiteiten in contact komt met een vijandige groep of organisatie, dan wordt hij als G.M. (Geheimer Mitarbeiter) door de HA II of een van de Afdelingen II overgenomen en gedirigeerd.

Zowel de G.M. als de G.I. behoren niet tot het vaste personeel van het M.f.S., doch zij verrichten hun activiteiten als neventaak.

Een aparte categorie agenten vormen personen die hun woning, hun adres of telefoonnummer voor conspiratieve doeleinden ter beschikking van het M.f.S. stellen.

Onder deze categorie vallen "K.W.-Operateure", "Deckadressen" en "Telefonstellen".

"KW-Operateure" stellen hun woningen of een vertrek daarvan ter beschikking voor ontmoetingen tussen agentenleiders van het M.f.S. en hun agenten (Conspiratieve woningen). Personen die hun naam en adres ter beschikking stellen van het M.f.S. teneinde hun woning als brievenbus voor agenten te laten gebruiken worden in het M.f.S.-jargon aangeduid als "Deckadressen". De als "Telefonstellen" aangeduide personen nemen voor het M.f.S. bestemde berichten telefonisch in ontvangst en geven deze vervolgens aan hun opdrachtgever door. Laatstgenoemde drie agententypen worden ook bij organisaties van Oostblok inlichtingendiensten in het Westen aangetroffen. Personen die door hun positie bij handelsondernemingen, onderwijsinstellingen, bibliotheken, banken, werkplaatsen, ziekenhuizen en dergelijke inlichtingen kunnen verstrekken aan personeel van het M.f.S., worden na contact met deze aangeduid als "Kontaktpersonen" (K.P.) K.P.'s wordt niet gevraagd zich tot medewerking met het M.f.S. te verplichten, zoals van G.I.'s wordt verlangd. Zij kunnen echter, indien zij erg waardevol voor het M.f.S. blijken te zijn, agenten worden (G.I. en G.M.).

HOOFDSTUK VIII

POSTCENSUURDIENST (HOOFDAFDELING M) EN AFLUISTERDIENST (AFDELING O) VAN HET M.f.S.

1. Algemeen

(Zie ook schema blz 48)

In Artikel 8 van de Grondwet van de D.D.R. wordt het postgeheim uitdrukkelijk gegarandeerd. In strijd met dit grondwetsartikel is echter de in Augustus 1959 in werking getreden nieuwe postwet, welke het Oostduitse P.T.T.-Ministerie (Ministerium für Post- und Fernmeldewesen) censuurbevoegdheid geeft. De postcensuur in de D.D.R. is echter feitelijk in handen van het Ministerie voor Staatsveiligheid.

Vóór 1950 verzorgde de Sovjet bezettingsmacht de postcensuur in Oost-Duitsland. Daarna nam de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst deze taak over. Vanaf 1951 bestaan, verdeeld over de gehele D.D.R., censurbureaus van het M.f.S. die belast zijn met postcensuur.

Oorspronkelijk werden deze bureaus aangeduid als "Auffangstellen für anti-demokratischen Schriftverkehr" (AFAS). Momenteel zijn deze bij alle grotere postkantoren ondergebrachte bureaus bekend als "Stellen 12", "Abteilungen 12", "M-Punkte" en "Zensurstellen". De bureaus zijn in eerste instantie belast met het controleren van de inhoud van de uit het Westen afkomstige en van de daarheen gaande poststukken.

Sedert 1956 bestaat er theoretisch geen mogelijkheid een brief via de officiële weg ongecensureerd naar of uit de D.D.R. te zenden.

Ook de binnenlandse post is aan censuur onderworpen. Hierdoor is het communistische regime in staat om constant op de hoogte te zijn van de publieke opinie en van de diverse politieke stromingen in Oost-Duitsland. De door de bevolking van de D.D.R. in brieven geuite meningen en opvattingen kunnen voor de schrijvers vervolging door het M.f.S. tot gevolg hebben.

Postcensuur vindt niet uitsluitend om redenen van interne veiligheid plaats, doch het M.f.S. is bijzonder geïnteresseerd voor de adressen en achtergronden van Westduitse en West-Berlijnse burgers, voor zover via deze contacten voor het uitvoeren van spionage en ontwrichtingsactiviteiten kunnen worden aangeknoopt.

De postcensuur is in de eerste plaats gericht op de inhoud van brieven en telegrammen, maar het gehele telefoonverkeer met het buitenland wordt ook afgeluist. Dit geschiedt door de Technische Afluisterdienst (Afdeling O.-M.f.S.). De eerste bewerking van de afluister rapporten is echter in handen van de Hoofdafdeling M. van het M.f.S. te Berlin-Hohenschönhausen, welke belast is met de leiding van de postcensuur. De afgeluisterde berichten komen uiteindelijk terecht bij de met het betreffende onderwerpbelaste afdeling (bijvoorbeeld afgeluisterd gesprek van een bisschop, bij de Afdeling V.). Het bestaan van met postcensuur belaste bureaus wordt voor de bevolking van de D.D.R. zo veel mogelijk geheim gehouden. De bij de postkantoren ondergebrachte censurbureaus zijn daarom streng gescheiden van de overige afdelingen. Ze hebben een aparte ingang. Het aldaar tewerkgestelde personeel, dat tot de Staatsveiligheidsdienst behoort, mag geen omgang hebben met het overige P.T.T.-personeel.

Speciale aandacht geniet het briefverkeer van vluchtelingen met in Oost-Duitsland achtergebleven familieleden.

2. Organisatie

a. Algemeen

De centrale leiding van de "Stellen 12" is in handen van de Hoofdafdeling M. van het Ministerie voor Staatsveiligheid. Deze Hoofdafdeling coördineert de activiteiten van de Afdelingen M. van de Districtsbesturen van het M.f.S. en geeft richtlijnen voor het censuurwerk. Ze onderhoudt verbinding met de overige Hoofdafdelingen en de H.V.A. (Buitenlandse Inlichtingendienst) van het M.f.S., welke gebruik maken van de door de censuur- en afluisterdienst verkregen resultaten.

Onder elk van de Districtsbesturen (BV's) van het M.f.S. staat via de Afdelingen M. een aantal "Stellen 12", welke bij de diverse hoofdpostkantoren zijn ondergebracht. Het totale aantal "Stellen 12" bedraagt momenteel circa 70.

Als zwaartepunten voor de vestiging van censuurbureaus gelden onder andere industrie- en verkeerscentra, havens, garnizoenen en de verschillende rondom West-Berlijn gelegen steden.

Bij alle grotere postkantoren in Oost-Berlijn zoals N 4, NW 7 en O 17 en bij de postdistrictsbureaus (Bezirkspostdirektionen) te Schwerin, Magdeburg, Erfurt, Dresden en Leipzig zijn pakketpost-controlebureaus gevestigd, waarvan de leden tot de Oostduitse douane (A.Z.K.W.) behoren. Bij deze bureaus vindt pakketpostcontrole plaats door middel van doorlichting van poststukken. Indien verdenking bestaat wordt het betreffende pakket geopend en indien dit bijvoorbeeld zogenaamde "Ideologische Konterbande" bevat, wordt het overgegeven aan de Staatsveiligheidsdienst.

Kringbureaus van het M.f.S. worden slechts zelden bij de postcontrole ingeschakeld.

b. Personeelsterkten en bezoldiging

De totale personeelssterkte van de censuurdiensten van het M.f.S. wordt geschat op 1200 man.

Het aantal personen dat bij een censuurbureau (Stelle 12) is tewerkgesteld, is mede afhankelijk van de te verwerken hoeveelheid poststukken. De sterkten per censuurbureau lopen uiteen van 12 - 36 personen; voornamelijk vrouwen. De personeelsterkte van censuurbureaus bij belangrijke hoofdpostkantoren, zoals Berlijn N 4, bedraagt naar schatting honderd man of meer.

De leden van de censuurbureaus ontvangen een salaris van de Oostduitse P.T.T. en bovendien een (hoger) salaris van het Ministerie voor Staatsveiligheid overeenkomstig een hen toegekende M.f.S.-rang ("Auswerter" bijvoorbeeld rang van "Unteroffizier").

c. Werkwijze

De eigenlijke censuur vindt plaats als volgt. Alle poststukken welke een "Stelle 12" bereiken, worden gesorteerd naar herkomst zoals:

1. Post uit de D.D.R.
2. Post uit het buitenland.
3. Post uit West-Duitsland.
4. Post uit West-Berlijn.

De brieven worden nog niet gestempeld, teneinde bij de ontvanger geen argwaan te wekken; het poststempel wordt na censurering aangebracht. Vervolgens worden de brieven door zogenaamde "Briefsortierer" over een van matglas voorziene tafel geleid, welke van onder verlicht wordt. Tijdens deze behandeling worden alle brieven geselecteerd welke geld, drukwerken, foto's en dergelijke bevatten. Ook brieven welke poste restante worden gezonden, die getypt zijn, die geen afzender dragen of die een gevoerde enveloppe hebben, gelden als verdacht. Daarna vindt een meer gerichte sortering plaats. Met behulp van "zwarte lijsten" worden bijvoorbeeld brieven aan familieleden van vluchtelingen uitgezocht. Brieven uit het Westen gericht aan leden van de wetenschappelijke en technische intelligentsia krijgen ook speciale aandacht; gevreesd wordt dat men deze tracht over te halen in het Westen te komen werken (zogenaamde "Abwerbung").

De uitgezochte brieven worden door "Brieföffner" geopend met behulp van waterdamp, welke via slangen naar kleine met de hand bediende apparaten wordt geleid. Deze apparaten lijken uiterlijk veel op bunsenbranders. De fijne straal waterdamp maakt snel en onzichtbaar openen mogelijk (150 p.p./p.d.). Vervolgens worden de brieven gelezen door "Auswerter". Wordt de inhoud als staatsgevaarlijk beschouwd, dan wordt deze aan de chef van het censuurbureau voorgelegd. Deze beslist of een fotocopie wordt gemaakt of een gedeelte van de brief wordt overgeschreven of dat de brief wordt achtergehouden.

Naam en adres van geadresseerde en afzender worden vastgelegd. De "Auswerter" voorziet de geopende en afgekeurde brief, alvorens deze aan de chef voor te leggen, van een fiche waarop ongeveer 30 rubrieken voorkomen, welke tevens een richtlijn bij het censureren vormen. De betreffende rubriek(en) worden van een merkteken voorzien. Tot deze rubrieken behoren onder andere de volgende:

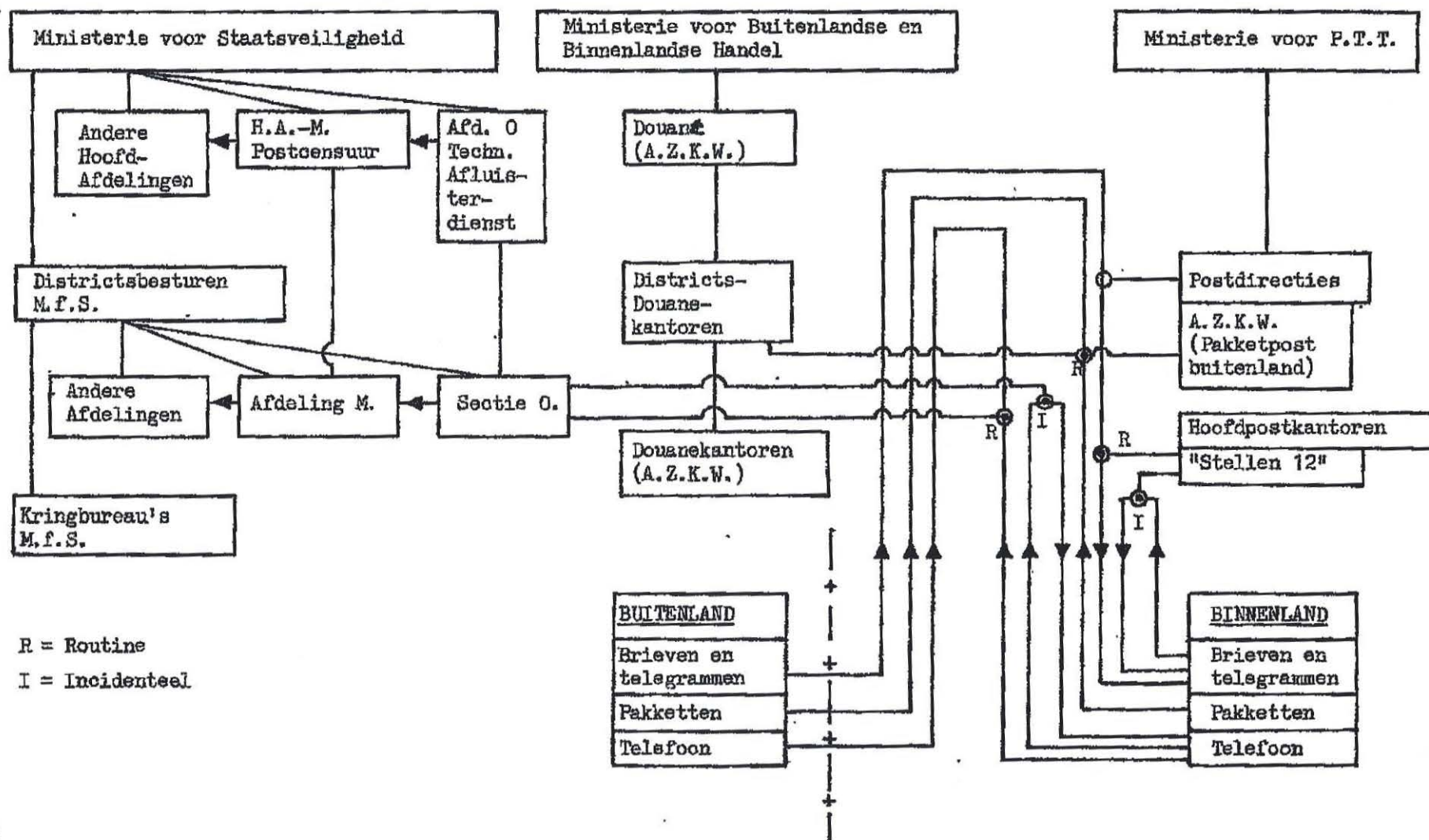
1. Anti-Sovjet uitlatingen;
2. Anti-democratische uitlatingen.
3. Spionage en agentenactiviteit.
4. Houding tegenover de regering van de D.D.R.
5. Houding tegenover afzonderlijke regeringsleden.
6. Wegengagering.
7. Vluchtverleiding.

Staatsgevaarlijke uitlatingen in brieven worden zorgvuldig door het M.f.S. in de personendossiers vastgelegd. Uit verschillende in de D.D.R. gevoerde rechtszaken is bekend, dat onvoorzichtige briefschrijvers die zich in hun correspondentie kritisch uitlieten over in de D.D.R. bestaande toestanden, tot zware vrijheidsstraffen werden veroordeeld.

De brieven welke na opening doorgestuurd kunnen worden, komen vervolgens in handen van zogenaamde "Briefschliesser" die deze met behulp van een persmachine sluiten. Tenslotte worden de poststukken via de normale postweg aan de geadresseerden gezonden.

Het is bekend dat bijvoorbeeld tijdens het vierde kwartaal van 1964, 94,4 % van alle brieven in het verkeer tussen de verschillende zonedistricten een normale looptijd had. 5,6 % of 19,6 miljoen brieven bereikten tijdens een genoemd kwartaal de geadresseerden met vertraging. Als een van de belangrijkste oorzaken van deze vertragingen worden de omvangrijke controlemaatregelen door het M.f.S. beschouwd. De officiële post, dat wil zeggen de post van de Oostduitse overheid, de V.E.B.-bedrijven, de massa-organisaties en dergelijke wordt niet door de postcensurdienst gecontroleerd. Deze post wordt door middel van een eigen centrale koerierdienst (Z.K.D.) bezorgd.

ORGANISATIE ACTIVITEITEN POSTCENSUURDIENST EN AFLUISTERDIENST
VAN HET OOSTDUITSE MINISTERIE VOOR STAATSVEILIGHEID (M.f.S.)

HOOFDSTUK IX

ENIGE HULPORGANEN VAN HET M.f.S.

1. Het Oostduitse persbureau A.D.N.

In 1946 werd het Oostduitse persbureau A.D.N. (Allgemeiner Deutscher Nachrichtendienst) opgericht.

Dit persbureau heeft vanaf de oprichting onder beslissende invloed van de Oostduitse communistische partij (S.E.D.) gestaan. Sedert 1953 is de A.D.N. officieel een staatsinstelling en als zodanig ondergeschikt aan het "Presseamt beim Ministerpräsidenten". Behalve als persorgaan voor de verspreiding van eenzijdige berichten, welke volgens instructies van het Centraal Comité van de S.E.D. worden samengesteld, dient de A.D.N. als "dak" voor spionage-activiteiten in het Westen.

De A.D.N. beschikt over permanente correspondenten in 26 landen. De staf telt circa 1000 man.

De Staatsveiligheidsdienst (M.f.S.) heeft er steeds naar gestreefd de A.D.N. voor zijn spionagedoeleinden te gebruiken. Tot dat doel werden G.I.'s (Geheime Informanten) bij dit persbureau "ingebouwd" en geworven.

De huidige reeds vroeger in Leipzig voor de Staatsveiligheidsdienst werkende hoofdredacteur [REDACTED], werd in 1955 door toedoen van deze dienst bij de A.D.N.-centrale geplaatst. Hij was aanvankelijk plaatsvervangend chef en daarna, vanaf 1959, chef van de Hoofdafdeling Buitenland van de A.D.N. Als zodanig leidde hij de activiteiten van de correspondenten in het buitenland.

Onder deze categorie A.D.N.-leden heeft het M.f.S. zijn Medewerkers, die zich als neventaak bezighouden met spionage-activiteiten in het Westen.

De momenteel (1966) in Boekarest geplaatste A.D.N.-vertegenwoordiger, tevens M.f.S.-Medewerker, [REDACTED], die voordien soortgelijke functies in Cuba vervulde, was daarvoor in Damascus werkzaam. Zijn spionage-activiteiten waren echter zodanig bekend, dat men zich genoodzaakt zag hem terug te roepen.

De A.D.N. werd in Cairo enige tijd vertegenwoordigd door [REDACTED]. Als hoofdredacteur van het communistische blad "Volksstimme" in Karl-Marx-Stadt (Chemnitz) werd hij door het M.f.S. geworven en daarna overgeplaatst naar de A.D.N. Sedert 1958 werkt hij voor de Afdeling III/6 van de H.V.A. (Hauptverwaltung Aufklärung), de Buitenlandse Inlichtingendienst van het M.f.S. Een andere A.D.N.-correspondent die geregeld in het Westen opereert en die sedert 1955 voor het M.f.S. werkt is [REDACTED] uit Berlin-Biesdorf.

Typerend voor het gehalte van een groot aantal A.D.N.-functionarissen is de eerste A.D.N.-Directeur (sedert 1946) [REDACTED], die in 1932 in Engeland werd ontmaskerd als Sovjet agent en die in 1933 door een Brits gerechtshof wegens spionage tot negen jaar tuchthuis werd veroordeeld.

Evenals de Sovjet persbureaus Tass en Nowosti is de Oostduitse A.D.N. een organisatie die, doordat ze de mogelijkheid heeft officieel vertegenwoordigers in het Westen te plaatsen, als hulporgaan van de inlichtingendienst een belangrijke rol kan spelen.

2. De Leipziger Messe

a. Algemeen

De tweemaal per jaar plaatsvindende Leipziger Messe, namelijk de lente- en de herfstbeurs, waar zowel Oostelijke als Westelijke vertegenwoordigers van handel en industrie geacht worden zaken te doen op het gebied van de diverse industrieproducten, dient het Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) als inlichtingenvergaarplaats en als recruteringssterrein voor inlichtingenagenten.

In de eerste plaats liggen deze activiteiten van de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst binnen het raam van de economische en industriële spionage, doch ze blijven niet beperkt daartoe.

b. Voorbereiding activiteiten

Tijdens de beursperiodes wordt door het M.f.S. een speciale "Einsatzstab" samengesteld. Alle Operatieve Hoofdafdelingen (zie schema blz 5) zijn hierbij vertegenwoordigd. Zij zenden telkens honderden vaste medewerkers en agenten naar Leipzig teneinde alle gespreksmogelijkheden zoveel mogelijk voor inlichtingendoelinden uit te buiten. Ook het personeel van het Districtsbestuur Leipzig van het M.f.S. is bij de diverse activiteiten volledig ingeschakeld.

De Buitenlandse Inlichtingendienst (H.V.A.) van het M.f.S. is bij de Leipziger Messe steeds met een grote staf van medewerkers tegenwoordig. Deze staat gewoonlijk onder leiding van het plaatsvervangend hoofd van de H.V.A. de generaal-majoor [REDACTED]. Ruim 70% van het bij de Messe tewerkgestelde personeel staat in dienst van het Ministerie voor Staatsveiligheid. De vaste medewerkers van het M.f.S. zijn gecamoufleerd als gevolmachtigden van de met buitenlandse handel belaste instanties ("Ministerium für Aussenhandel und Innerdeutschen Handel"/M.A.I. en "Kammer für Aussenhandel"). x)

c. Inlichtingenactiviteiten

Speciaal agenten die op het gebied van economische en industriële spionage zijn geschoold worden in Leipzig samengetrokken. Zij worden als vertegenwoordigers van de Mess en als verkopers van Oostduitse bedrijven op de uit het Westen afkomstige exposanten en bezoekers losgelaten. Deze M.f.S.-medewerkers en agenten hebben zich schriftelijk moeten verplichten met de inlichtingendiensten samen te werken. Ook het bedienend personeel in hotels en bars alsmede de particuliere verhuurders van kamers, staan in dienst van het M.f.S. Allen zijn door speciale scholing op hun taak voorbereid. Zij hebben onder andere tot taak:

- (1) Het winnen van het vertrouwen van de Westelijke Messe-bezoekers, hen bij politieke gesprekken tegemoetkomen en hun politieke instelling doorgronden;
- (2) zichzelf uitgeven als tegenstander van het communisme indien de bezoeker dit blijkt te zijn;
- (3) geschenken aarzelend aan te nemen en erop te wijzen, dat dit eigenlijk verboden is (de geschenken moeten achteraf bij het M.f.S. worden afgeleverd);
- (4) uitnodigingen aan te nemen, teneinde het contact te verdiepen;
- (5) voldoen aan verzoeken van bezoekers hen bij de aanschaffing van waren, bijvoorbeeld optische apparaten, welke uitsluitend op vertoon van het "D.D.R.-Personalausweis" mogen worden verkocht, behulpzaam te zijn;
- (6) verdere opdrachten in het vooruitzicht te stellen, wanneer het vertrouwen van de bezoeker op de reeds beschreven wijze nog niet kon gewonnen worden;
- (7) persoonlijke bindingen met vrouwelijk personeel van Westelijke exposanten zo intensief mogelijk te doen zijn;
- (8) elk onderhoud en alle tijdens het gesprek naar voren gekomen details direct schriftelijk vast te leggen en
- (9) pogingen te doen bezoekers in compromitterende situaties te brengen.

x) Opmerking:

De "Kammer für Aussenhandel" (K.f.A.) is een instelling voor buitenlandse handel welke onder toezicht staat van het "Ministerium für Aussenhandel und Innerdeutschen Handel". Officieel is ze samengesteld uit vertegenwoordigers van ondernemingen welke zich bezighouden met buitenlandse handel en exportbedrijven samen. De taken van deze "Kammer" voor wat betreft handelsbetrekkingen met de socialistische landen zijn van geen betekenis. De hoofdtaken bestaan uit het leggen van contacten met figuren uit de economie en met handels- en industriekringen van de Westelijke landen met als doel onder andere het afsluiten van handelsovereenkomsten. Daarnaast echter is het een van de hoofdstaunpunten van de Oostduitse economische wetenschappelijke en technische spionagedienst (zie kaart blz 41 betreffende D.D.R.-vertegenwoordigingen in het buitenland).

De praktijk leert dat de beschreven methodes in vele gevallen tot verplichtingen van Westelijke gasten van de Messe leiden.

Uit vrees voor represailles ten aanzien van familieleden in de D.D.R., uit overwegingen van zakelijk belang, uit zorgen over de gevolgen van de compromittering en om diverse andere redenen gaan velen voor hun Oostelijke opdrachtgevers werken. Slechts een gering aantal van hen meldt na terugkeer thuis de opgedane ervaringen aan de bevoegde instanties.

De medewerkers en agenten van het M.f.S. op de beurs hebben belangstelling voor inlichtingen van de meest uiteenlopende aard. Buiten de economische, industriële en wetenschappelijke inlichtingen worden karakteristieke verzameld over personen op het gebied van politiek, economie en wetenschappen en over officiële instellingen en organisaties. Ook zijn zogenaamde "Stimmungsberichte" uit het Westen van interesse voor het M.f.S.

Bij pogingen tot verwerving van al deze inlichtingen wordt zowel gevleid en beleefd verzocht als gedreigd en gechantoord. Vooral wordt gestreefd naar het aanknopen van contacten die ook na het beëindigen van de Messe blijven bestaan.

Er worden tijdens de beursperiodes, overeenkomstig de bij operaties in het Westen toegepaste methodes, dode brievenbussen (DRB) ingericht waarin M.f.S. agenten berichten kunnen deponeren, welke door speciale koeriers worden afgehaald. De tijdelijke inlichtingencentrale van het M.f.S. is gevestigd in het bureau van de Messe te Leipzig.

Tot de voorbereidingen van de Leipziger Messe behoort de "inzet" van prostitutie(s) van beiderlei geslacht, die als Geheime Medewerkers optreden, en die de opdracht hebben contacten met inlichtingenbronnen uit het Westen te bewerkstelligen en compromitterende situaties te scheppen, welke voor het aanknopen van inlichtingencontacten kunnen worden gebezigd.

In een groot aantal restaurants en bars te Leipzig zijn, buiten de prostitutie(s) animesarmeisjes gestationeerd die evenals eerstgenoemde categorie gesprekken aanknopen met Messe-bezoekers om op die manier details betreffende zakelijke en particuliere plannen van de betreffende persoon te weten te komen. Niet zelden zijn de te bewerken personen reeds vooraf geselecteerd. Het komt voor dat dergelijke vrouwen zich voordoen als bezoeker uit de Duitse Bondsrepubliek. In zo'n geval blijken zij met een vals Westduits paspoort te zijn uitgerust. Als operatieplaatsen van M.f.S.-medewerkers en -agenten zijn in Leipzig de volgende bars en restaurants bekend:

- Astoria (-Keller)
- Auerbachkeller
- Burgkeller
- Eden-Kabarett
- Femina
- Haus Leipzig
- Melodie
- Messe-Restaurant
- Postkutsche
- Regina-Bar
- Tivoli-Bar.

Als gevolg van de bestaande meldingsplicht bij de Volkspolitie voor alle Westelijke bezoekers van de Messe, worden alle persoonsgegevens van deze bekend. Hierdoor kunnen de voor inlichtingendoeleinden geschikte personen worden geselecteerd met behulp van de Centrale Index (HA-XII) van het M.f.S. in Berlin-Lichtenberg, welke aanvullende gegevens omtrent deze kan leveren. Minstens tweemaal per dag worden lijsten van nieuw aangekomenen aan de "Einsatzstab" van het M.f.S. op de Messe doorgegeven. De bewerking van bijzonder interessante bezoekers begint reeds bij de aanmelding voor een Messe-bezoek. Deze verloopt als volgt:

1. De onderbrenging geschiedt in hotels of particuliere woningen waarvan locaters ter beschikking staan.
2. Indien gewenst worden af luisterapparatuur en fotografische inrichtingen aangebracht.

3. Geheime controle van bagage wordt voorbereid.
4. De meest belanghebbende afdeling van de M.V.A. wordt verwittigd.
5. "Toevallige" kennismakingen worden georganiseerd.
6. Een onderzoek naar liefhebberijen en hartstochten wordt ingesteld, ten-einde het juiste lokaas vast te kunnen stellen.

Slechts zelden bemerken Messe-bezoekers iets van al deze conspiratieve activiteiten, hetgeen onder andere duidt op groot vakmanschap van het M.f.S.-personeel.

De Sovjet inlichtingendienst (K.G.B.) coördineert de activiteiten van het Oostduitse Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) en van de andere ruim op de Leipziger-Messe vertegenwoordigde inlichtingendiensten van de satellietlanden. De verwerking van het op deze beurs verkregen inlichtingenmateriaal blijkt in Oost-Duitsland telkens vele maanden in beslag te nemen, waaruit blijkt dat de uitgebreide voorbereidingen en activiteiten tijdens de beursperiodes de moeite lonen.

3. Radiozenders 904 en 935

(Oostduitse ontwrichtings- en desinformatie-activiteiten)

a. Doelstelling en berichtenmateriaal

Vanuit Oost-Duitsland werken twee Duitse radiozenders tegen de Duitse Bondsrepubliek in het algemeen en tegen de "Bundeswehr" in het bijzonder. De betreffende radiozenders worden door deze zelf aangeduid als "Deutscher Freiheitssender 904" en "Deutscher Soldatensender 935". Getracht wordt door middel van radio-uitzendingen onder andere:

- de politieke constellatie in de Duitse Bondsrepubliek te ontwrichten;
- politici en andere autoriteiten te diffameren;
- de solidariteit binnen de "Bundeswehr" te schaden;
- wantrouwen te wekken ten aanzien van de leiding van de "Bundeswehr";
- de gevechtswaarde van de "Bundeswehr" te ondermijnen;
- de militair het vertrouwen op zijn wapens en uitrusting te doen verliezen;
- de discipline in de strijdkrachten ongunstig te beïnvloeden;
- angst te verwekken;
- wantrouwen onder de bondgenoten te zaaien;
- de Duitse Bondsrepubliek als oorruststoker in de wereld voor te stellen, kortom de verdedigingswil van strijdkrachten en volk te verzwakken.

Tijdens de uitzendingen wordt muziek ten gehore gebracht, welke van Westelijke radiostations zoals Radio Luxemburg, zonder toestemming is overgenomen. Zender 935 brengt voornamelijk dansmuziek en strooit berichten en commentaren daartussen. De propaganda en de leugens zijn als het ware verpakt in muziek.

Zender 904 poogt de indruk te wekken dat hij vanuit een geheime plaats, onder conspiratieve omstandigheden, werkt.

Zowel zender 904 als 935 richten zich tot de militairen van de "Bundeswehr". Beide zijn wapens in de psychologische oorlogsvoering tegen het Westen. Zogenaamde conspiratieve berichten zoals: "Opgelet, we roepen Roodkapje, de Wolf is onderweg", hebben tot doel de luisteraars te suggereren, dat achter de zenders en de daardoor uitgezonden berichten een omvangrijk agentennet in de Bondsrepubliek staat. Ze moeten de alomtegenwoordigheid van de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst demonstreren.

Tijdens de uitzendingen wordt bemiddeling aangeboden bij briefwisseling met meisjes in Oost-Duitsland. Het doel is op deze wijze adressen van militairen van de "Bundeswehr" in handen te krijgen. De brieven uit Oost-Duitsland worden meestal geschreven door meisjes van de communistische jeugdbeweging. F.D.J., die daartoe een partijopdracht krijgen. Uit het briefmateriaal dat van de zijde van militairen van de "Bundeswehr" wordt ontvangen; worden gegevens geput voor de radio-uitzendingen. Ook worden de adressen van de briefschrijvers uit het Westen benodigd om later propaganda- en ontwrichtingsmateriaal toe te kunnen zenden en om een rol te spelen bij eventuele aanwerving van potentiële agenten in West-Duitsland, speciaal in de "Bundeswehr".

Het is opmerkelijk dat militairen van de Oostduitse strijdkrachten (N.V.A.) niet naar de uitzendingen van de zenders 904 en 935 mogen luisteren. Het berichtenmateriaal waarvan beide zenders tijdens de uitzendingen gebruik maken is voor 80% uit Westduitse kranten en tijdschriften en uit radio- en TV-uitzendingen afkomstig. De overige 20% van de berichten worden geput uit officiële Westduitse publicaties, post van luisteraars, ADN-correspondenten, communistische ondergrondse, delegaties, deserteurs en naar Oost-Duitsland teruggekeerde vluchtelingen. De aldus verkregen inlichtingen worden omgewerkt door verdraaiing van feiten en door toevoeging van leugens en halve waarheden. Vervolgens worden deze berichten in voor West-Duitsland bestemde programma's uitgezonden, onder meer met als doel de beïnvloeding in ongunstige zin van de publieke opinie ten aanzien van regering, politieke partijen, strijdkrachten en andere officiële instellingen in de Bondsrepubliek.

Onlangs werd de zendtijd van 904 en 935 belangrijk uitgebreid namelijk van $4\frac{1}{2}$ tot $8\frac{3}{4}$ uur per etmaal. Hiervan zijn $5\frac{1}{2}$ uur bestemd voor militairen van de "Bundeswehr".

b. Locatie, beveiliging en subordiatie van de zenders 904 en 935

In strijd met de waarheid wordt van Oostduitse zijde beweerd, dat de zenders 904 en 935 zich op Westduits gebied bevinden. De zendinstallaties staan echter in Reesen bij Burg in het "Bezirk" Magdeburg. Het object wordt streng bewaakt. Een 2,5 meter hoge dubbele omheining is voorzien van vijf wachttorens met schijnwerpers. Dag en nacht wordt de bewaking verzorgd door 30 tot 40 leden van de Oostduitse Volkspolitie, die bewapend zijn met pistoolmitrailleurs, karabijnen en pistolen. De patrouilles van de Volkspolitie worden begeleid door waakhonden.

De "Deutscher Soldatensender 935" gebruikt dezelfde technische installaties in Reesen bij Burg als de "Deutscher Freiheitssender 904" (DFS 904). De redactie van 904 is gevestigd in de Regattastrasse 277. Ze wordt rechtstreeks gedirigeerd door de "Ausschuss für Deutsche Einheit" (ingesteld 7.1.1954), de propagandadiens van de Oostduitse ministerraad met de status van een zelfstandig staatssecretariaat. De redactie van 935 is in een gebouw van de "Nationale Volksarmee", Regattastrasse 267 ondergebracht en ze is ondergeschikt aan het Oostduitse Ministerie voor Nationale Verdediging. De redacties werken nauw samen met:

1. De Oostduitse militaire inlichtingendienst (Verwaltung für Koordinierung);
2. de "Selbständige Abteilung" van het Politieke Bestuur van het Ministerie voor Nationale Verdediging, welke is belast met tegen de "Bundeswehr" gerichte propaganda- en ontwrichtingsactiviteiten;
3. het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.-H.V.A.)

De redacties zelf worden geleid door uit West-Duitsland afkomstige communisten. De medewerkersstaf van 935 bestaat uit radio-technici van het "Staatliches Rundfunkkomitee", leden van de N.V.A. en van de Staatsveiligheidsdienst (M.f.S.).

In de uitzendingen van 935 wordt het correspondentie-adres Postbus Nr. 116-Berlin-W.8 opgegeven. Berlin-W-8 ligt echter in Oost-Berlijn. Reeds in 1964 werd het postkantoor Berlin-W-8 officieel veranderd in Berlin-8. Toch wordt in de uitzendingen van 935 nog steeds gesproken over Berlin-W-8 teneinde de indruk bij de luisteraars te wekken dat het een Westberlijns adres is.

c. Frequenties

De "Deutscher Freiheitssender 904" werkt op een frequentie (904 kHz=Middengolf 331,9 meter), welke volgens het frequentieplan van Kopenhagen aan de Sovjets is toegewezen, namelijk aan de "Voz herashina rudina", het Hulpcomité voor terugvoering van Russische emigranten naar het Vaderland. De Sovjets hebben de zender aan de Oostduitse overgedragen.

De "Deutscher Freiheitssender 904" kwam in de ether binnen 24 uur nadat op 17 Augustus 1956 de K.P.D. in West-Duitsland door een vonnis van het "Bundesverfassungsgericht" werd verboden.

De "Deutscher Soldatensender 935" bestaat al sedert de herfst van 1960. Hij gebruikt eveneens een aan de Sovjets toegewezen frequentie (935 kHz=Middengolf 320,8 meter), namelijk die welke officieel toekomt aan de zender Lemberg. Laatstgenoemd station vermindert 's avonds ten gunste van 935 zijn vermogen.

HOOFDSTUK X

WERVING, OPLEIDING EN SLUIZING VAN AGENTEN

1. Agentenwerving

a. Algemeen

De wervingsmethodes welke door de Oostduitse inlichtingendiensten worden toegepast bij het winnen van agenten, die bestemd zijn voor inzet in het Westen, komen in grote lijnen overeen met die welke door de Sovjet inlichtingendiensten worden gebezigd.

Bij deze werving wordt veelvuldig chantage toegepast; ongeveer 70 procent. Het verlenen van stoffelijke voordelen, doch ook misleiding en uitbuiting van sympathie en gevoelens van dankbaarheid worden bij de agentenwerving als normaal beschouwd.

b. Wervingsvoorbereidingen

Alvorens tot de werving van een inlichtingenbron over te gaan is het nodig diens achtergrond na te gaan en diens mogelijkheden vast te stellen. Dit gebeurt nadat door een zogenaamde "Tipper" de aandacht op een mogelijke kandidaat-agent is gevestigd. De tip kan bijvoorbeeld uitgaan van de Afdeling M. (briefcensuur) van een Districtsbestuur van het M.f.S. in Oost-Duitsland.

Het nagaan van de achtergrond en de mogelijkheden van de betrokken persoon kan worden opgedragen aan een zogenaamde "Forscher" (Talent-spotter) die tracht zoveel mogelijk inlichtingen omtrent de positie, de financiële situatie, de politieke gezindheid, het particuliere leven en het verleden van de potentiële bron te verzamelen. Voer af is de Centrale Index (HA-XII.) van het M.f.S. geraadpleegd, teneinde vast te stellen of zich reeds gegevens met betrekking tot de te bewerken persoon ter plaatse bevinden. Blijkt uit de werkresultaten van de "Forscher" dat de persoon in kwestie voor inlichtingendoeleinden bruikbaar is, dan komt de "Werber" in actie, die deze, na uitvoerige studie van de toe te passen wervingsmethode, probeert over te halen de gewenste inlichtingen te verschaffen. Combinaties van de functies "Tipper", "Forscher" en "Werber" komen voor.

c. Wervingsmethodes

Hierna volgen enige wervingsmethodes welke door de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst (M.f.S.) worden toegepast.

Middel: Chantage en uitoefening van druk.

Op wie toegepast:

- Vluchtelingen uit Oost-Duitsland of andere personen met familieleden in Oost-Duitsland, die voor inlichtingendoeleinden van belang zijn.

- "Gefabriceerde" vluchtelingen en emigranten, die in het Westen een spionage opdracht moeten vervullen ten behoeve van de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst.

Vorm:

Dreiging met represailles tegen familieleden in Oost-Duitsland indien geen coöperatie plaats vindt. Soms worden de betreffende familieleden vooraf "bewerkt" door deze bijvoorbeeld te dwingen brieven van een bepaalde strekking aan de "proci" te schrijven.

Onder andere dreiging met represailles tegen achtergebleven familieleden, of met bekendmaking van ongunstige feiten uit het verleden van de betreffende aspirant-agent.

Middel: Chantage en uitoefening van druk.

Op wie toegepast:

- Deserteurs uit de Oostduitse strijdkrachten die zich bijvoorbeeld bij een vluchtelingenorganisatie in het Westen hebben aangesloten of op andere wijze als inlichtingenbron kunnen dienen.

- Homosexuelen en personen betrokken bij clandestiene seksuele verhoudingen.

Opmerking: Soms worden bepaalde situaties door de Staatsveiligheidsdienst "gefabriceerd".

- Vrouwelijke personen op voor het M.f.S. interessante plaatsen in het Westen.

- Gearresteerde agenten van Westelijke inlichtingendiensten, die geschikt lijken om als dubbel-agent op te treden.

- Voor het M.f.S. interessante personen in het Westen, die familieleden in Oostduitse gevangenschap hebben.

Vorm:

Als onder "Vluchtelingen uit Oost-Duitsland etc."

Opmerking: Het is voorgekomen dat een Oostelijke inlichtingendienst een voor deze in het Westen werkende deserteur "op hoger niveau" bracht en vertrouwen bij diens entourage bezorgde, door een andere deserteur, die niet hard genoeg voor de betreffende Oostelijke inlichtingendienst werkte, door eerstgencemde als agent te laten ontmaskeren.

Chantage vindt vooral plaats middels op conspiratieve wijze gemaakte foto's en door middel van brieven en geluidsbandopnamen.

Toespeling van mannelijke in dienst van het M.f.S. staande partner. Vervolgens volgt compromittering op niet-seksueel gebied door bijvoorbeeld het slachtoffer naar Oost-Duitsland te lokken, onder het voorwendsel van ongeval of ziekte van de partner. De bezoeker wordt verzocht na het bezoek bijvoorbeeld een brief of pakje mee naar het Westen te willen nemen, bestemd voor derden. Bij het passeren van de grens volgt "toevallige" controle en wordt het meegenomen object in beslag genomen. Beschuldigd van spionage wordt de gearresteerde voor de keuze gesteld tussen een zware straf en coöperatie met het M.f.S. "om de misstap goed te maken".

Chantage met door deze tijdens het verhoor afgelegde bekentenissen. Indien betrokkene uit Oost-Duitsland afkomstig is, kan hij verder gechantageerd worden door dreiging met strafmaatregelen tegen zijn familie. Ook wordt kwijtschelding van de hem wachtende straffen beloofd. Geldelijke beloningen kunnen worden toegezegd.

Toestemming tot het afleggen van bezoeken in de gevangenis, belofte van bevoorrechte handeling van de gevangene en spoedige vrijlating van deze, afhankelijk van de mate van coöperatie van de kandidaat-agent. Indien de gevangene ziek is wordt de kandidaat-agent voorgehouden dat het leven van deze in zijn handen is.

Middel: Chantage en uitoefening van druk (vervolg)

Op wie toegepast:

- Personen die misdaden of andere vergrijpen hebben te verbergen en die bruikbaar zijn voor inlichtingendoeleinden.

Vorm:

Dreiging tot het bekendmaken van de strafbare feiten aan de justitie of aan andere instanties, met alle gevolgen van dien. Indien de gechanteerde persoon een van het Westen naar het Oosten vluchtende persoon is, wordt deze voor de keuze gesteld tussen coöperatie en uitlevering. Westelijke militairen die zonder toestemming van hun superieuren Oost-Berlijn bezochten werden ook met melding aan deze superieuren bedreigd.

Middel: Verlening van stoffelijke e.a. voordelen.

Aan wie verleend:

- Avonturiers en misdadigers die geschikt zijn voor het uitvoeren van gelegenheidsopdrachten. Als assistenten hebben zij dienst gedaan bij ontvoeringsacties.
- Mensen met geldgebrek, geldzucht, schulden en dergelijke die functies vervullen welke toegang geven tot voor het M.f.S. belangrijke inlichtingen. Tot deze categorie behoren personen met geldbehoefte tengevolge van "vriendinnen", drachtzucht of kostbare liefhebberijen.
- Emigranten uit Oost-Duitsland met behoeftige familieleden in Oost-Duitsland.

Vorm:

Voornamelijk door toezegging van sommen geld en andere voordelen. Opmerking: De door middel van chantage geworven agenten ontvangen in de meeste gevallen ook geldelijke beloningen teneinde hen vaster aan het M.f.S. te binden (kwitanties) en om hen op den duur van dit geld afhankelijk te maken.

Hulp met geld.
Het geven van geschenken.

Belofte van de zijde van het M.f.S. achtergebleven familieleden, die behoeftig zijn, te zullen verzorgen. Belofte tot emigratie-toestemming van familieleden na geleverde diensten, die weer een chantagemiddel vormen.

Middel: Directe misleiding.

Van wie:

- Potentiële inlichtingenbronnen, niet pro-communistisch, op voor het M.f.S. interessante plaatsen.
- Als voren

Vorm:

Voorwenden van de werver dat hij voor een Westelijke mogendheid werkt of voor de pers, de industrie, een enquête-commissie of voor een nationale beweging.

Door plaatsing van advertenties waarin lucratieve posities worden aangeboden.

Middel: Directe misleiding.

Van wie:

Als voren

Vorm:

Door aanknopen van vriendschapsbanden door de werver om vervolgens van langdurige "vriendschap" misbruik te maken. Aanvankelijk wordt verschaffing van onschuldige inlichtingen verzocht, waarvoor "onkosten" worden vergoed. Geleidelijk wordt de "prooi" gebonden. Tenslotte komt het moment waarop geclassificeerde inlichtingen worden geëist.

Middel: Uitbuiting van sympathie en dankbaarheid.

Van wie:

- Leden van Westelijke communistische partijen (ideologische medewerkers) en met het communisme sympathiserende personen (fellow-travellers) die voor het M.f.S. van nut kunnen zijn.

Vorm:

Het tonen van sympathie en steunwil door de werver (kaderwerker). De potentiële bron wordt overtuigd een goede zaak te dienen. Het geven van een studiebeurs in Oost-Duitsland aan de potentiële bron tenslotte diens dankbaarheid uit te kunnen buiten.

Middel: Partijopdracht.

Aan wie gegeven:

- Personeel van officiële buitenlandse vertegenwoordigingen van Oost-Duitsland (bijvoorbeeld lid van een vertegenwoordiging van de Handelskamer) dat vast M.f.S.-personeel in het buitenland (Kaderwerkers) assisteert (als neventaak) bij de inlichtingenactiviteiten van deze (Medewerkers, Gecoöpteerden).
- Het regime gunstig gezinde en betrouwbaar geachte burgers van Oost-Duitsland die in staat worden gesteld zakenreizen en dergelijke naar het Westen te maken.

Vorm:

Als partijopdracht. De medewerking zal ongetwijfeld bepaalde voordelen opleveren voor de geworvene.

Als voren.

De verschillende agenten van het M.f.S., bestemd voor het uitvoeren van spionage-opdrachten en dergelijke in het Westen worden geleid door het vaste personeel van de inlichtingendienst (Kaderwerkers) die als operatief medewerker resideren in Oost-Duitsland zelf of als "legaal" of "illegaal" Kaderwerker met cover-bezigheid in het Westen. De "legalen" zijn steeds bij een officiële vertegenwoordiging van Oost-Duitsland in het buitenland ondergebracht, de "illegalen" oefenen een beroep uit dat het meest geschikt is om de ontvangen inlichtingentaak zo succesvol mogelijk te kunnen vervullen.

2. Opleiding van rechtstreeks geleide M.f.S.-agenten

De kandidaten voor deze opleiding worden niet geselecteerd uit personen die zelf solliciteren.

Het recruterende van voor het volgen van een agentenopleiding geschikte personen verloopt volgens een vast plan, waarbij tipgever, talent-spotter en werver een rol spelen.

Nadat tot werving van een voor opleiding tot rechtstreeks geleide agent bestemde kandidaat, die in vele gevallen in Oost-Duitsland woonachtig is, is besloten wordt deze door een daartoe aangewezen kaderwerker van het M.f.S. verzocht zich op een bepaalde datum en tijdstip bijvoorbeeld naar een hotel in een Oostduitse plaats te begeven, waar conspiratieve vertrekken ter beschikking van medewerkers van het M.f.S. staan. Het hier plaatsvindende onderhoud tussen een kandidaat-agent en de werver kan dagenlang duren. Het eindigt met de ondertekening van een "Verpflichtung" waarin de kandidaat belooft al de hem door het M.f.S. opgedragen taken trouw en stipt te zullen vervullen. Dan volgen, bijvoorbeeld bij het M.f.S. in Oost-Berlijn, langdurige verhoren over alle aspecten van het leven van de kandidaat. Hij moet dan ook zijn levensloop nog eens uitvoerig op schrift stellen. Hij ontvangt de waarschuwing geen nieuwe persoonlijke contacten te maken. De kandidaat-agent wordt vervolgens in staat gesteld gedurende enige dagen zijn woonplaats te bezoeken, indien deze in Oost-Duitsland is gelegen. Gedurende deze periode worden alle over de kandidaat verkregen inlichtingen nog eens onderzocht en met elkaar vergeleken.

De kandidaat ontvangt na enige dagen bericht, dat hij zich op het raadhuis van de plaats waar hij verblijft houdt bij de daar aanwezige Gevolmachtigde van het M.f.S. moet melden. Deze verschaft de kandidaat een telefoonnummer dat door hem moet worden opgebeld. Tijdens het daarna volgende telefoongesprek wordt de kandidaat medegedeeld dat hij aan een eerste cursus zal moeten deelnemen. Deze cursus kan plaatsvinden in een bijvoorbeeld als herstellingsoord van de Oostduitse organisatie G.S.T. (Gesellschaft für Sport und Technik = organisatie voor pre-militaire opleiding) gecamoufleerd gebouw, dat onder strenge bewaking staat. Het aantal cursisten kan bijvoorbeeld 20 man bedragen. De cursisten worden uitsluitend met hun voornamen aangesproken. Persoonlijke aangelegenheden mogen de cursisten niet bespreken. Zij moeten gedurende zes weken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat voornamelijk ideologische studies maken; slechts een half uur per dag wordt onder bewaking "gelucht". Tot de te bestuderen onderwerpen behoren:

- Hoofdartikelen uit het Oostduitse partijblad "Neues Deutschland";
- geschiedenis van de arbeidersbeweging zoals de S.E.D. (Oostduitse communistische partij) die ziet;
- de toekomstige economische crisis in West-Duitsland;
- het verraad van de S.P.D.-leiders en
- de activiteiten van de Westelijke inlichtingendiensten vanuit de Duitse Bondsrepubliek.

Na afloop van de eerste cursus, welke zonder examen wordt afgesloten, volgt een praktische opdracht. Deze kan bestaan uit plaatsing in een Oostduits kamp (Blankenfelde) voor teruggekeerde vluchtelingen uit het Westen. De taak bestaat uit het bespioneren van de kampbewoners en het rapporteren daarover. Na verloop van drie weken wordt de kandidaat naar een tweede cursus gezonden. Deze vindt plaats in een aan het Sovjet leger behorend object. Samen met 20 cursisten krijgt de kandidaat gedurende zes weken Engelse les. In dezelfde periode wordt de kandidaat geschoold in het conspiratieve inlichtingenwerk. Tot de behandelde onderwerpen behoren onder meer de wijze waarop verhoudingen met vrouwen kunnen worden aangeknoopt, hoe men homoseksuelen chanteren kan en alle toe te passen methodes om gewenste contacten te kunnen realiseren. Verder worden beoefend de selectie van ontmoetingsplaatsen, de toepassing van herkenningstekens en dergelijke. Daarna volgt weer gedurende enkele weken een praktische taak, welke neerkomt op het bespioneren van het doen en laten van bepaalde personen in Oost-Duitsland. Aansluitend volgt dan de derde cursus. Deze bestaat uit lichamelijke training. Gedurende zes weken wordt dan weer met 20 anders, voor de kandidaat nog geheel onbekende cursisten, worstelen, zwemmen, klimmen, boksen enzovoorts beoefend en worden bovendien zware lange afstandsmarsen met bepakkings gemaakt.

Na wederom gedurende vier weken praktisch verklikkerswerk te hebben verricht, onder andere in het kamp voor teruggekeerde vluchtelingen in Blankenfelde, volgt de vierde cursus. Tot de tijdens deze cursus onderwezen vakken behoren Franse taal, techniek van het inrichten van dode brievenbussen (DLB's), toe-

passing van berichtencontainers, onzichtbaar schrift, montage van microfoons en foto-apparatuur en het gebruik van andere technische en wetenschappelijke hulpmiddelen. Sabotagemethodes worden aan de hand van praktische voorbeelden onderwezen.

Tijdens de vijfde cursus wordt een grondige fotografische opleiding gegeven. De cursisten ontvangen proefopdrachten welke onder andere bestaan uit het fotograferen van installaties van het Sovjet leger en de Oostduitse N.V.A. Onderricht in electro-techniek staat eveneens op het programma, onder meer teneinde met kennis van zaken telefoonverbindingen, leidingen van alarminstallaties en telexapparaten te kunnen onderbreken. Ook serveren, wassen en strijken moet behoorlijk door de kandidaten worden geleerd in verband met de in het kader van de inlichtingenopdracht voorkomende noodzaak functies als kelner of huisknecht te vervullen. Na afloop van de vijfde cursus leert de kandidaat-agent gedurende een week zijn "legende", dat wil zeggen hij bestudeert een voor hem persoonlijk opgebouwd levensverhaal dat begint bij zijn geboorte en eindigt op de dag van inzet in het Westen. Uitgerust met valse papieren begint dan de door een Oostduitse inlichtingencentrale rechtstreeks geleide agent zijn spionagetaak.

Volgens onbevestigde berichten zouden in Oost-Duitsland ook cursussen voor vrouwelijke agenten zijn georganiseerd. Deze zouden vooral voor infiltratieopdrachten in officiële Westduitse instellingen zijn bestemd. Met behulp van chantage en dergelijke praktijken in het Westen geworven agenten, ontvangen als regel geen speciale opleiding. Zij dienen bijna uitsluitend te rapporteren over zaken welke binnen het raam van hun normale werkzaamheden en mogelijkheden vallen.

Rechtstreeks door een Oostduitse agentencentrale geleide agenten staat niet op gelijk niveau als OBE's (Offiziere im besonderen Einsatz). Laatstgenoemden zijn officieren van het M.f.S., die als agentenleider (illegaal resident) in het Westen optreden. Waarschijnlijk kunnen rechtstreeks geleide agenten de status van OBE krijgen. Momenteel is deze status echter niet geheel duidelijk. (zie blz. 39 : Categorieën personeel in dienst van het M.f.S.-Buitenland).

3. Agentsluizing via de grens tussen Oost- en West-Duitsland

Bepaalde categorieën agenten van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) bewegen zich tussen Oost-Duitsland en het Westen via conspiratieve tussenkomst van bij de Oostduitse Grenstroepen ingedeelde officieren van het M.f.S.

's Nachts overschrijden de agenten de grens tussen Oost- en West-Duitsland. In verband met de beperkte bewakingsmogelijkheden van de grens door de Westduitse "Bundesgrenzschutz", zijn aan deze overschrijding weinig gevaren voor de agenten verbonden. Als regel worden deze illegale grensoverschrijders tot aan de grens begeleid door een officier van het M.f.S. Tot op dat moment zijn beiden, teneinde ze weinig mogelijk op te vallen, gekleed in de uniform van de Nationale Volksarmee.

Onmiddellijk vóór de eigenlijke grensoverschrijding verwisselt de agent zijn uniform voor burgerkleding en worden de in de betreffende sector opererende patrouilles van de Oostduitse Grenstroepen tijdelijk teruggetrokken. Vooraf is de agent nauwkeurig ingelicht over de vrij van landmijnen zijnde paden in de door de Oostduitse Grenstroepen streng bewaakte grensstrook. Naar Oost-Duitsland terugkerende agenten worden door de grensposten van de N.V.A. officieel gearresteerd. Na het uitspreken van een codewoord door de agent wordt deze onmiddellijk overgegeven aan de verbindingsofficier van het M.f.S. die aan elke Oostduitse grenscompagnie is toegevoegd. Via deze wordt de agent naar de hem uitzendende instantie van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) gedirigeerd voor het uitbrengen van rapport.

HOOFDSTUK XI

VERBINDINGSSYSTEEM

1. Algemeen

De verbindingen tussen de opdrachtgevers van de Oostduitse inlichtingendiensten (voornamelijk de H.V.A. van het Ministerie voor Staatsveiligheid), en de met het verzamelen van inlichtingen in het Westen belaste Legale Residenten, Illegale Residenten (O.B.E.) en rechtstreeks geleide Agenten zijn uiteraard conspiratief georganiseerd. Instructies van de H.V.A., bestemd voor de tot genoemde categorieën behorende personen, worden voornamelijk per radio gegeven. Daarnaast bestaan persoonlijke contacten in Oost-Duitsland en daarbuiten, verbindingen middels koeriers, Dode⁺ en Levende Brievenbussen⁺⁺, Dekadressen⁺⁺⁺ en andere postverbindingen.

De radioverbindingen zijn als regel eenzijdig, doch uit de in de laatste jaren aan het licht gekomen activiteiten van Oostelijke inlichtingenorganisaties in het Westen is gebleken, dat tweezijdige radioverbindingen zijn voorbereid en waarschijnlijk reeds in uitzonderingsgevallen zijn gerealiseerd.

Het verbindingssysteem van de Oostduitse buitenlandse inlichtingendienst H.V.A. is, in grote lijnen, overeenkomstig het door de Sovjet buitenlandse inlichtingendienst I.N.U. (K.G.B.) toegepaste.

2. Radioverbindingen

Tussen het M.f.S. (H.V.A.) en de in het Westen operende Legale Residenten, Illegale Residenten en rechtstreeks geleide Agenten bestaat meestal éénzijdig radiocontact, dat uitgaat van de H.V.A. (Afdeling VIII). De voor genoemde categorieën bestemde gecodeerde berichten worden gesproken of in morse via een Oostduits radiostation overgebracht. Deze radioverbindingen worden door Westelijke inlichtingendiensten wel aangeduid als respectievelijk A-3 en A-2 verbindingen. Ofschoon betrekkelijk eenvoudig van opzet is, mede als gevolg van het grote aantal mogelijke variaties, breken van de toegepaste chiffras bijzonder moeilijk. Ter illustratie van vorenstaande: Zie voorbeeld blz 65.

Legale Residenten, Illegale Residenten en rechtstreeks geleide Agenten van de H.V.A. zullen dus in het bezit moeten zijn van de voor hen bestemde chiffr sleutel met cijferreeksen welke bij de gecodeering een rol spelen. De cijferreeksen komen voor op genummerde dunne blaadjes papier van zeer kleine boekjes (one-time-pads) welke blaadjes na gebruik verbrand moeten worden. De cijferreeksen zijn echter ook wel op filmstroken opgenomen, waardoor ze nog minder plaats innemen en gemakkelijker kunnen worden verborgen.

De radio-uitzendingen, die plaatsvinden op afgesproken tijden en frequenties, worden steeds voorafgegaan door en gesloten met een bepaalde melodie of enige telkens terugkerende noten.

Bepaalde voor normaal gebruik bestemde merken radio-ontvangers zijn, zonder vooraf geprepareerd te zijn, geschikt voor het ontvangen van Oostduitse A-3 en A-2 berichten. Waarschijnlijk staan in bepaalde gevallen radiozenders voorzien van apparatuur voor "high-speed-transmission" ter beschikking van Oostduitse Illegale Residenten.

3. Koerierverbindingen

Tussen de centrale van de H.V.A. in Oost-Duitsland en de Legale Residenten, Illegale Residenten en rechtstreeks geleide Agenten in het Westen bestaan in veel gevallen koerierverbindingen. De contacten kunnen persoonlijk zijn of door tussenkomst van een DBB of LBB plaatsvinden. De koerierverbindingen kunnen vooraf geregeld zijn, waardoor de contacten dus op afgesproken tijdstippen plaatsvinden. Contacten kunnen ook na instructie middels A-3/A-2 verkeer, per telefoon of via een signaalplaats geschieden. Ontmoetingen met koeriers en ander personeel van de H.V.A. kunnen ook plaatsvinden buiten het land waarin ge opereerd wordt of in Oost-Duitsland zelf. Contacten in een ander land dan Oost-Duitsland of het land waarin ge opereerd wordt, worden aangeduid als derde-land-

ontmoetingen. Koeriers kunnen zijn stewards die tewerkgesteld zijn bij scheepvaart- en luchtvaartmaatschappijen, personeel van internationale treinen, handelsvertegenwoordigers, delegatieleden, leden van culturele groepen, persvertegenwoordigers, toeristen en vele andere personen die meestal in het kader van hun werkzaamheden tussen Oost en West kunnen reizen. Bij ontmoetingen tussen elkaar onbekende personen in het buitenland wordt gebruik gemaakt van herkenningstekens, waarschuwingstekens en herkenningssinnen, welke dienen ter herkenning en ter beveiliging van het contact.

Wanneer bijvoorbeeld DEB's worden gebruikt in de verbindingen tussen de inlichtingenspersoneel, bestaat de taak van de koeriers voornamelijk uit het legen van de DEB's, dat wil zeggen het afhalen van daarin door de inlichtingenverzamelaars gedeponeerde berichten, films, micropunten en dergelijke, en het vullen van deze met geld en instructies. De koerier draagt het hem toevertrouwde materiaal meestal verborgen bij zich in gebruiksvoorwerpen, kleding of op en in het lichaam. Ook wordt dit wel ondergebracht in het al dan niet door de koerier benutte vervoermiddel (bijvoorbeeld in een stuk kauwgommi dat op een niet in het oog lopende plaats op het toilet kan worden aangebracht = Beweeglijke DEB).

Legale Residenten kunnen koeriers in veel gevallen ook niet-conspiratief ontmoeten in het raam van hun officiële activiteiten.

Voor verbindingen tussen inlichtingenresidenten in het buitenland en hun agenten, kunnen eveneens koeriers hetzij direct of indirect (DEB) worden ingeschakeld. Als zodanig kunnen de Medewerkers van de Residenten dienst doen.

4. Postverbindingen

Oostduitse Legale Residenten in het Westen kunnen via normale P.T.T.-verbindingen contact onderhouden met hun opdrachtgevers in Oost-Duitsland. Er zijn mogelijkheden deze verbindingen in bepaalde gevallen voor inlichtingendoelinden te benutten. Ofschoon deze Legale Residenten bij min of meer officiële vertegenwoordigingen, zoals vertegenwoordigingen van de "Handelskammer" zijn ondergebracht, genieten deze echter geen diplomatieke immuniteit, en zij beschikken derhalve ook niet over diplomatieke postverbindingen.

Legale Residenten kunnen evenals Illegale Residenten en rechtstreeks gelide agenten door middel van Dekadressen in een derde land of in Oost-Duitsland contact met de inlichtingencentrale onderhouden. Omgekeerd kan de centrale via een Dekadres in een derde land of in het land waar geopereerd wordt, contact onderhouden met een Resident. De Dekadressen in een derde land kunnen gekoppeld zijn met zich daar bevindende officiële Oostduitse vertegenwoordigingen, die met verzending en ontvangst van berichten, namens de centrale, zijn belast. Diplomatieke vertegenwoordigingen van andere Sovjetbloklanden, speciaal die van de U.S.S.R., in een derde land of in het land waarin wordt geopereerd, kunnen eveneens gekoppeld zijn met Dekadressen van de Oostduitse inlichtingendiensten. Op deze wijze kunnen de door Oostduitse Residenten verzamelde inlichtingen toch via diplomatieke verbindingskanalen hun doel bereiken. Uiteraard zijn de op deze wijze verzonden berichten conspiratief, bijvoorbeeld als micropunten in een gespleten briefkaart, in het poststuk ondergebracht. Een aldus gebruikte briefkaart wordt ookwel "Dode Koerier" genoemd.

Zie blz. 61:

+DEB: Dode brievenbus.

Geheime bergplaats voor het tijdelijk opbergen van berichten, films, geld, hulpmiddelen e.d. Kan b.v. zijn: holle boom, in de grond geplaatst conservenblik, parkbank, telefooncel, spoelbak toilet, jas aan kapstok, pomp van in stalling geplaatste fiets enz. enz.

++LBB: Levende brievenbus

Deponeer en afhaalplaats van geheime berichten e.d. Kan bv. zijn: boekhandel, kapperszaak, bioscooploket, kiosk, openbare leeszaal enz. enz.

+++DA : Dekadres. Onschuldig lijkend adres voor schriftelijk contact per normale post, met een inlichtingen- of veiligheidsorganisatie.

VERKLARING VAN DE IN HET SCHEMA GEBRUIKTE TEKENS.

Hoogste leidinggevende instantie

Dekadres

Dode brievenbus

P.T.T.-Verbindingen

Geheim Rendez-Vous
(met HVA-vertegenwoordiger of Koerier)

Eenzijdige radioverbinding (A-2 en A-3)

Koerierverbinding

Agent

Potentiële Agent

Niet geworven bron ("In the dark")

Landgrenzen

Ontworpen verbindingen en dergelijke

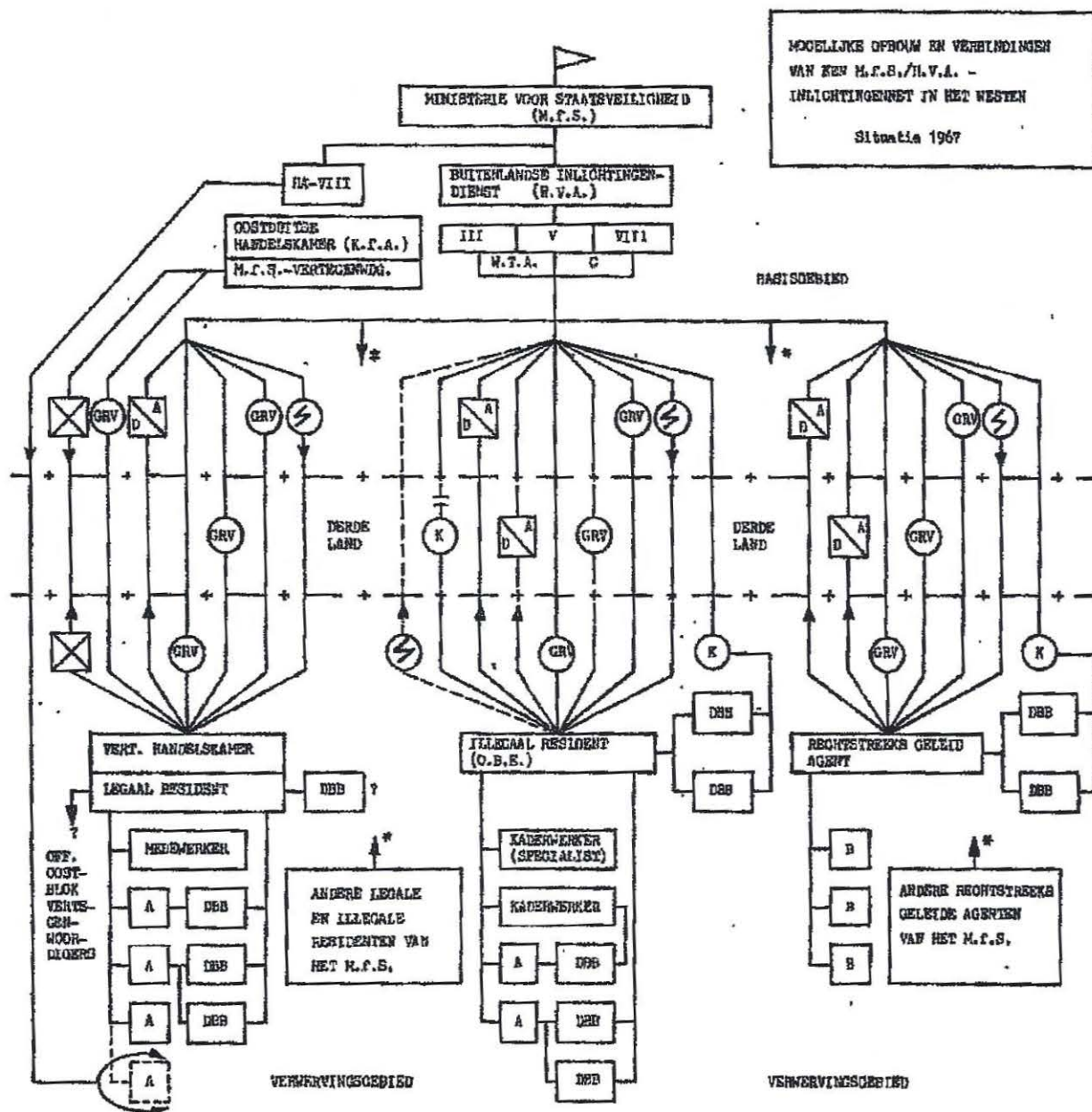

Onbekende tussenkomst

(b.v. off. vertegenwoordiging in "DERDE LAND")

Voor overige in het schema gebruikte afkortingen wordt verwezen naar de inhoudsopgave van dit boekwerk.

Voor schema zie blz. 64

OPMERKING: DIVERSE ANDERE VARIATIES IN DE AANGEGEVEN VERBINDINGEN ZIJN MOGELIJK EN OOK TOEGEPAST.

Verklaring der tekens zie blz. 63.

Voorbeeld van een door de Oostduitse buitenlandse inlichtingendienst (H.V.A./M.f.S.) bij het eenzijdige radioverkeer met Residenten en rechtstreeks geleide Agenten in het Westen gebruikte chiffré, met de bij een uitzending gevolgde procedure.

1. De door de Afdeling VIII van de H.V.A. te verzenden radioberichten worden op vastgestelde tijdstippen en frequenties gechiffréerd uitgezonden; meestal gesproken (A-3 Verkeer).
2. De Resident en rechtstreeks geleide Agenten beschikken over een chiffré-sleutel in de vorm van een rooster (A) en een chiffré-sleutel bestaande uit op een filmstrook of boekje (one-time-pads) voorkomende cijferreeksen (B).

Rooster

	2	5	0	7	1	4	8	
	E	X	P	T	TBK R	Y	TBK B	Z
A.	3	U	TRF	G	A	O	I	N
	6	Q	L	MLD	K	C	ZS	R
		M	B	H	W	J	S	F

TBK - DBB legen
R

TBK - DBB vullen
B

TRF - Ontmoeting (evt. gevolgd door datum en plaats)

MLD - Melden

ZS - Cijfers

Filmstrook

	62189
	34252
	81904
	02634
	05149
B.	86254
	33329
	46558
	12629
	93282
	65211
	84361
	etc.

Voorbeeld bericht

	Achtung	05877
	58409/3	25464
	42811/9	69361
		19518
C.	Achtung	
	58409/18	etc.
	22452	
	58835	Ende

De cijfergroepen van het bericht worden telkens twee maal gelezen.

3. Het door de H.V.A. uitgezonden bericht wordt, buiten een aantal terugkerende muziektonen, voorafgegaan door het woord "Achtung". Vervolgens worden de uit vijf cijfers bestaande kengetallen van een of meer agenten, waarvoor een bericht zal worden uitgezonden, enige malen opgelezen met telkens daarachter een of meer cijfers. Deze geven het tijdstip in minuten aan waarop het bericht voor de betreffende agent begint.
4. Na nogmaals het woord "Achtung" te hebben uitgesproken noemt de het bericht lezende vrouw wederom het kengetal van de agent voor wie het eerste bericht bestemd is, en noemt aansluitend een getal van meestal twee cijfers. Dit getal geeft het aantal cijfer-groepen aan, waaruit het volgende bericht zal bestaan.

Dan volgt het bericht in de vorm van groepen van vijf cijfers, welke telkens eenmaal herhaald worden.

5. Vervolgens wordt de onder punt 4 beschreven procedure herhaald, indien meer dan een bericht - bestemd voor verschillende personen - moet worden uitgezonden. Als de gehele uitzending is afgelopen volgt het woord "Ende". De uitzending wordt op een met de Residenten of rechtstreeks geleide Agenten afgesproken tijdstip herhaald.
6. Na ontvangst van het chiffré-bericht worden de cijfergroepen van sleutel B. onder de cijfergroepen van het bericht geplaatst en daarna, met verwaarlozing van tientallen, daarvan afgetrokken. Vervolgens worden de aldus verkregen cijferreeksen met behulp van sleutel A. tot klare tekst getransformeerd.

Voorbeeld inkomend bericht (Zie A-B-C):

22452 - 58835 - 05877 - 25464 - 69361 - 19518 - etc.

Sleutel B:

62189 - 34252 - 81904 - 02634 - 05149 - 86254 - etc.

60373 - 24683 - 24973 - 23830 - 64222 - 33364 - etc.

Sleutel A:

60		MELDEN
37		A
32		U
4		S
68		R
32		U
4		S
97		T
32		U
38		N
30		G AUSRUSTUNG
64		waarschuwing: Cijfers volgen!
222		2
333		3
64		waarschuwing: Cijfers sluiten.
etc.		DIVISION etc.

Ministerie voor Nationale Verdediging

Bestuur voor Coördinatie
(Verwaltung für Koordinierung)

Berlin-Ostman

Sovjet Adviseurs

Vertragsvoortzetting van
het Ministerie voor
Staatsveiligheid

Gevolmachtigde voor Operatie

Gevolmachtigde voor Organisatie

Gevolmachtigde voor Politieke Zaken

Hoofdafdeling A
West-Duitsland

Afdeling 1
Westduits land-
strijdkrachten en
NAVY-landstroepen
(in West-Duit)

Afdeling 2
Westduits grenstroepen o.a.

Afdeling 3
Voorradsdepots
en logistiek

Afdeling 4
Luchtmachtdepots
in West-Duitsland

Afdeling 5
Operatieve onder-
steuning en reis-
faciliteiten voor
agenden e.d.

Hoofdafdeling C
West-Europa

Afdeling 1
NAVY-landstrijd-
krachten

Afdeling 2
NAVY-zeestrijd-
krachten

Afdeling 3
NAVY-luchtmacht-
krachten

Afdeling 4
NAVY-sterkkrachten
in West-Berlijn

Operatieve Basis
Breslau,
Leipzig,
München,
Schwerin.

Hoofdafdeling E
Wetenschap en
Techniek

Afdeling 1
Oecologisch-administratie

Afdeling 2
Chemische
Industrie

Afdeling 3
Onderzoek o.a.
gebruik van wapens
en ontwikkeling
daarvan

Afdeling V
Voorzaden en
Administratieve
Zaken

Onderafdeling 1
Inkoop en aanschaft-
ing

Onderafdeling 2
Ondersteuning
en Subsidies

Onderafdeling 3
Wetenschap, Wapens
en Munitie

Onderafdeling 4
Gebouwen en
Inrichtingen

Onderafdeling 5
Telefoon

Afdeling E
Personeel

Afdeling EK
Secretariaat

Hoofdkwartier
Luit. V.C.K.

Afdeling Kfz
voertuigpark

Hoofdafdeling B
Verzekering,
Questionnaires en
Rapportages

Afdeling 1
voor Hfd. Afd. A

Afdeling 2
voor Hfd. Afd. C

Afdeling 3
voor Hfd. Afd. T

Afdeling 4
Verwerking buiten-
landse pers

Afdeling 5
Verwerking B.D. en
en M. Pers. pers

Afdeling 6
Economische In-
lichtingendienst

Afdeling 7
Cartografische
Inlichtingendienst

Afdeling 8
Verkeersreizen

Afdeling 9
Technische en
vabibibliothec

Onderafdeling 1
Fotografie en
Fotografische
Ondersteuning

Onderafdeling 2
Documenten-
falsificatie

Onderafdeling 3
Ontwikkeling van
methode a.b.t. ge-
heim berichttrans-
port

Onderafdeling 4
Chemische Laborat.

Afdeling
Fiscon

Afdeling F
Radioverbindingen

Afdeling I
Cryptografie
Codes

Afdeling S
V.C.K. Academie
Kluis

Afdeling Gf
Getuigen van in-
vervalsing en
sabotage

HOOFDSTUK XLII

INLICHTINGEN- EN ONTWRICHTINGSDIENSTEN VAN HET OOSTDUITSE M.f.N.V. (MINISTERIE VOOR NATIONALE VERDEDIGING)

1. Militaire Inlichtingendiensten (V.f.K.) (Verwaltung für Koordinierung)

a. Organisatie

Zie schema bladzijde 67.

b. Algemeen

Ofschoon in Oost-Duitsland officieel pas sedert 18 Januari 1956 een Nationale Volksarmee bestaat, werd de Oostduitse militaire inlichtingdienst reeds in 1952 opgericht. De dienst, die destijds als Algemeen Bestuur werd aangeduid, was ondergebracht bij het Oostduitse Ministerie van Binnenlandse Zaken. Na de vorming van een Oostduits Ministerie voor Nationale Verdediging, in 1956, werd de militaire inlichtingendienst onder de benaming Bestuur XIX een onderdeel daarvan. Sedert 1958 wordt de Oostduitse militaire inlichtingendienst aangeduid als Bestuur voor Coördinatie (V.f.K. = Verwaltung für Koordinierung). De dienst wordt echter ook wel aangeduid als Bestuur 12. Tot 1958 stond de V.f.K. onder leiding van generaal-majoor [REDACTED]. Deze werd echter in dat jaar, na de vlucht van zijn plaatsvervanger luitenant-kolonel [REDACTED] naar het Westen, vervangen door kolonel [REDACTED] die inmiddels waarschijnlijk is opgevolgd door kolonel [REDACTED]. Het hoofdkwartier van de militaire inlichtingendienst is gevestigd in Berlin-Grünau.

Onder de chef van de V.f.K. staan drie gevolmachtigden, namelijk een voor operatiën, een voor organisatie en een voor politieke zaken.

Rechtstreeks onder de chef van de V.f.K. staan de Hoofdafdeling B en enkele zelfstandige afdelingen.

c. Gevolmachtigde voor Operatiën

(1) Algemeen

Onder de Gevolmachtigde voor Operatiën staan de Hoofdafdelingen A, C en T en vier Operatieve bases.

Onder de Gevolmachtigde voor Organisatie staat een aantal zelfstandige afdelingen. De Gevolmachtigde voor Politieke Zaken doet tevens dienst als Hoofdpartijsecretaris van de V.f.K.

Aan de V.f.K.-staf is een vertegenwoordiging van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) en een groep Sovjet adviseurs toegevoegd.

De V.f.K. telt, met inbegrip van de Operatiebases, circa 500 man stafpersoneel.

Tot de V.f.K. behoren de volgende Hoofdafdelingen, Afdelingen en Secties:

(2) Hoofdafdeling A

Belast met de verzameling van tactische inlichtingen betreffende de Westduitse strijdkrachten (Bundeswehr) en de onderdelen van de N.A.V.O.-strijdkrachten welke in de Duitse Bondsrepubliek zijn gelegerd.

(a) Afdeling A-1

Behandelt Westduits Ministerie van Defensie, Bondsleger en N.A.V.O.-landstrijdkrachten in West-Duitsland.

(b) Afdeling A-2

Behandelt Westduitse Grenstroepen en andere organisaties.

(c) Afdeling A-3

Behandelt legerplaatsen en voorraaddepots van de Westduitse strijdkrachten en van de N.A.V.O.-troepen in de Bondsrepubliek.

(d) Afdeling A-4

Belast met luchtmachtstrijdkrachten van de Bondsrepubliek en van de N.A.V.O.-strijdkrachten in West-Duitsland.

(e) Afdeling A-5

Belast met operationele ondersteuning, huisvesting en reisfaciliteiten voor agenten en agentenleiders.

(3) Hoofdafdeling G

Belast met verwerving van strategische inlichtingen betreffende N.A.V.O.-troepen in West-Europa (Italië, Spanje, Portugal, Engeland, Benelux, Frankrijk, Denemarken en Noorwegen) en niet-N.A.V.O.-strijdkrachten in West-Europa (Oostenrijk, Zwitserland, Zweden en Finland).

(a) Afdeling G-1

N.A.V.O.-landstrijdkrachten in West-Europa.

(b) Afdeling G-2

N.A.V.O.-zeestrijdkrachten in West-Europa (Duitse Bondsrepubliek inbegrepen).

(c) Afdeling G-3

N.A.V.O.-luchtmachtstrijdkrachten in West-Europa.

(d) Afdeling G-4

N.A.V.O.-troepen en andere geuniformeerde diensten in West-Berlijn.

(4) Hoofdafdeling T

Belast met technische en wetenschappelijke inlichtingendienst. Tot dat doel verzamelt deze HA inlichtingen in het Westen; onder andere door middel van spionage.

(a) Afdeling T-1

Oorlogsindustrie

(b) Afdeling T-2

Chemische industrie

(c) Afdeling T-3

Onderzoek op het gebied van wapens en ontwikkeling daarvan.

(5) Operatieve Bases van de V.f.K.

De Operatieve Bases (OP = Operativ Punkte) zijn belast met inlichtingenactiviteiten gericht tegen in de Duitse Bondsrepubliek aanwezige strijdkrachten. Tot dit doel worden o.a. in Oost-Duitsland contacten aangeknoopt met uit het Westen afkomstige personen teneinde deze als agent te werven en deze vervolgens als zodanig te dirigeren.

De Operatieve Bases zijn ondergeschikt aan de Gevolmachtigde voor Operatiën van de V.f.K.; volgen één bron via de Hoofdafdeling G.

Er bestaan vier Operatieve Bases, namelijk te Erfurt, Magdeburg, Leipzig en Schwerin. In elk van de genoemde plaatsen is niet toevallig ook een Operatieve Basis (Opergrupa) van de inlichtingendienst van de Sovjet-troepen in Oost-Duitsland (G.R.U.-G.S.V.G.) gevestigd.

Aan elk van de Operatieve Bases is een aantal Districten (Bezirke) als wervingsterrein toegewezen:

- O.P. Erfurt (OPE): Districten Erfurt, Gera en Suhl;
- O.P. Magdeburg (OPM): Districten Magdeburg en Halle;
- O.P. Leipzig (OPL) Districten Leipzig, Chemnitz en Cottbus en
- O.P. Schwerin (OPS): Districten Schwerin en Rostock.

Door welke O.P.'s de Districten Dresden, Frankfurt/Oder, Neubrandenburg en Potsdam worden bestreken is niet vastgesteld.

d. Gevolmachtigde voor Organisatie

(1) Afdeling V

Voorraden en administratieve zaken. De afdeling geeft logistieke en administratieve ondersteuning aan de overige onderdelen van de V.f.K. De Afdeling V heeft vijf Onderafdelingen:

- (a) Onderafdeling V-1
Inkoop en aanschaffing.
- (b) Onderafdeling V-2
Ondersteuning en subsidies (volgens andere bron: Rantsoenen).
- (c) Onderafdeling V-3
Uitrusting, wapens en munitie.
- (d) Onderafdeling V-4
Gebouwen en inrichtingen.
- (e) Onderafdeling V-5
Telefoon.

(2) Afdeling K

Personeel.

(3) Afdeling SK

Secretariaat.

(4) Hoofdkwartier van de Chef V.f.K.

(5) Afdeling KFZ

Beheer van het voertuigenpark.

e. Zelfstandige Afdelingen

(1) Hoofdafdeling B

- (a) Algemeen
Belast met verwerking van inlichtingen, samenstelling van questionnaires en samenstelling van rapportages.
- (b) Afdeling B-1
Verwerking en rapportages voor de HA-A.
- (c) Afdeling B-2
Verwerking en rapportages voor de HA-C.
- (d) Afdeling B-3
Verwerking en rapportages voor de HA-T.
- (e) Afdeling B-4
Verwerking en analyse van Westelijk persmateriaal.
- (f) Afdeling B-5
Verwerking en analyse van West-Berlijks persmateriaal.
- (g) Afdeling B-6
Verwerking van economische inlichtingen en rapportages terzake.
- (h) Afdeling B-7
Verwerking, analyse en rapportages op cartografisch gebied.
- (i) Afdeling B-8
Vertaalbureau.
- (j) Afdeling B-9
Technische en vakbibliotheek.

(2) Afdeling D

(a) Algemeen

Belast met technische ondersteuning en uitrusting van de operationele afdelingen van de H.V.A.

(b) Onderafdeling D-1

Fotografie en fotografische uitrusting. Deze Onderafdeling voorziet in alle fotografische behoeften van de verschillende onderdelen van de V.f.K.

(c) Onderafdeling D-2

De belangrijkste taak van deze Onderafdeling bestaat uit het leveren van valse documenten zoals paspoorten, getuigschriften, brieven en dergelijke aan de operationele afdelingen. Tekenen, etsen, graveren en drukken behoren tot de te verrichten werkzaamheden. Deze Onderafdeling fabriceert ook de valse documenten welke door de Zelfstandige Afdeling (vroeger: Selbständige Abteilung Mrochen" van het Politiek Bestuur van het Oostduitse Ministerie voor Nationale Verdediging worden gebruikt voor ontwerptingsdoeleinden in de Duitse Bondsrepubliek en in West-Berlijn.

(d) Onderafdeling D-3

Ontwikkeling van methodes en fabricage van hulpmiddelen met betrekking tot het geheim (conspiratief) berichtentransport.

(e) Onderafdeling D-4

Chemische laboratorium belast met fabricage van onzichtbare inkt. Bij deze Onderafdeling worden ook brieven waarin onzichtbare inkt is toegepast bewerkt. Bij de vervalsing van documenten verzorgt D-3 bepaalde falsificatie-aspecten.

(3) Afdeling Financiën

(4) Afdeling F

Radioverbindingen en berichtenkanalen.
Opleiding van stafleden en agenten van de V.f.K. tot telegrafisten.
Radio-luisterdienst (Westelijke zenders).

(5) Afdeling X

Cryptografie, codes.

(6) Afdeling S

V.f.K. Academie (V-12 Academie)

Aanduiding van de opleidingsschool van de V.f.K. te Kietz bij Tangermünde. Deze school is gecamoufleerd als "Talenschool van het Ministerie voor Nationale Verdediging".

(7) Afdeling GW

Deze Afdeling is belast met geforceerde inlichtingenverwerving en sabotage. Ze werd opgericht op het tijdstip dat de Afdeling Y werd ontbonden wegens onregelmatigheden. De Afdeling GW kreeg dezelfde taak als de ontbonden Afdeling. Tot de taak van de Afdeling GW behoren:

- diefstal van materiaal dat van belang is voor de V.f.K.;
- ontvoering van personen die "geheimdragers" zijn, dat wil zeggen personen die op de hoogte zijn van belangrijke Westelijke militaire aangelegenheden;
- sabotage-activiteiten.

De Afdeling GW zou bezet zijn met circa 25 man personeel, afkomstig van de N.V.A. (Nationale Volksarmee). De aan deze personen gestelde eisen zouden zeer hoog zijn en zij zouden gedurende 18 maanden een speciale opleiding hebben ontvangen.

2. Zelfstandige Afdeling van het Politieke Bestuur van het Oostduitse Ministerie voor Nationale Verdediging (M.f.N.V.)

a. Algemeen

Deze Afdeling is verantwoordelijk voor ideologisch-politieke propaganda en agitatie gericht tegen in West-Duitsland gelegde strijdmachtonderdelen, veteranen-organisaties en andere organisaties die mannelijke leden hebben. Vroeger stond deze Zelfstandige Afdeling onder leiding van kolonel [REDACTED] en ze werd toen officieel aangeduid als "Selbständige Abteilung [REDACTED]". De dienst is gevestigd in Berlin-Niederschöneweide. De Afdeling is verdeeld in de volgende Secties:

b. Sectie A

Psychologische oorlogvoering tegen de strijdkrachten van de Duitse Bondsrepubliek.

c. Sectie B

Psychologische oorlogvoering gericht tegen de dienstplichtige jeugd en tegen de zogenaamde witte jaargangen in de Bondsrepubliek.

d. Sectie C

Verspreiding van propagandamateriaal in de Duitse Bondsrepubliek.

e. Sectie D

Redactie bureau

f. Sectie E

Algemeen beheer.

3. Verkenningssafdeling van het M.f.N.V.

Deze Afdeling is belast met het uitvoeren van tactische verkenningen. Ze is gevestigd in het Ministerie voor Nationale Verdediging te Strausberg.

HOOFDSTUK XIII

FABRICAGE VAN CONSPIRATIEVE HULPMIDDELEN

Werkplaatsen voor de fabricage van conspiratieve hulpmiddelen te Berlin-Hohenschönhausen.

1. Algemeen

Teneinde de aan de diverse onderdelen van het Ministerie voor Staatsveiligheid (M.f.S.) en de daaraan ondergeschikte buitenlandse inlichtingendienst (H.V.A.) opgedragen taken succesvol te kunnen vervullen, dienen deze te beschikken over een uitgebreide collectie conspiratieve hulpmiddelen zoals radio-zendontvangers, af luisterapparatuur, camera's, containers en dergelijke.

In verband met bovenstaande werd in 1953 door het M.f.S. in de strafgevangenis van de Staatsveiligheidsdienst in Berlin-Hohenschönhausen een begin gemaakt met de inrichting van werkplaatsen voor de fabricage van conspiratieve hulpmiddelen. In de Freienwalderstrasse werd een tot genoemde gevangenis behorend "Sonderlager" (ook aangeduid als Planstelle-S") ingericht. In 1954 waren in genoemd "Sonderlager" 75 personen ondergebracht die werden aangeduid als "Spezialarbeiter". Deze stonden onder toezicht van 7 officieren en 80 man overig personeel van de Staatsveiligheidsdienst. De gevangenen, die niet in cellen doch in zalen voor 10-12 personen werden ondergebracht, waren tewerkgesteld in vier zich binnen het "Sonderlager" te Berlin-Hohenschönhausen bevindende afdelingen, welke respectievelijk werden aangeduid als: Hoogfrequentie, Boekdrukkerij, Mechanica en Chemie.

De in deze afdelingen werkzame, speciaal geselecteerde gevangenen zijn voornamelijk scheikundigen, laboranten, ingenieurs, technici, electriciens, instrumentmakers, modelmakers en bankwerkers. Allen zijn tot zeer langdurige gevangenisstraffen veroordeeld. Het aantal gevangenen steeg van 75 in 1954 tot ongeveer 300 in 1965.

2. Gefabriceerde apparatuur

Normaal in de handel zijnde gebruiksartikelen, siervoorwerpen en dergelijke worden door de gevangenen voorzien van geheime bergplaatsen. Deze worden in de inlichtingen-vaktal als "containers" aangeduid. De "containers" worden door de Oostduitse inlichtingendiensten, speciaal door de H.V.A., als geheim transportmiddel in het verkeer tussen de spionagebases in de D.D.R. en de agenten in de Duitse Bondsrepubliek en andere Westelijke landen - vice versa - gebruikt. Buiten honderden soorten "containers", in de vorm van de meest uiteenlopende soorten gebruiksvoorwerpen, bestemd voor transport van berichten, films, chiffrés, camera's, paspoorten (valse), geld en dergelijke, wordt in Berlin-Hohenschönhausen de volgende apparatuur gefabriceerd:

- a. Agentenzenders met zogenaamde "high-speed-transmission" inrichting;
- b. zend-ontvangapparatuur voor speciale doeleinden;
- c. zend-ontvangers met indirecte energiebron;
- d. in vulpenen gemonteerde zenders;
- e. infra-rood lichtspreekapparatuur (omzetting gesproken woord in lichtgolven);
- f. bandopname-apparatuur;
- g. af luisterapparatuur (zenders) voor montage in woningen;
- h. telefoon-af luisterapparatuur met capacatieve koppeling;
- i. volautomatische telefoon-af luisterapparatuur;
- j. af luisterontvanger voor motorvoertuigen;
- k. microfoons voor tafelfoneers;
- l. transistorversterkers voor af luistermicrofoons;
- m. miniatuur-bandrecorders ingebouwd in aktentassen;
- n. aanstekers met ingebouwde foto-apparatuur;
- o. diverse ontstekingsmechanismen;
- p. apparatuur voor het verwisselen van autonummers;

- q. legitimatie-penningen van de West-Berlijnse recherche;
r. post-dagstempels van Westduitse postkantoren;
s. diverse sleutelsoorten (lopers, sleutels met verwisselbare baarden).

3. Werkplaatsafdeling

Momenteel bestaan in de tot de M.f.S.-gevangenis behorende complexen de volgende afdelingen:

- a. Chemische laboratorium
Geheime inkten, verdovende middelen en springstoffen.
- b. Fotografisch laboratorium
Micro-films, micro-punten (Mikraten).
- c. Afdeling Hoogfrequentie
Miniatuurzenders, miniatuur opname-apparatuur en miniatuur microfoons.
- d. Optica-Instrumentmakerij
Microfoto-apparatuur en Mikrat-apparatuur.
- e. Afdeling Mechanica
Alle werkzaamheden op instrumentmakersgebied.
- f. Grafische Afdeling
Onder andere vervalsing van stempels
- g. Slotenmakerij
Sleutels met verwisselbare baarden en lopers.
- h. Vormerij en gieterij
Fabricage van speciale sleutels volgens foto's of afdrukken.
- i. Kleermakerij
Conspiratieve onderbrenging van foto-apparatuur in kledingstukken.
- j. Meubelmakerij
Fabricage houten "containers" (als bergplaatsen).
- k. Drukkerij
Formulieren en identiteitsbewijzen (vervalsingen).
- l. Lasserij
Fabricage van speciale apparatuur.

In de genoemde werkplaatsen te Berlin-Hohenschönhausen, welke onder beheer staan van de aldaar gevestigde Afdeling XVI van het M.f.S., berust de leiding van de ontwikkeling en de productie van de diverse conspiratieve hulpmiddelen bij de Afdeling S. van het M.f.S., welke afdeling eveneens in Berlin-Hohenschönhausen is gevestigd.

[REDACTED]

4. Door de Oostduitse inlichtingendiensten toegepaste conspiratieve hulpmiddelen.

(De hierna behandelde hulpmiddelen vormen slechts een beperkt aantal van de aan deze diensten ter beschikking staande).

- Fotografische en andere optische apparatuur met daartoe behorende conspiratieve containers Blz 76

- Radio- en infra-rood verbindingsapparatuur en af luister-zenders voor conspiratieve doeleinden Blz 88

- Conspiratieve hulpmiddelen voornamelijk met betrekking tot het PTT-verkeer tussen leden van de Oostduitse in-lichtingendiensten Blz 96

- Containers voor conspiratief transport van inlichtingen, instructies, chiffré-materiaal, filmmateriaal, geld en dergelijke in de vorm van tassen en koffers Blz 100

- Containers voor conspiratief transport van inlichtingen, instructies, chiffré-materiaal, filmmateriaal, geld, pas-poorten en brandverwekkende stoffen in de vorm van con-sumptie-artikelen, gereedschappen en andere gebruiksvoor-werpen Blz 111

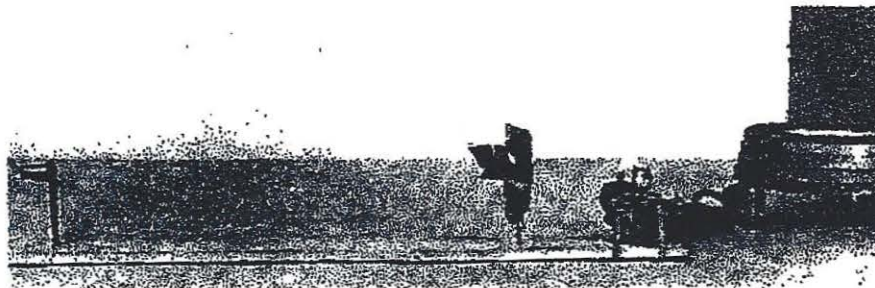

Fotografische en andere optische
apparatuur met daartoe behorende
conspiratieve containers

Optische bank voor het fabriceren van "Mikrate" (fotografische punt van plm. 1 mm doorsnede).

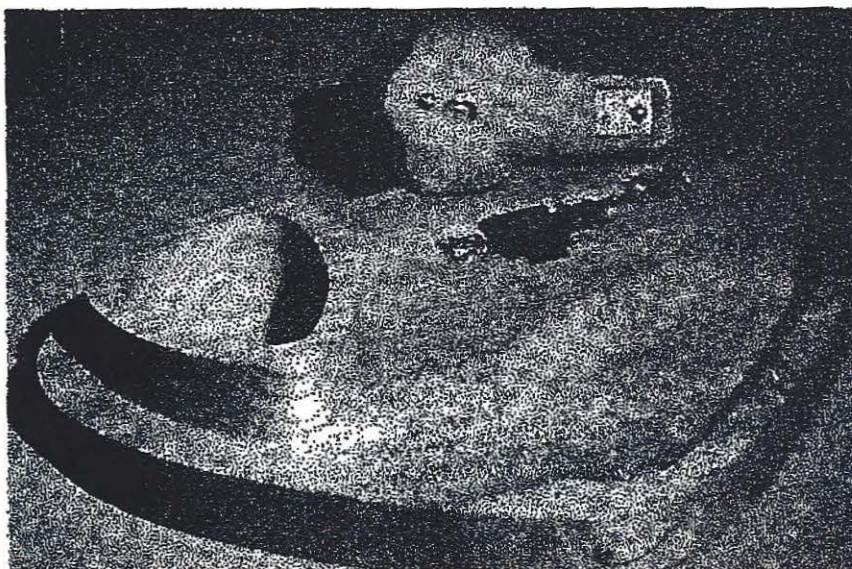
Van links naar rechts: oculair (verkleiningslens b.v. uit microscoop), kartonnen schabloon (met negatief waarop de op te nemen tekst e.d.), loupe (gebruikt als transformator door aftakking van een van de draden, waardoor juiste spanning verkregen wordt). In plaats van het kookplaatje wordt ook wel een strijkijzer gebruikt. In plaats van het 7 V lampje kan ook een lamp van 110 V - 150 W worden gebruikt. Aangesloten op een lichtnet van 220 V levert deze lamp de gewenste lichtsterkte. De brandduur van de lamp zal uiteraard belangrijk verkort worden, doch ze kan wel een behoorlijk aantal keren worden gebruikt. Er zijn nog diverse andere toepassingsmogelijkheden. De lengte van de afgebeelde optische bank bedraagt circa 75 cm. De voor de fabricage van "Mikrate" benodigde film wordt door de agent zelf gemaakt met behulp van huishoudcellofaan en een uit oranje-keurige tabletten (kaliumbichromaat) gefabriceerde emulsie.

(condensor, lichthundelaar), 7 Volt lampje en kookplaatje

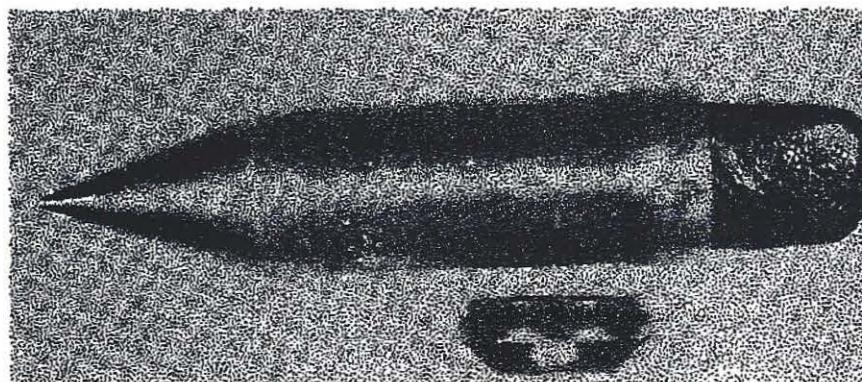
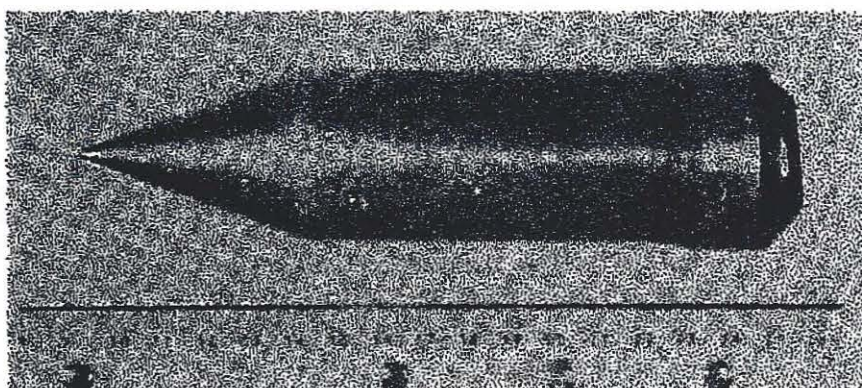
[REDACTED]

Houten rookgarnituur gebruikt als container voor een zeer kleine spionage-camera.

Hol schietlood bestemd als bergplaats voor een Minox-camera en films.

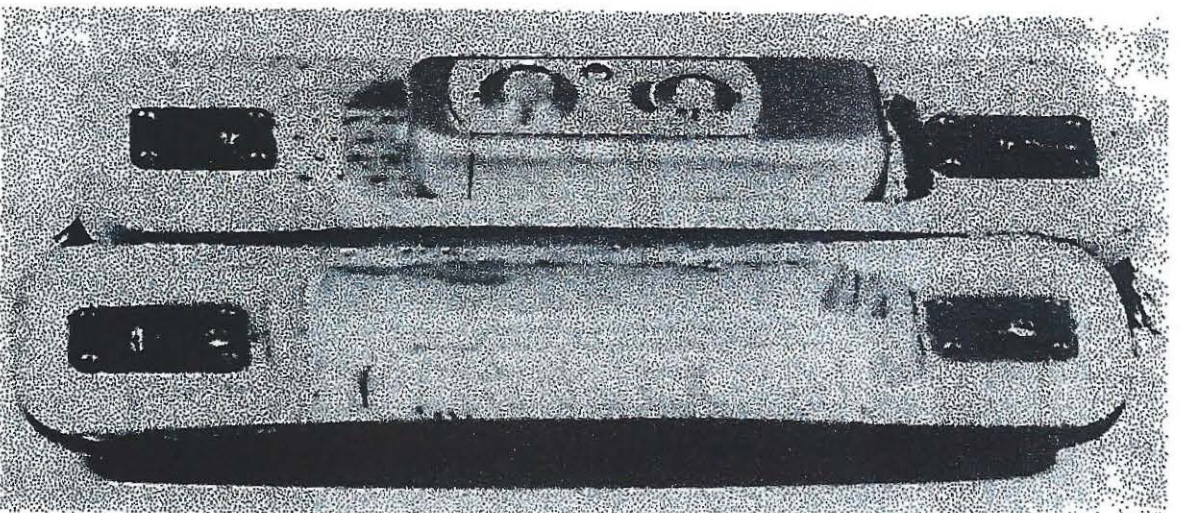
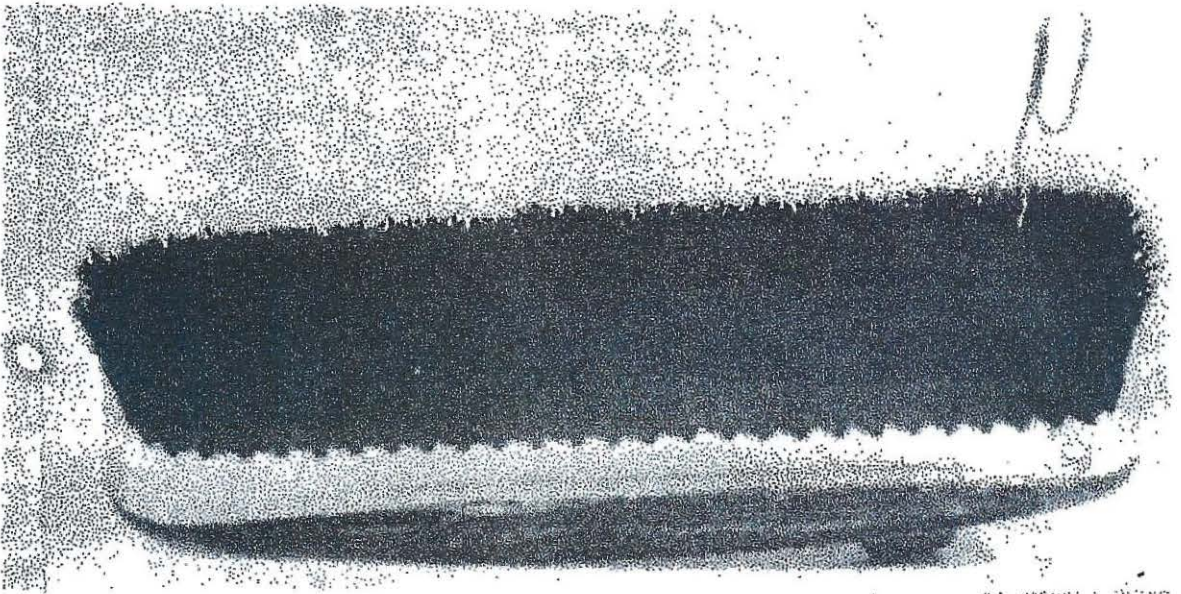
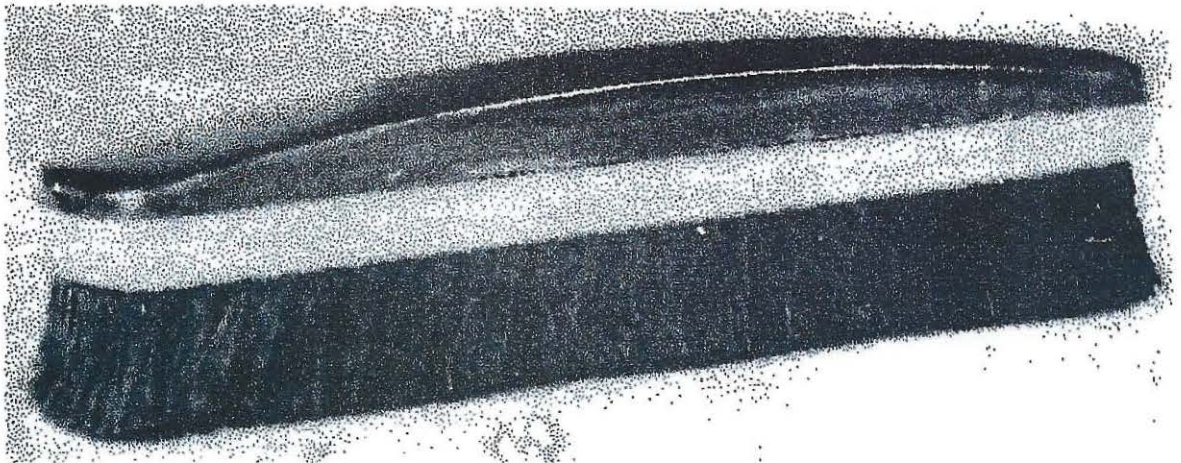
Het schietlood is ongeveer 17 cm lang. De schroefsluiting heeft een vochtwerende rubberring. De container kan, teneinde deze te verbergen, met de voet in de grond gedrukt worden. Er bestaan ook langere exemplaren, welke onder andere voor het opnemen van berichten en geld bestemd zijn.

Kleerborstel als bergplaats voor Minox-camera en films.

Met behulp van een paperclip kan een stift worden ingedrukt (zie afbeelding) waardoor het bovenste deel van de borstel kan worden losgemaakt van het onderste. Hierdoor wordt een ruimte bestemd voor het verbergen van een Minox-camera met films zichtbaar.

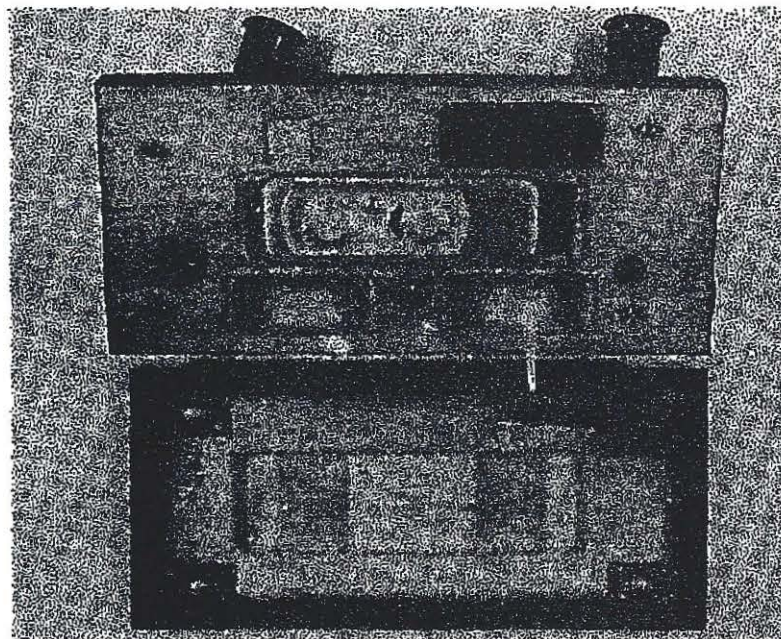
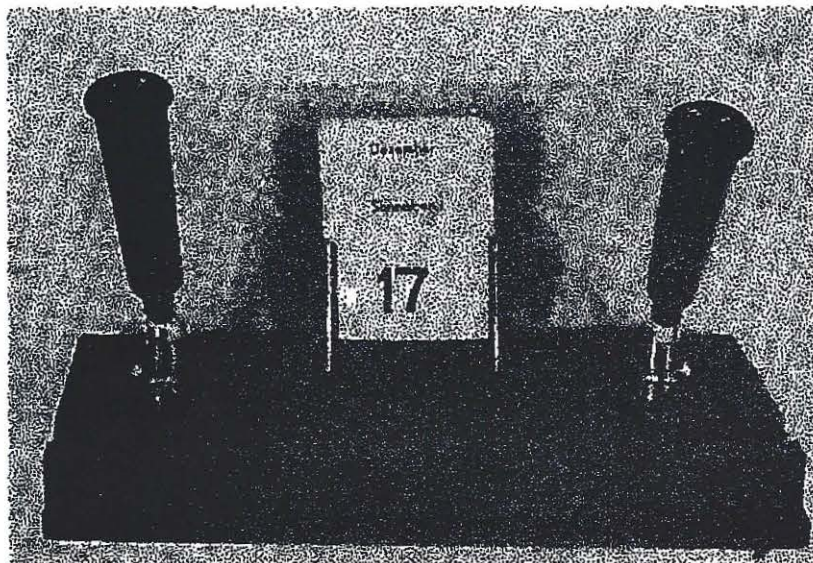
Voor foto's zie blz. 81.

Voor tekst zie blz. 80.

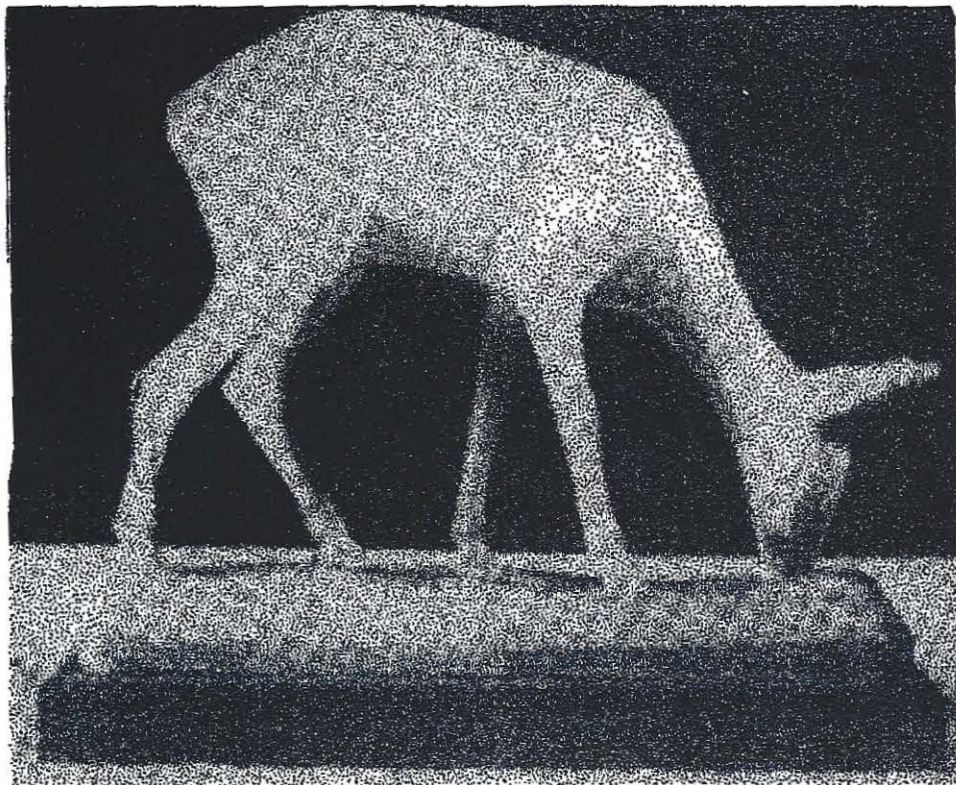
Schrijftafel-garnituur met verborgen bergplaatsen voor een Minox-camera en film-cassettes.

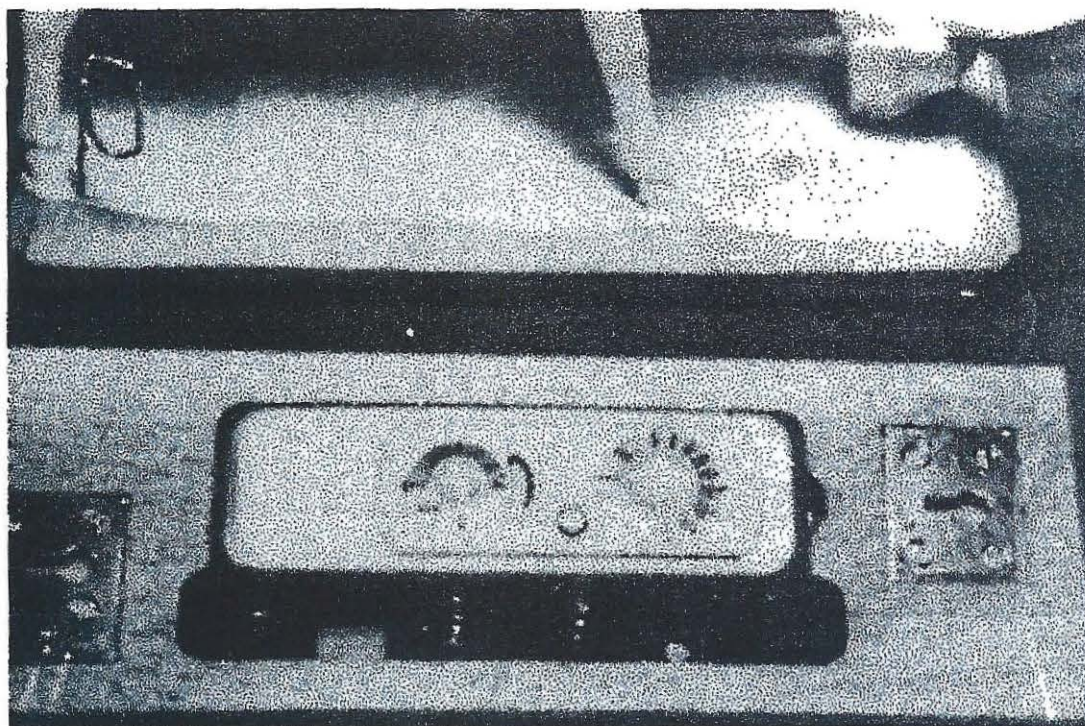
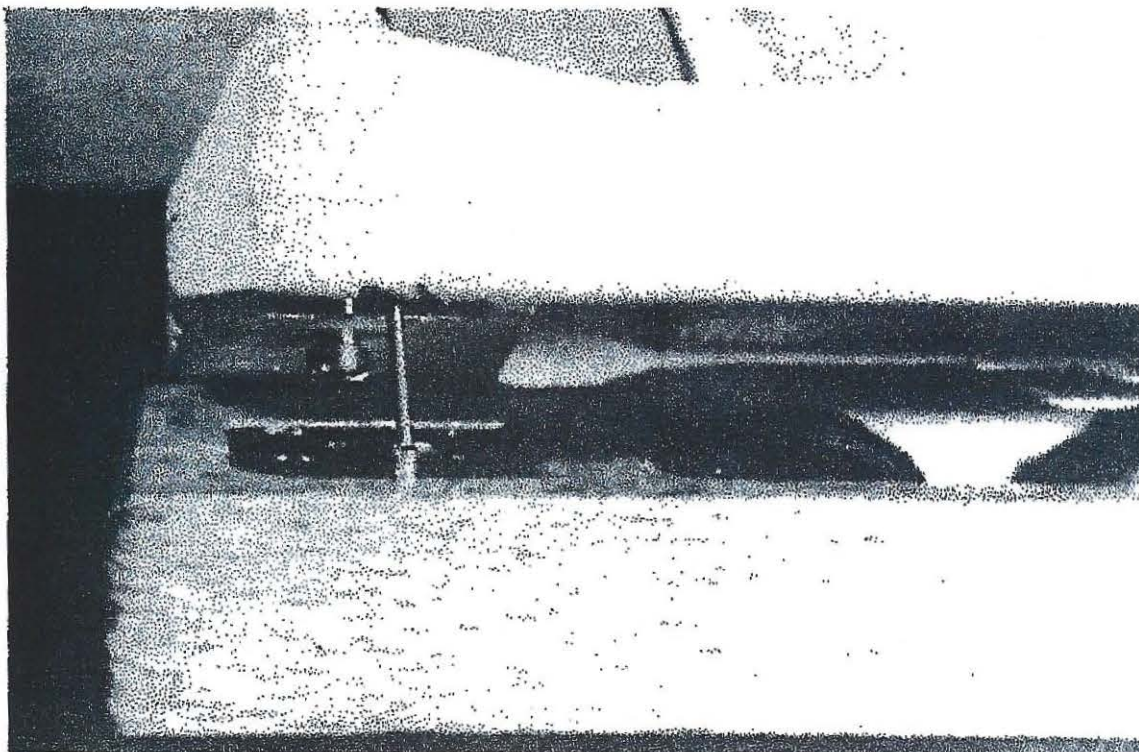
Bij nauwkeurig onderzoek blijkt het voetstuk uit twee delen te bestaan. Het bovenste en het onderste deel worden door middel van een grendelsysteem aan elkaar bevestigd. Deze verbinding kan eerst na verschuiving van een hevel, die een schroef blokkeert, worden verbroken. Tot dat doel kan een plat stukje metaal of een scheermesje gebruikt worden. Door het bovenste van het onderste deel van het voetstuk af te schuiven worden de bergruimten zichtbaar.

Houten hertje op voetstuk als bergplaats voor Minox-camera en films.

Vóór de rechterachterpoot van het dier bevindt zich een onopvallend gaatje. Door het inbrengen van een naald of papierclip wordt een loodrecht in het voetstuk geplaatste borgstift naar beneden gedrukt. Hierdoor kunnen beide delen van elkaar geschoven worden.

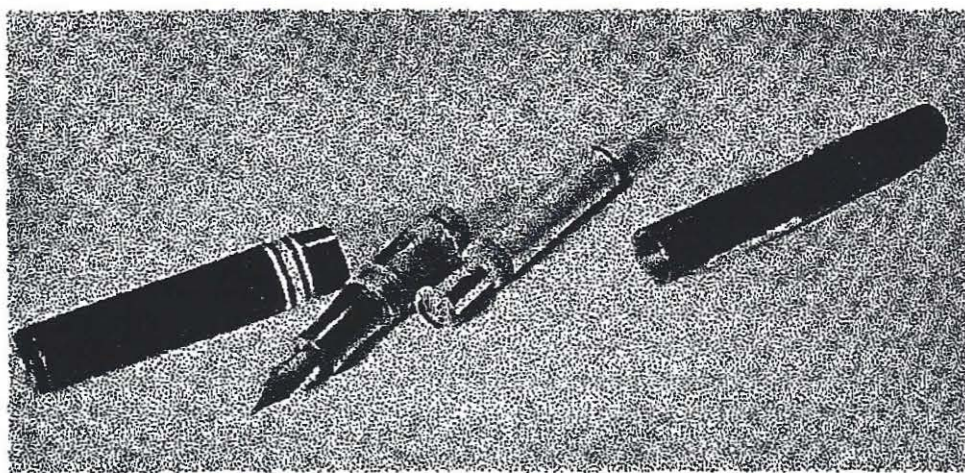

Voor tekst zie blz. 83

[REDACTED]

Vulpen met daarin verborgen microscoop ("Sperber") voor het lezen van zeer kleine fotografische opnamen ("Mikrate").

Teneinde voldoende ruimte voor het opbergen van de microscoop te verkrijgen is het inktreservoir van de vulpen verkort.

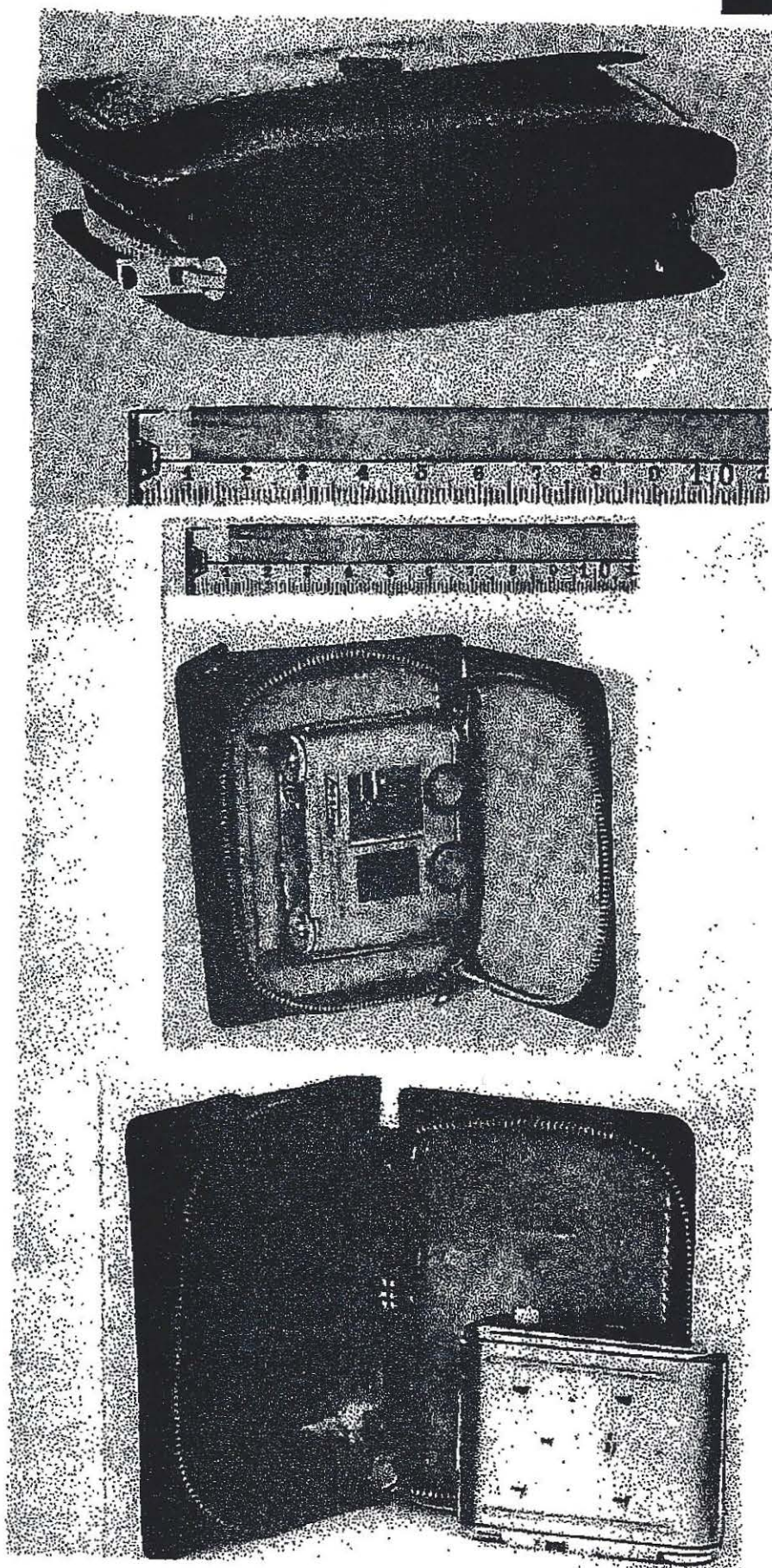
Gecamoufleeerde camera bestemd voor conspiratieve fotografie.

De Tessina-camera is zodanig in de portemonnaie geplaatst, dat het objectief tegen de smalle bodem wordt gedrukt, welke plaatselijk is geperforeerd (15 gaatjes). De camera is tegen verschuiving beveiligd.

De Tessina is een automatische camera. Vóór het gebruik van de camera moet een veerwerk opgewonden worden, dat zorgt voor het transport van de film en voor de werking van het sluitmechanisme.

Daar de ontspanknop aan de voorzijde van de camera is aangebracht, is een druk op de smalle bodem van de portemonnaie voldoende om de camera in werking te stellen. De perforaties vóór het objectief liggen vóór de dieptescherptegrens van de camera, zodat deze op de kwaliteit van het beeld geen nadelige invloed hebben. In verband met de verminderde lichtsterkte moet echter langer belicht worden.

Voor foto's zie blz. 87.

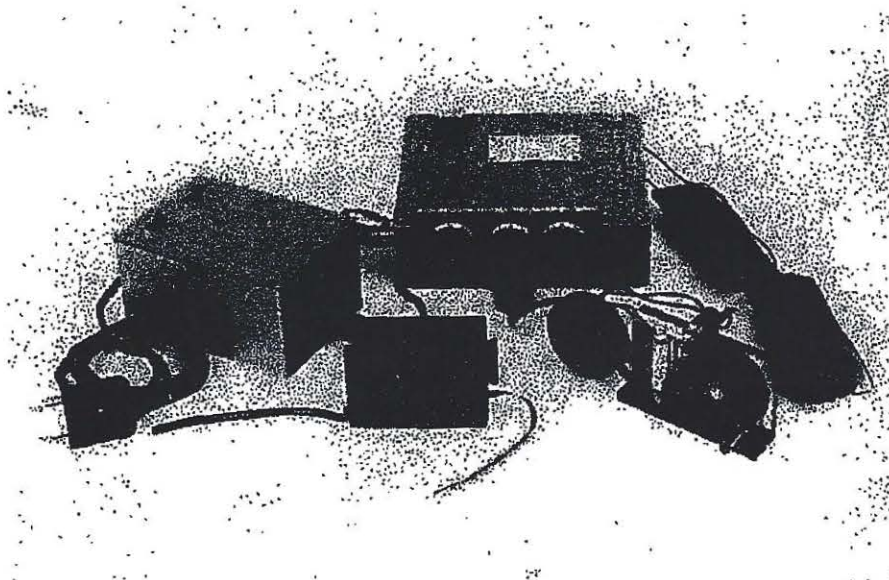
Voor tekst zie blz. 86.

Radio- en infra-rood verbindings-
apparatuur en af luisterzenders
voor conspiratieve doeleinden

Door agenten van het M.f.S. gebruikte snelzender.

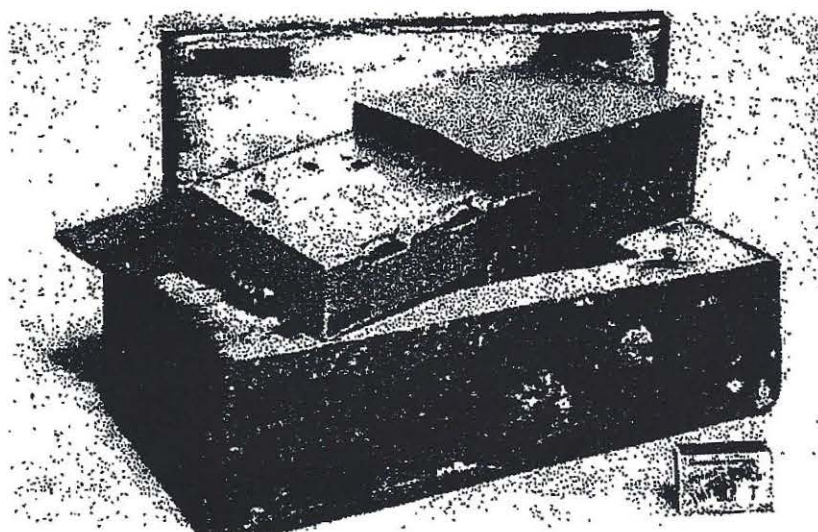
Van links naar rechts: gelijkrichter, ponsapparaat voor het ponsen van de morse-tekens in een band, zender, snelgever en antenne.

Bij een uitzending is in plaats van de gebruikelijke morsetekens slechts een korte fluittoon hoorbaar. De uitzendingen kunnen derhalve niet afgeluisterd worden.

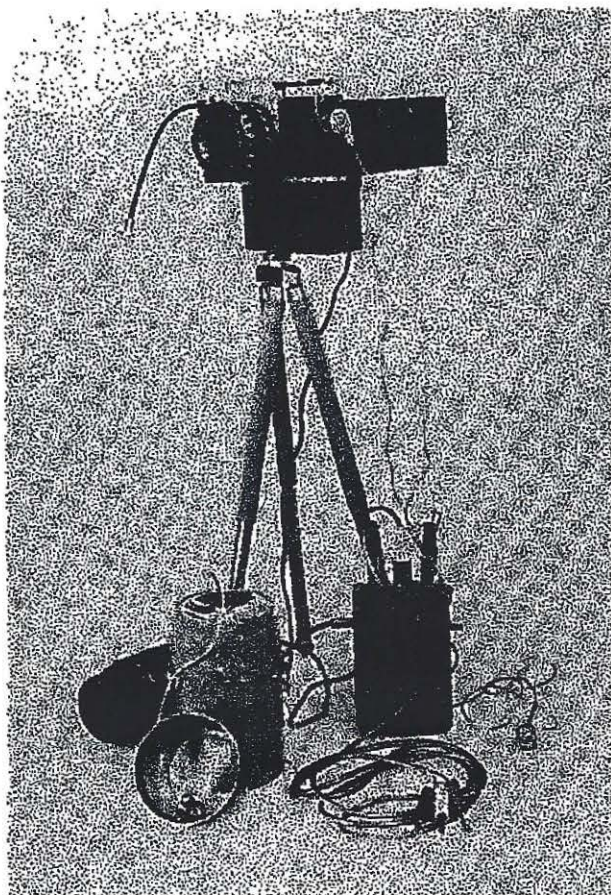
Zorgvuldig geïsoleerde, in een blok hout verborgen agentenzender van het M.f.S.

De zender werd samen met soortgelijke apparatuur, welke op dezelfde wijze was verpakt, door agenten in een bos begraven.

Infra-rood verbindingssapparaat.

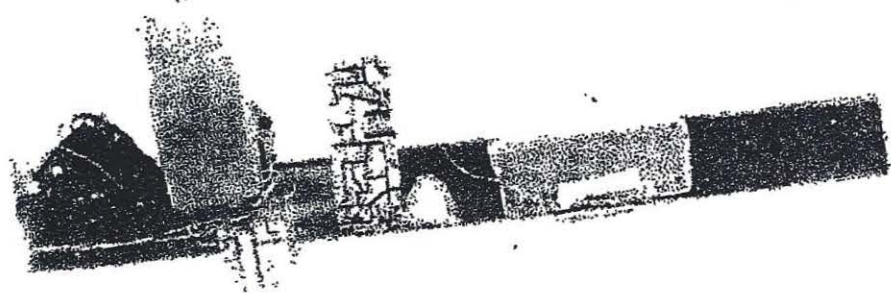
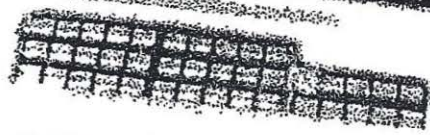
De transmissie geschiedt niet door middel van radio maar door omvorming van de gesproken taal in onzichtbare lichtgolven. De reikwijdte bedraagt 2 kilometer. De ontvangen partij moet over een identiek apparaat beschikken. Beide apparaten moeten nauwkeurig op elkaar gericht zijn. Daar de zendingen axiaal plaatsvinden kunnen deze niet gestoord of afgeluisterd worden. Deze apparatuur is speciaal geschikt voor communicatie via de zongrens tussen Oost- en West-Duitsland.

Automatische af luisterzender.

Deze kan in een woon- of werkruimte, zonder medeweten van de bewoners, bijvoorbeeld onder een meubelstuk worden aangebracht. Inschakeling van de zender geschiedt door middel van een stuurzender welke zich buiten het betreffende gebouw bevindt.

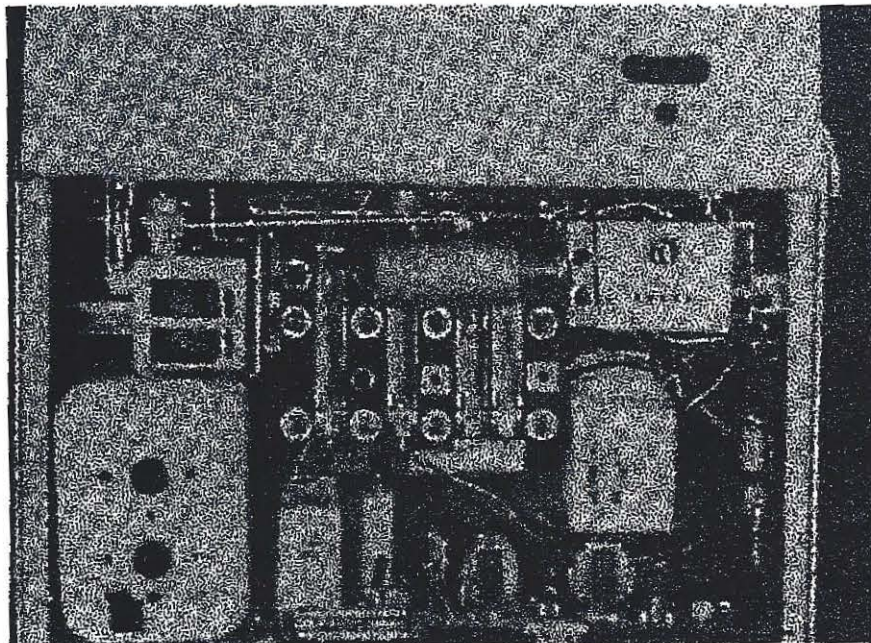
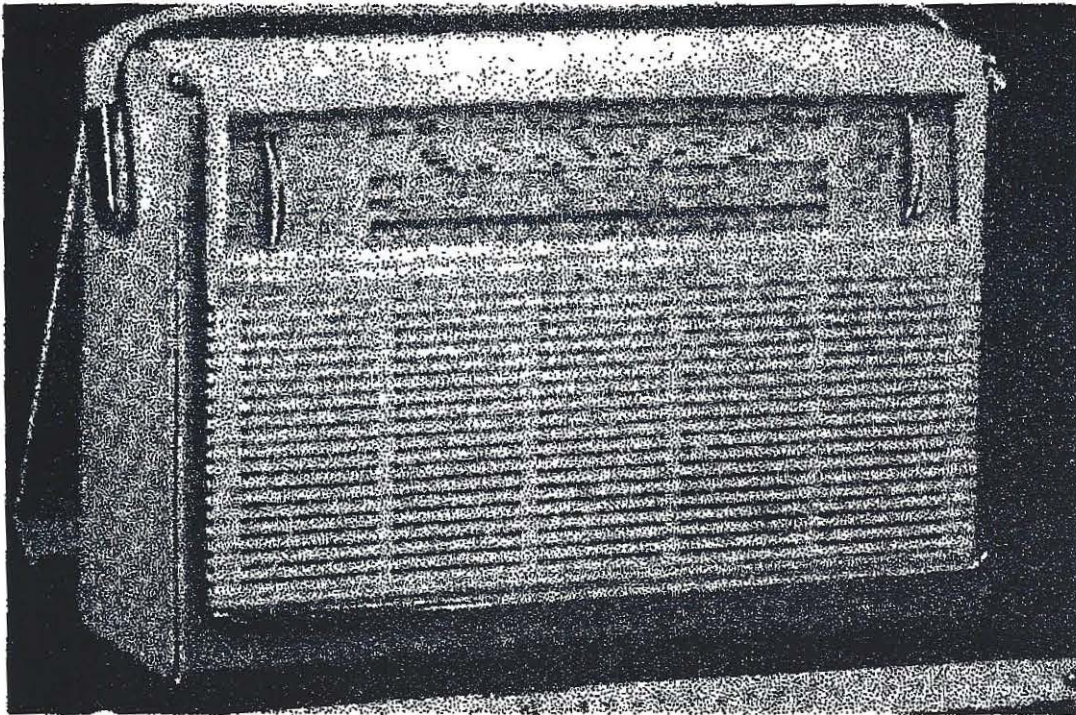
Voor foto's zie blz. 93.

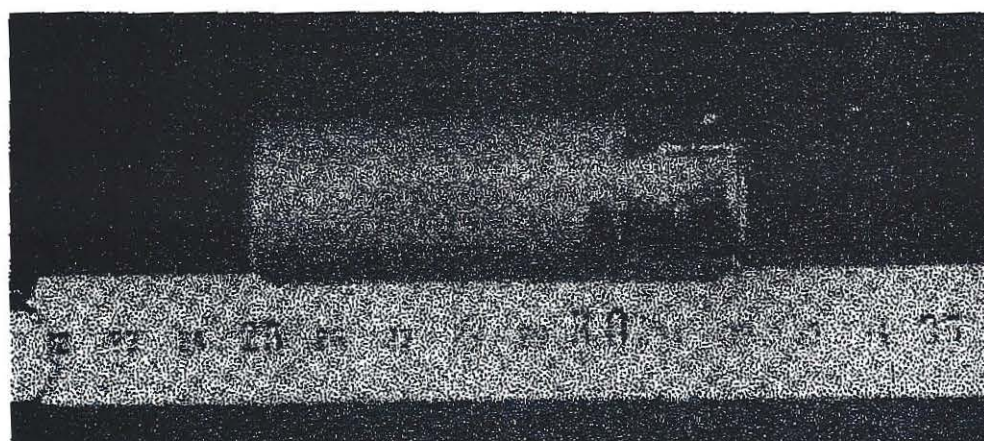
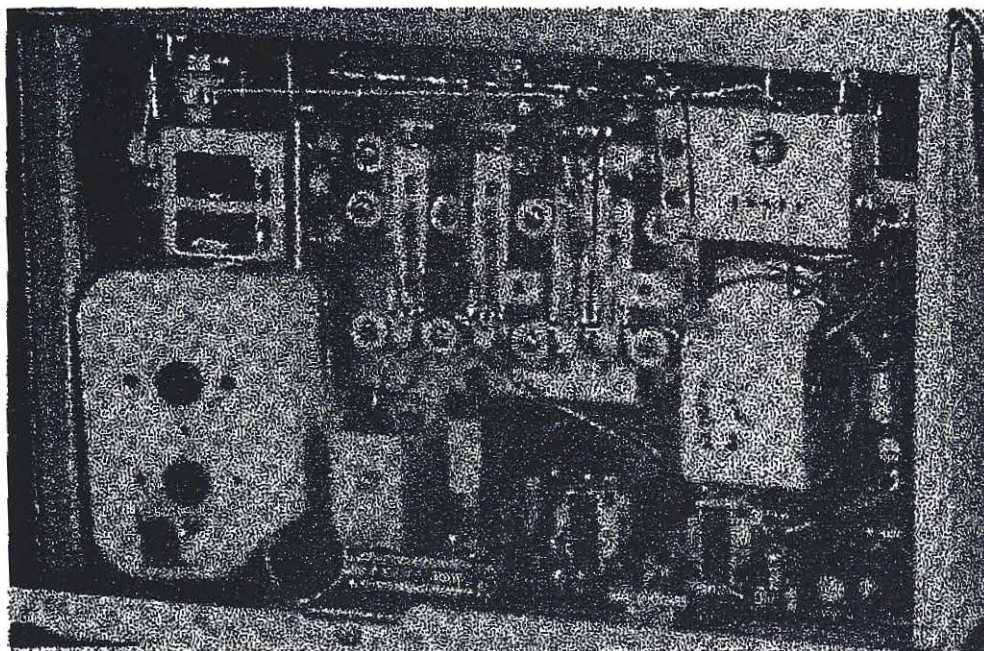

Voor tekst zie blz. 92.

Draagbaar radiotoestel met als radiolamp gecamoufleerde container.

Het toestel werd gebruikt voor het ontvangen van instructies en als bergplaats van voor transport bestemde berichten. De lamp had geen functie in het toestel en diende uitsluitend als container.

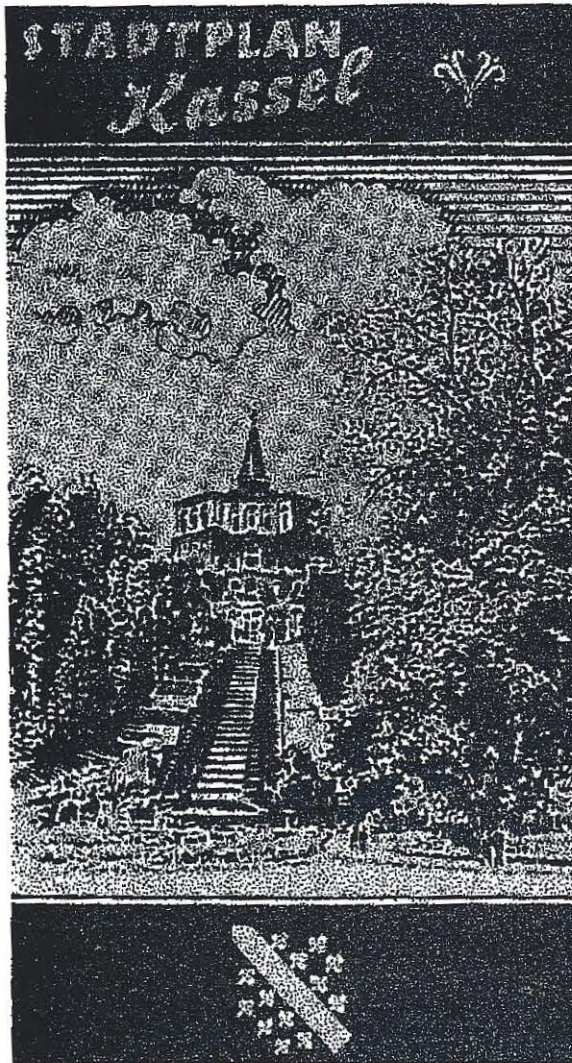

Voor tekst zie blz. 94

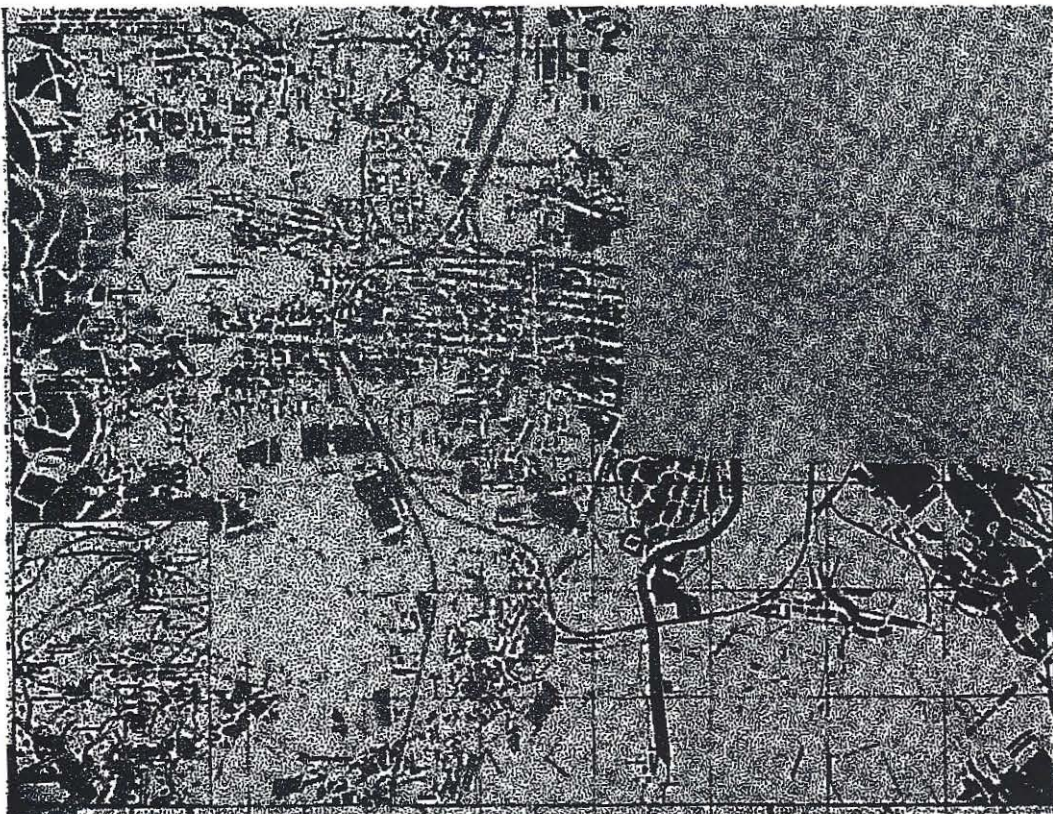

Conspiratieve hulpmiddelen voornamelijk met
betrekking tot het PTT-verkeer tussen leden
van de Oostduitse inlichtingendiensten

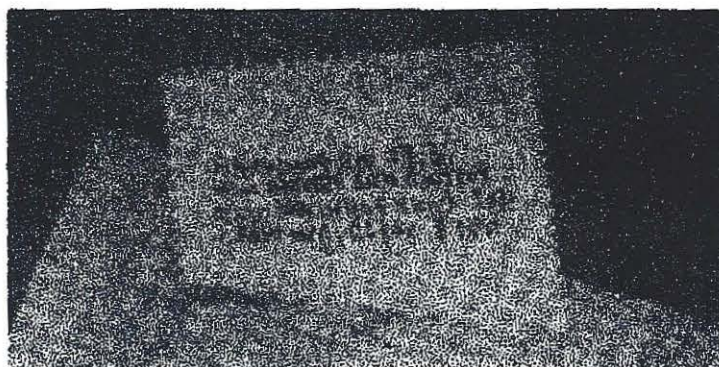
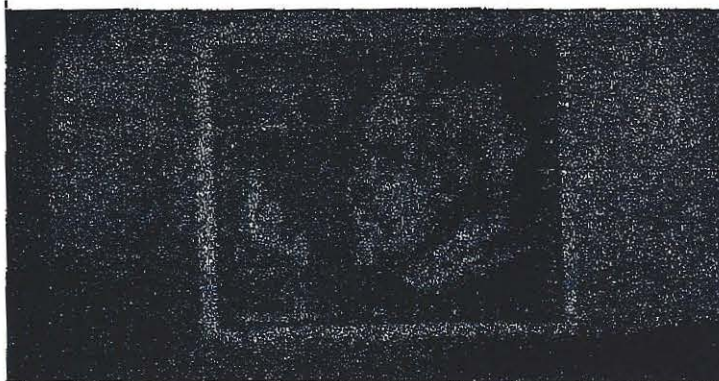
Plattegrond van de stad Kassel welke gedeeltelijk chemisch werd geprepareerd om te dienen als doorschrijfpapier ("Kontaktpapier") voor productie van onzichtbaar(latent) schrift.

Ook brochures zijn tot dit doel geprepareerd. Het onzichtbare schrift wordt in een brief met een niet compromitterende inhoud als volgt aangebracht. De brief wordt op een glasplaatje gelegd. Vervolgens wordt daarop het "Kontaktpapier" gelegd. Op het "Kontaktpapier" wordt een vel papier gelegd waarop met potlood de geheime tekst wordt geschreven, die aldus in onzichtbaar schrift tussen de zichtbare tekst van de brief wordt aangebracht.

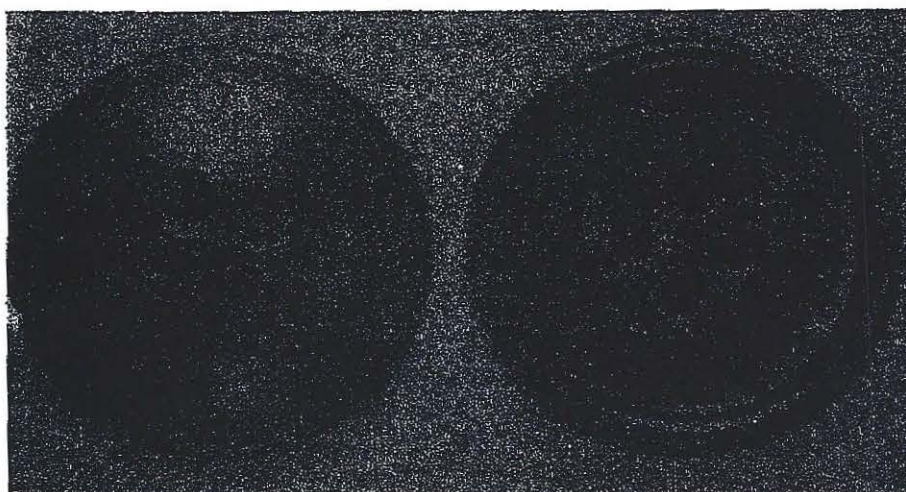

Postzegel met mededeling betreffende ontmoetingstijden.

De berichten zijn meestal gec chiffreerd.

Knoop van de jas van een agent van het M.f.S./H.V.A. aan de achterzijde waarvan het telefoonnummer van een contactadres is ingekrast.

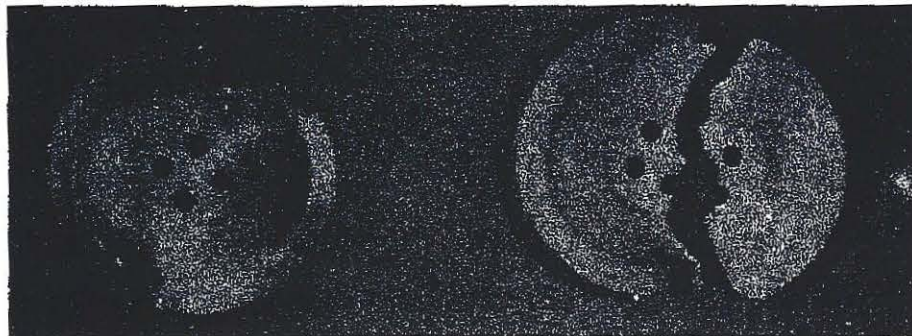

Legitimatiebewijs in de vorm van een doorgebroken knoop.

Deze en soortgelijke legitimatiebewijzen, zoals bijvoorbeeld een doorgescheurde briefkaart ("Turks paspoort"), worden bij noodzakelijke contactopname in het Westen door twee elkaar onbekende leden van de Oostelijke inlichtingendiensten gebruikt, in opdracht van de inlichtingencentrale. Ieder van de betrokken personen is een deel van het betreffende legitimatiebewijs verstrekt.

Tijdens de eerste ontmoeting moeten de bij elkaar passende delen ter controle samengevoegd worden.

Deze legitimatiebewijzen kunnen ook gebruikt worden in combinatie met herkenningstekens en -zinnen.

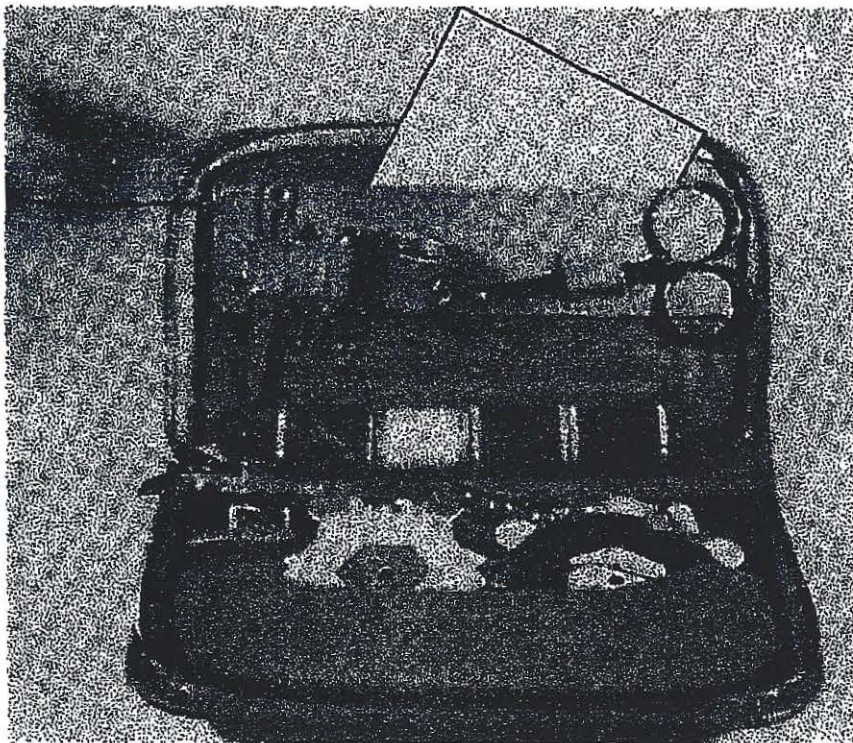

Containers voor conspiratief transport van
inlichtingen, instructies, chiffré-materiaal,
filmmateriaal, geld en dergelijke in de vorm
van tassen en koffers

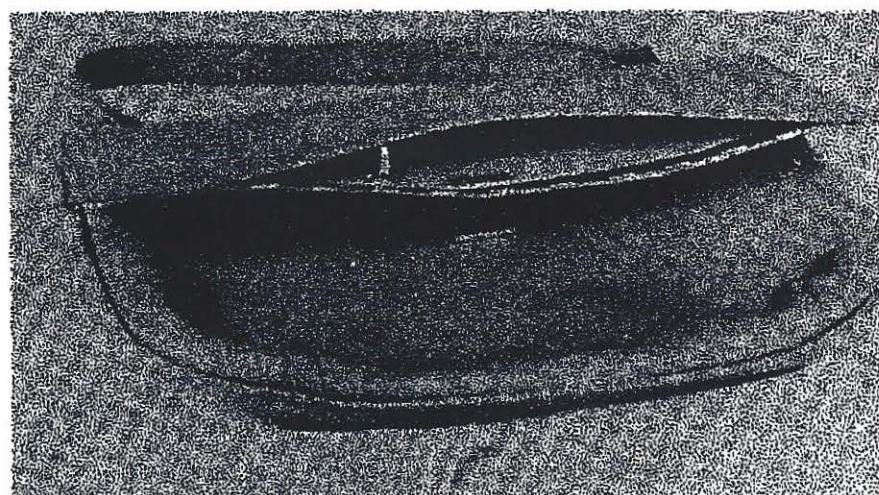
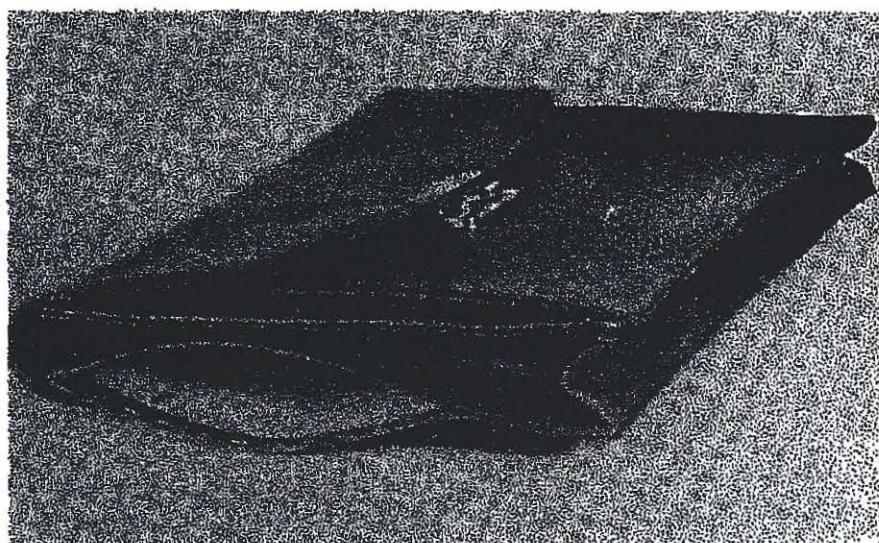
Naaigereedschap-étui geprepareerd als bergplaats voor een legitimatiebewijs.

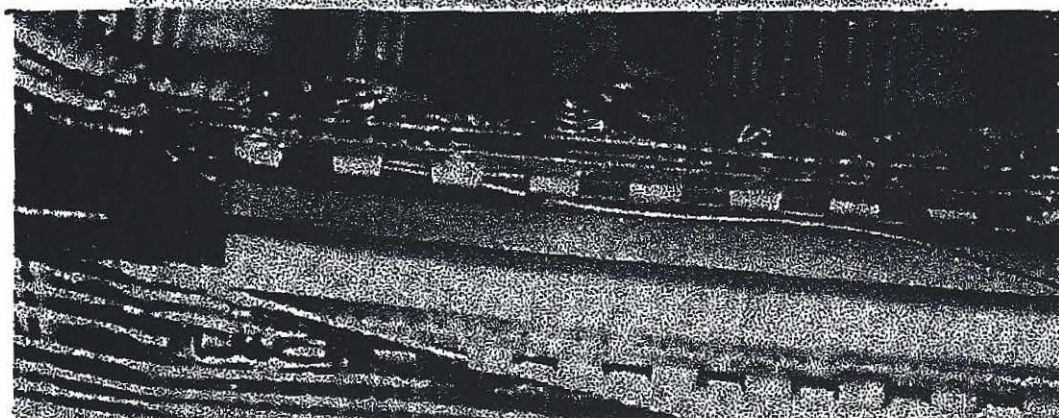
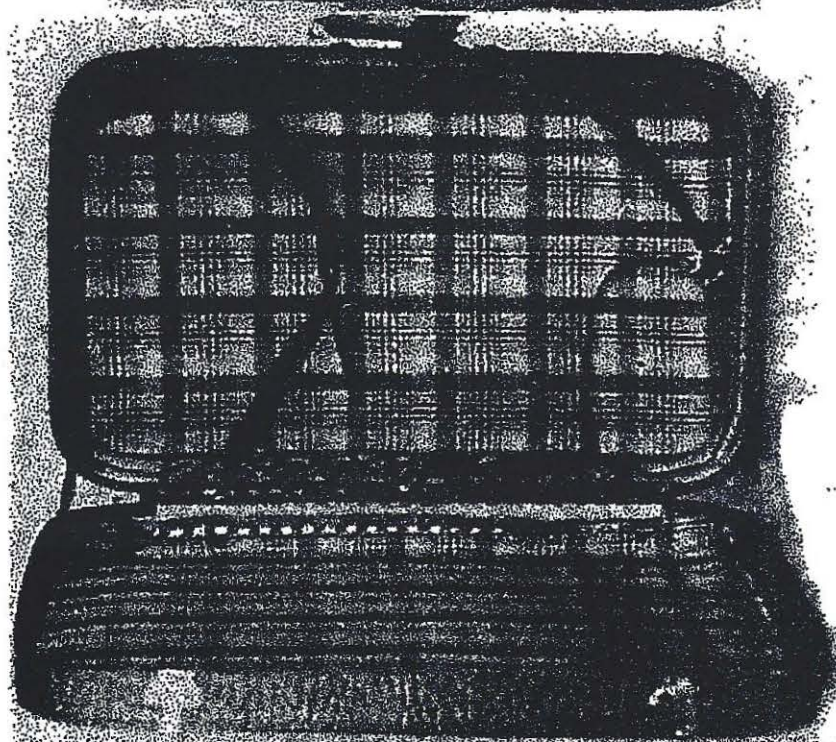
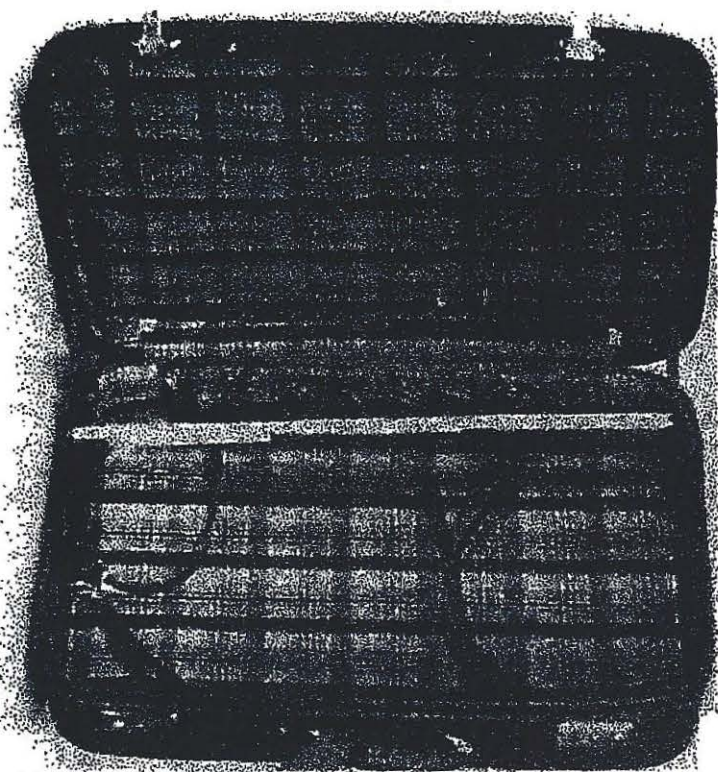
Via de lederen strip waarop onder andere de schaar is aangebracht kan het legitimatiebewijs tussen de voering en het leder van het étui geschoven worden. De bergruimte wordt afgesloten door middel van een uitschuifbare stalen draad die de lederen strip met de voering onzichtbaar verbindt.

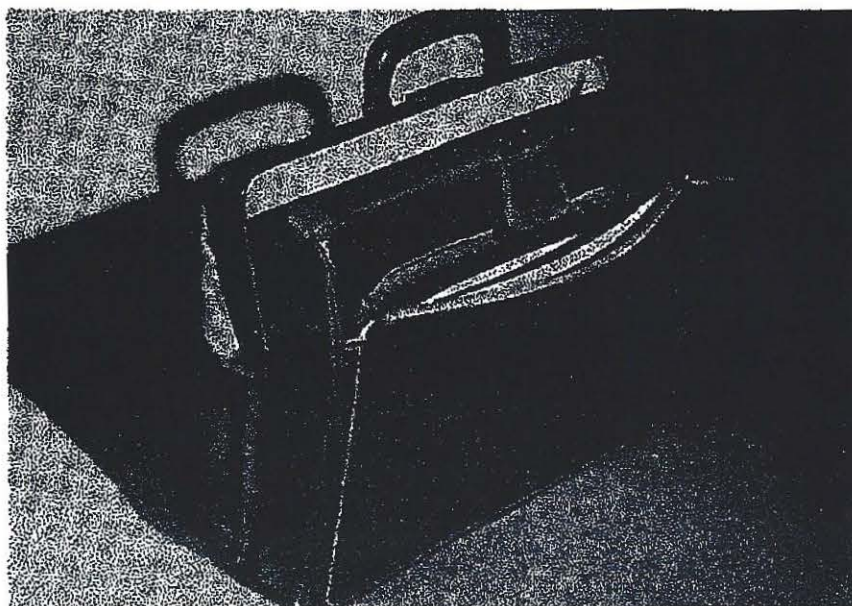
Heren- en damestassen met verborgen bergplaatsen.

De zich in de tassen bevindende verborgen vakken zijn voorzien van een fijne scharniersluiting. Ze worden gesloten door middel van een dunne stalen draad.

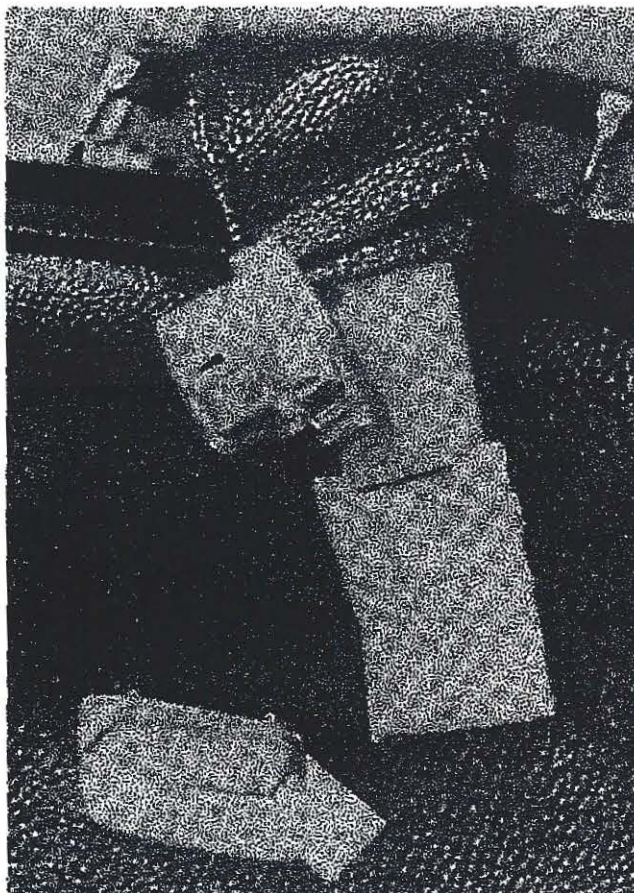

Aktentas met geheime bergplaats voor documenten, kaarten e.d.

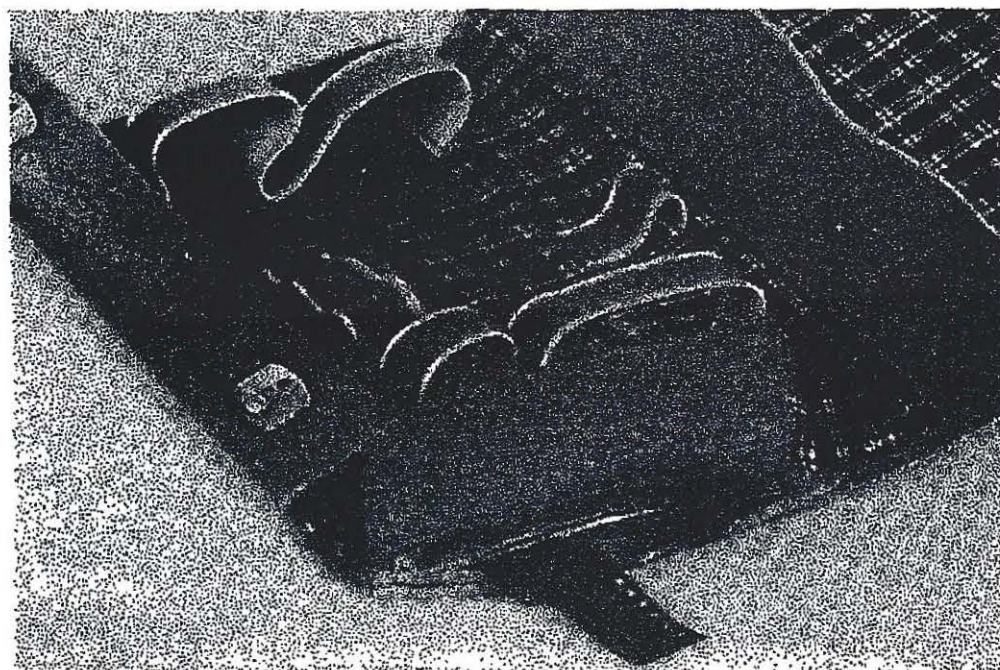
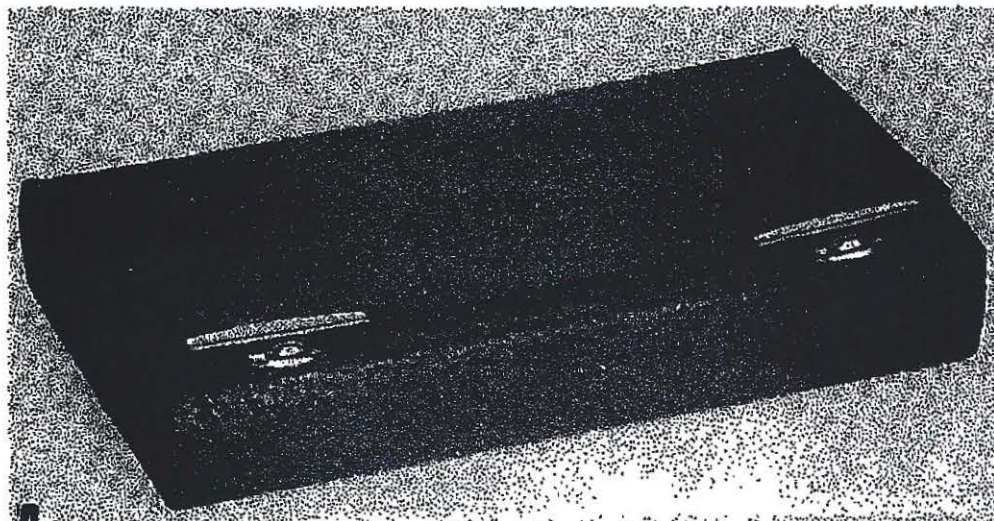

Aktentas met bergruimte voor chiffré-sleutel in de sluitriem.

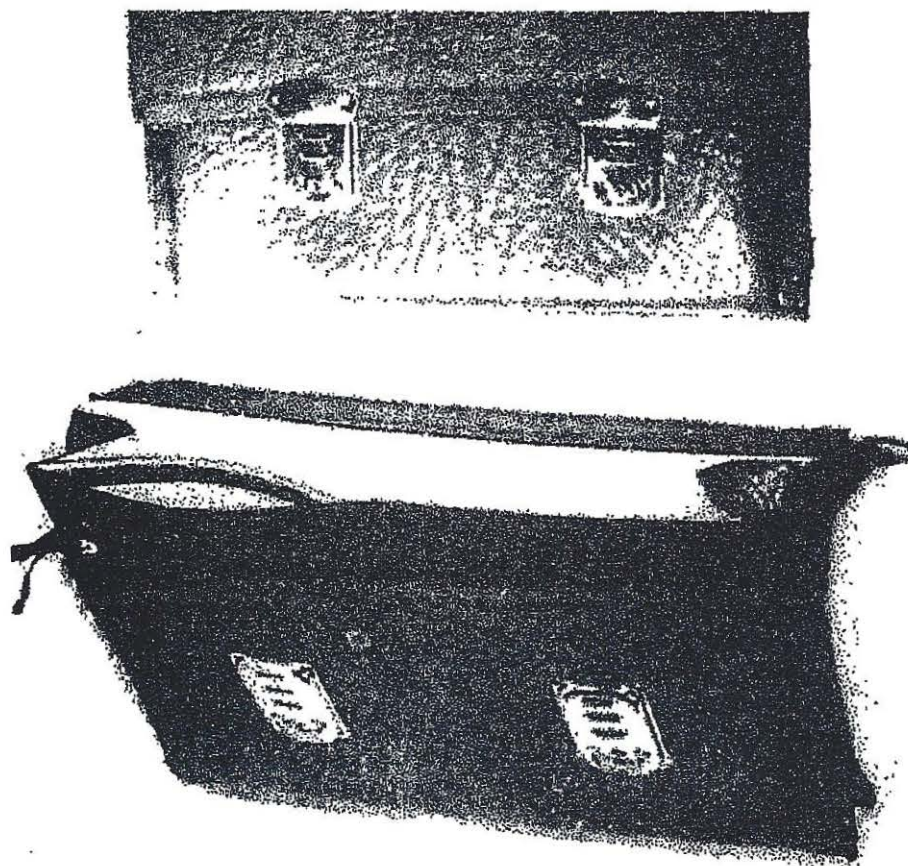
Reisnecessaire met verborgen bergplaats voor films.

De naad via welke toegang tot de verborgen bergplaats wordt verkregen, bleek met een andere kleur garen genaaid te zijn dan de overige naden.

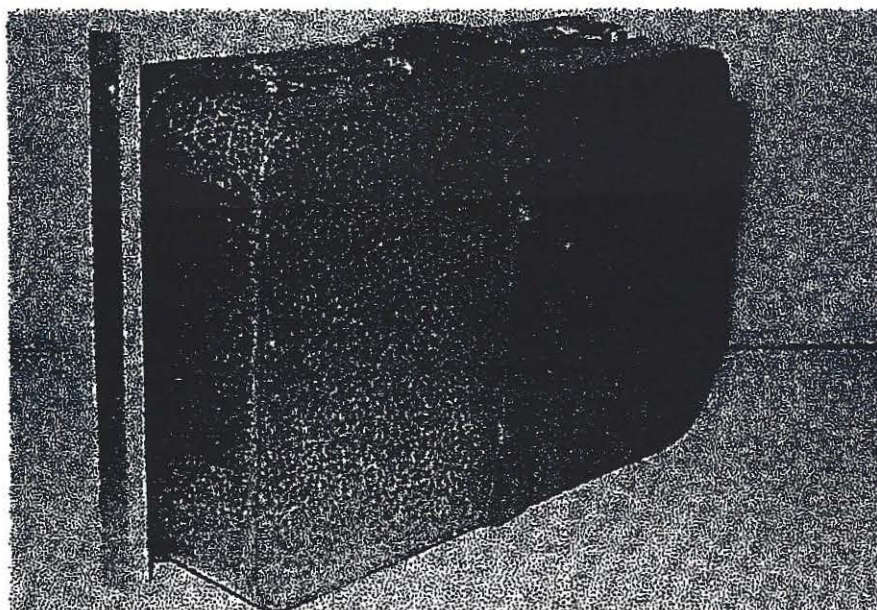
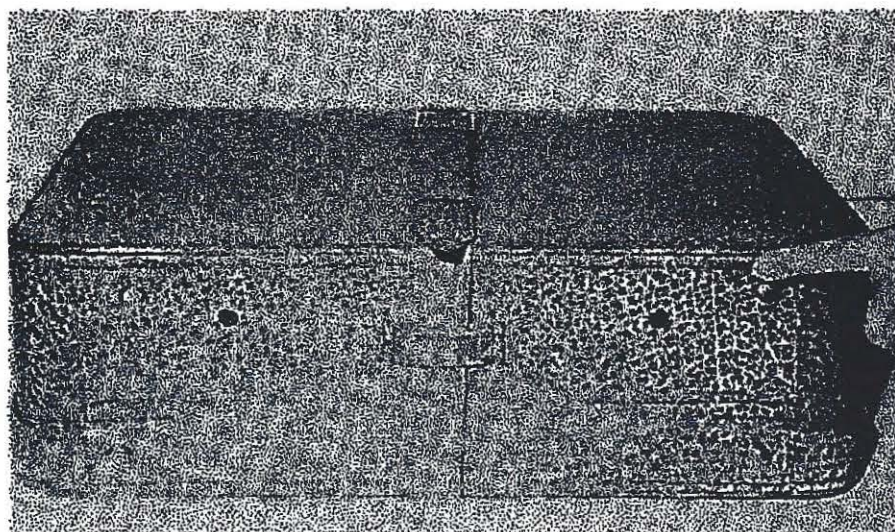
Aktentas met verborgen documentenvak.

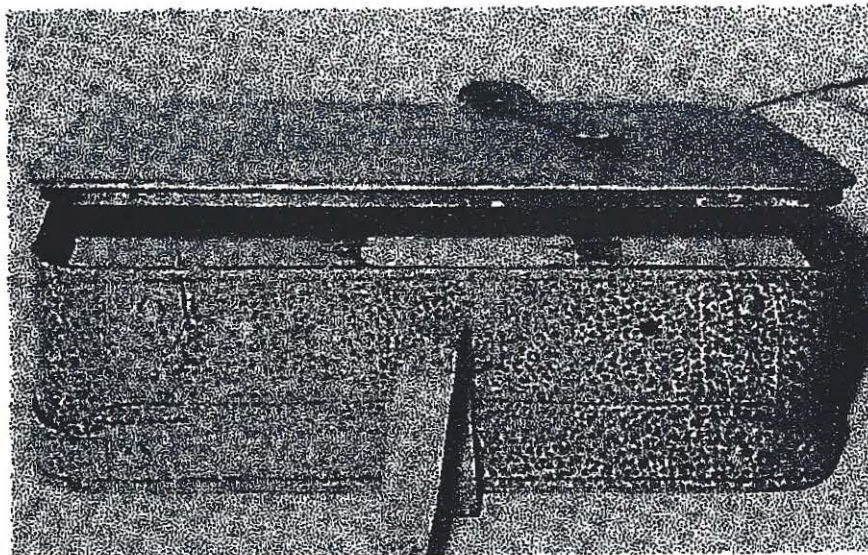
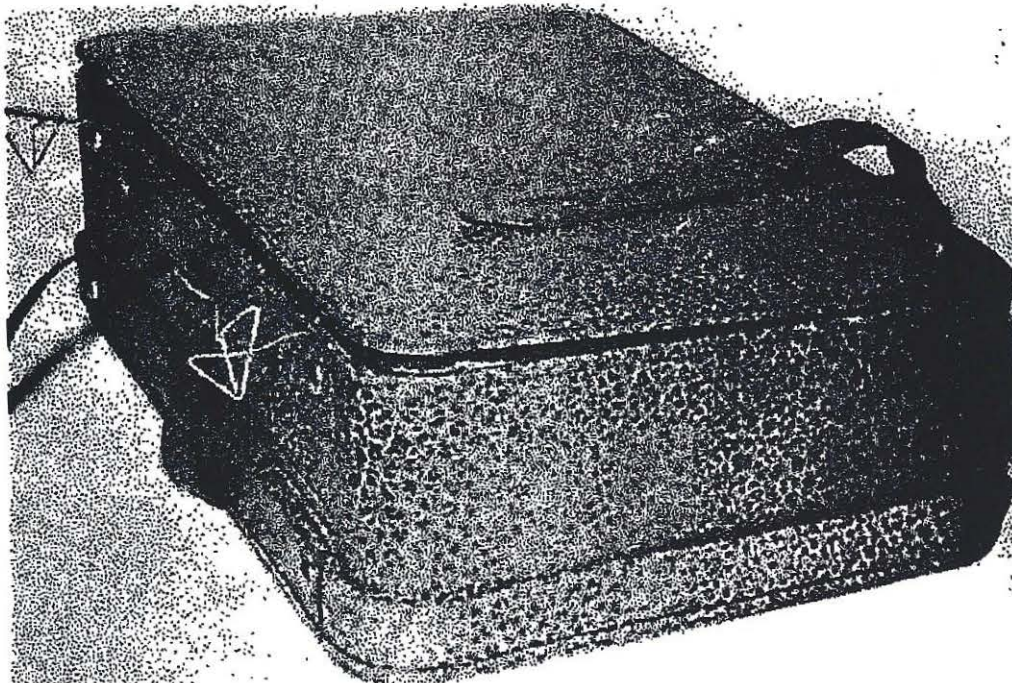
De scharniersluiting van het verborgen vak in de tas wordt gesloten door middel van een dunne stalen draad.

Koffer met dubbele bodem voor het transporteren van spionagemateriaal en geld.

De koffer vertoont bij oppervlakkige inspectie geen afwijkingen van normaal in de handel zijnde typen. Aan de scharnierende zijde van de koffer bevinden zich twee onopvallende gaatjes. Door middel van een puntig voorwerp zoals een paperclip, kunnen via deze openingen verende borgpennen ingedrukt worden, waardoor de bodem van de koffer geopend kan worden en daardoor de geheime bergruimte zichtbaar wordt.

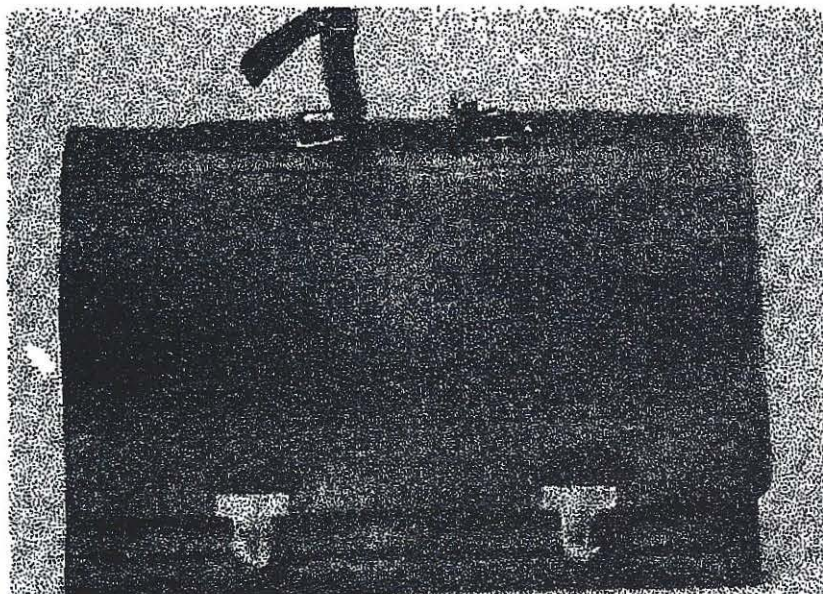

Voor tekst zie blz. 108

Aktentas met bergruimte in het handvat.

Deze door een lid van het Oostduitse M.f.S. gebruikte aktentas is speciaal geschikt voor koerierdiensten.

Er bestaan holle handvatten van uiteenlopende constructie.

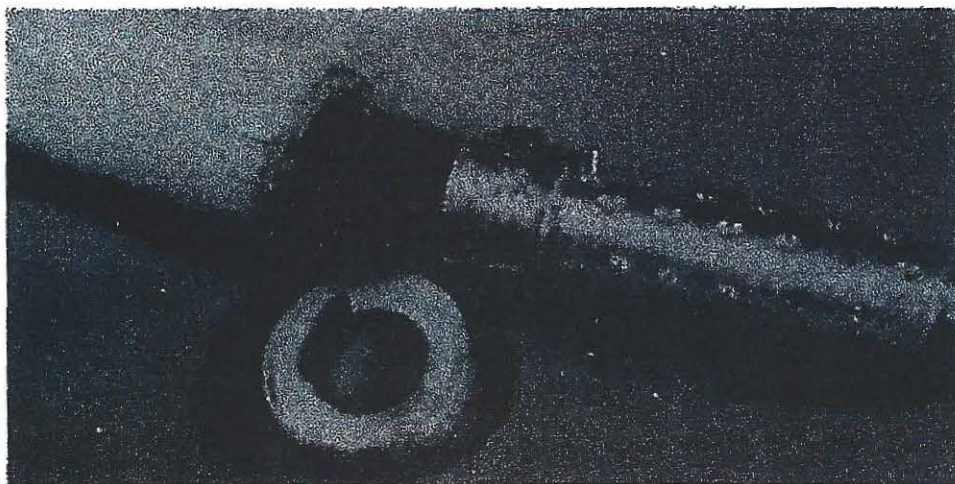
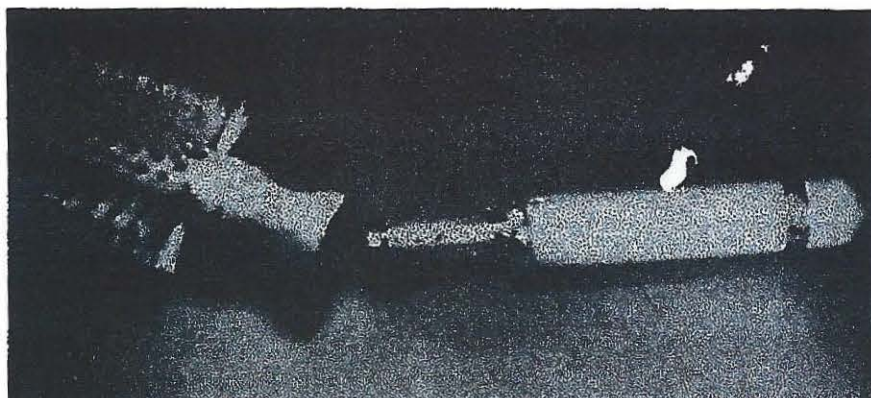
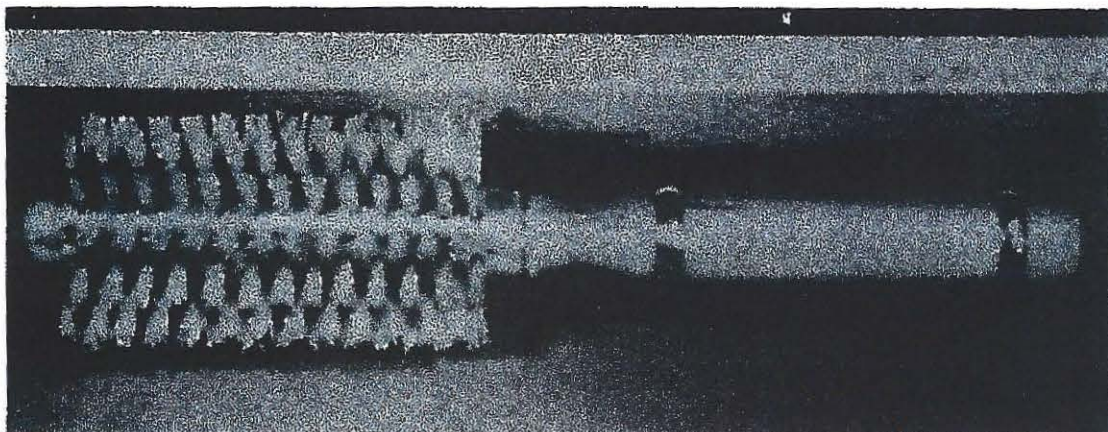

Containers voor conspiratief transport van
inlichtingen, instructies, chiffré-mate-
riaal, filmmateriaal, geld, paspoorten en
brandverwekkende stoffen in de vorm van
consumptie-artikelen, gereedschappen en an-
dere gebruiksvoorwerpen.

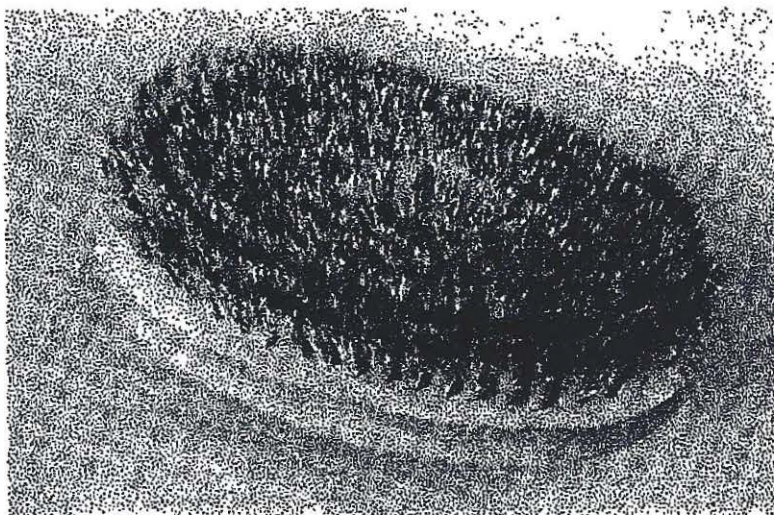
Container in de vorm van een haarborstel.

Wanneer aan de bovenste ring van het handvat gedraaid wordt, komt een borgstift vrij waardoor de verbinding tussen handvat en borstel wordt verbroken. Door scheiding van deze delen wordt de bergruimte zichtbaar.

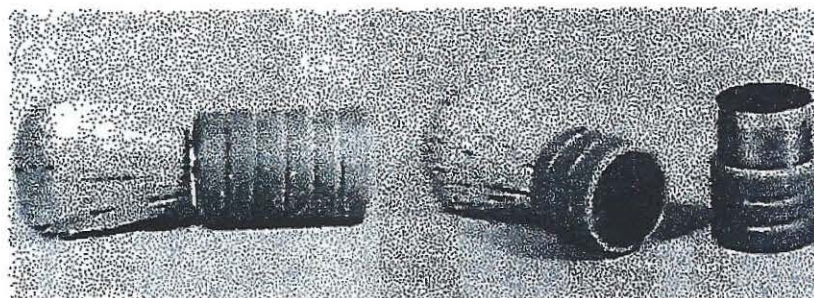
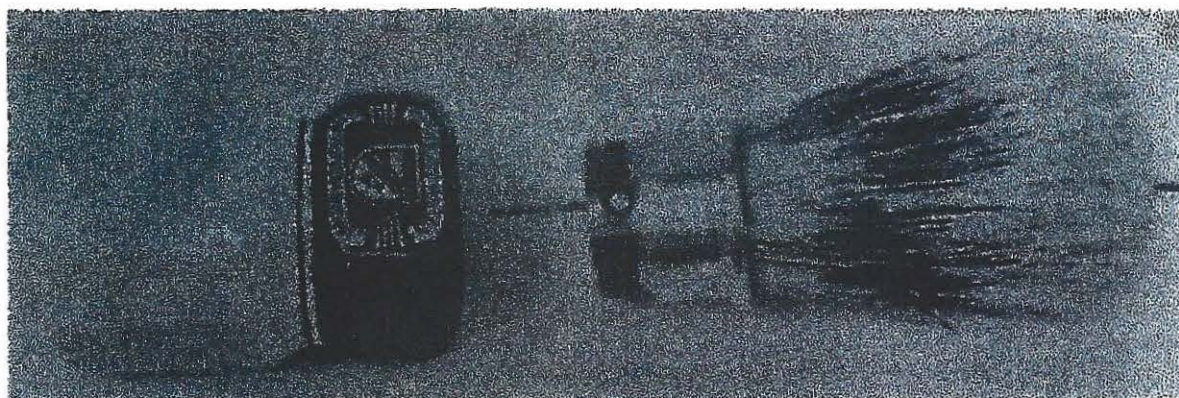
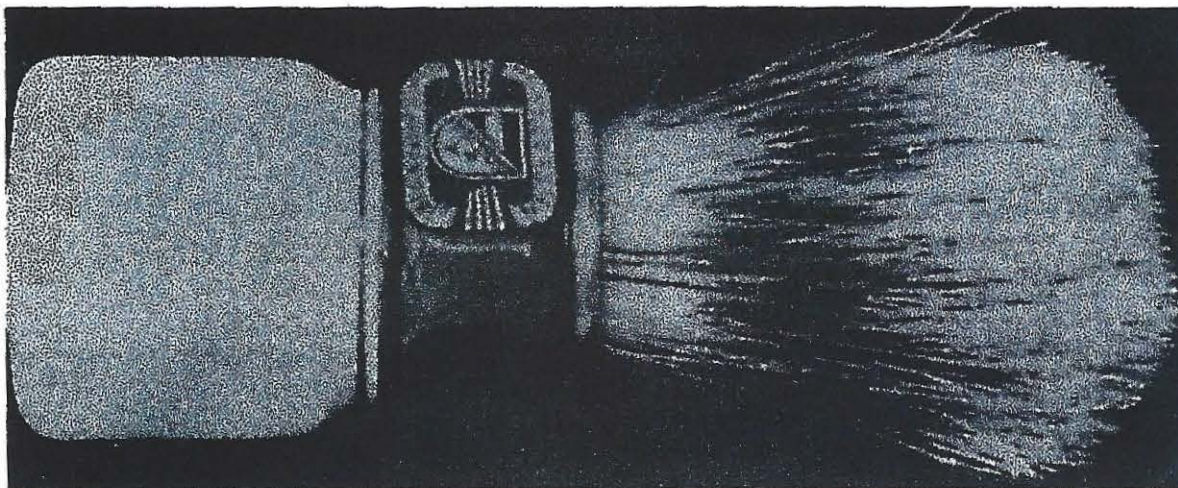
[REDACTED]

Borstel met ruimte voor het verbergen van chiffré-sleutels en chiffré-tabellen
("one-time pads").

Containers in de vorm van scheerborstels.

De container kan geopend worden door een borgpen met behulp van een via de borstelharen ingebrachte staaldraad terug te drukken. Daarna kunnen de beide delen van de borstel van elkaar geschroefd worden en wordt de bergruimte zichtbaar. Bij een andere uitvoering kan een gedeelte van het handvat van de scheerborstel afgeschoven worden.

[REDACTED]

Uitgeholde walnoten gebruikt als bergplaatsen voor Minox-films en chiffré-tabellen ("one-time pads").

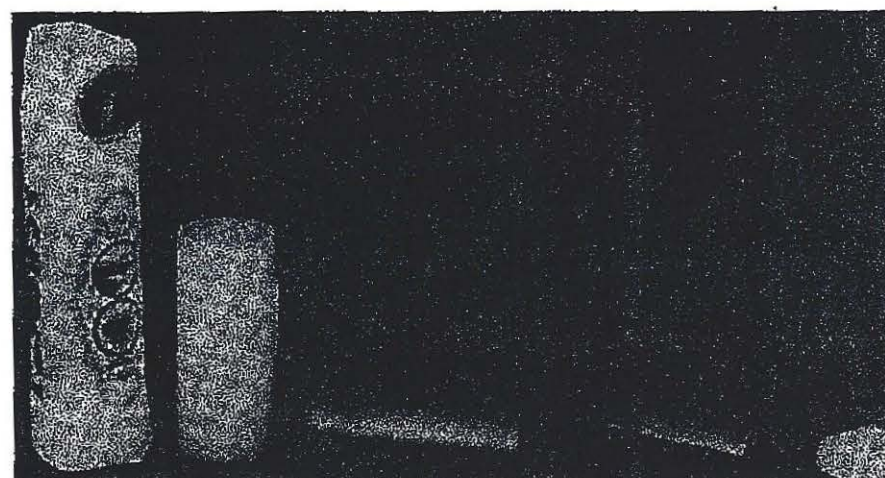
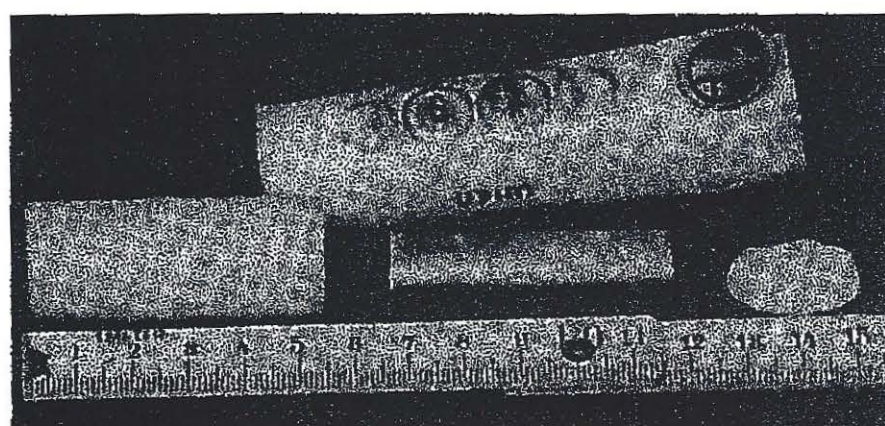
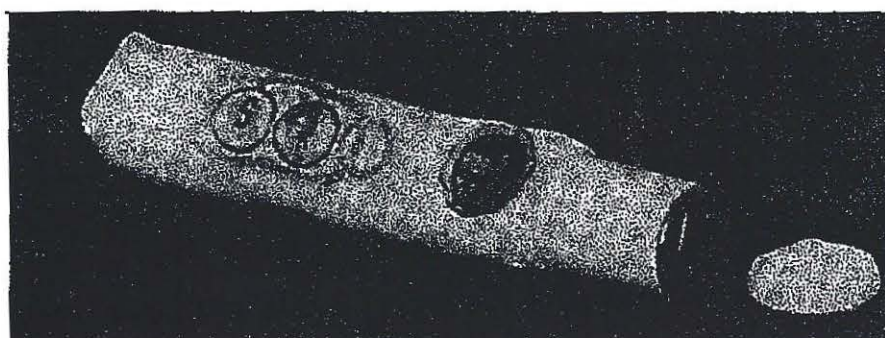
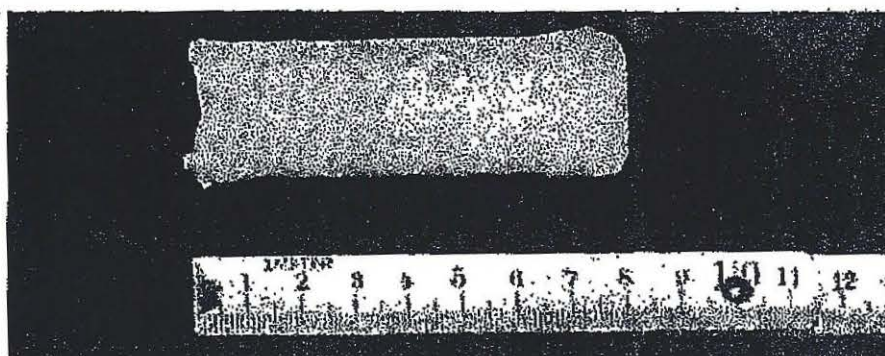
Container in de vorm van een rol drop of pepermunt.

De buitenhuls van de container is gemaakt van wit plastic en vertoont ringvormige inkervingen.

Voorzien van de verpakking van een bekend drop of pepermuntmerk kan de container voor een normaal product doorgaan.

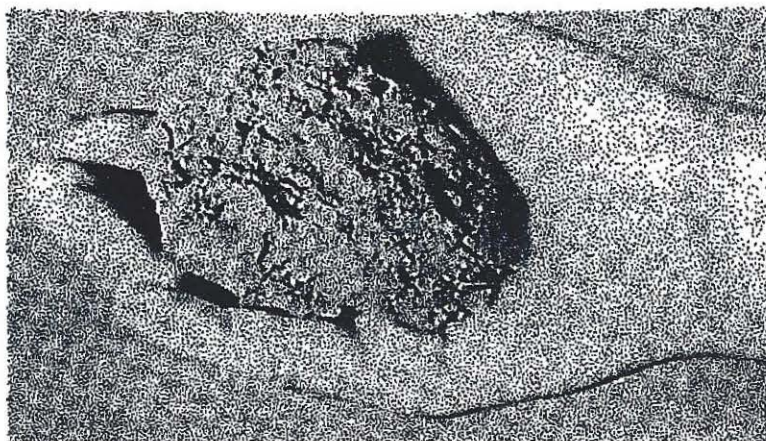
De messing binnenhuls bestaat uit twee in elkaar schuifbare buisjes die precies in de holle plastichuls passen.

Voor foto's zie blz. 117.

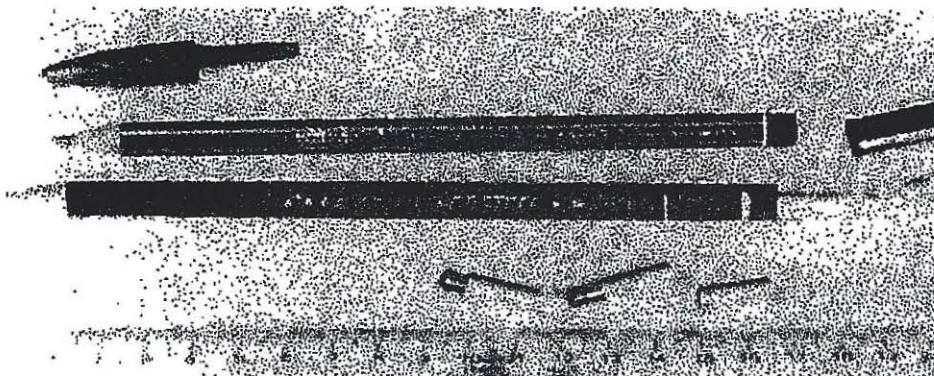
Voor tekst zie blz. 116

Stuk gips met daarin verborgen twee aluminium kokertjes met films, bestemd ter
deponering in een DBB (Dode brievenbus).

Container in de vorm van een uitgehold potlood.

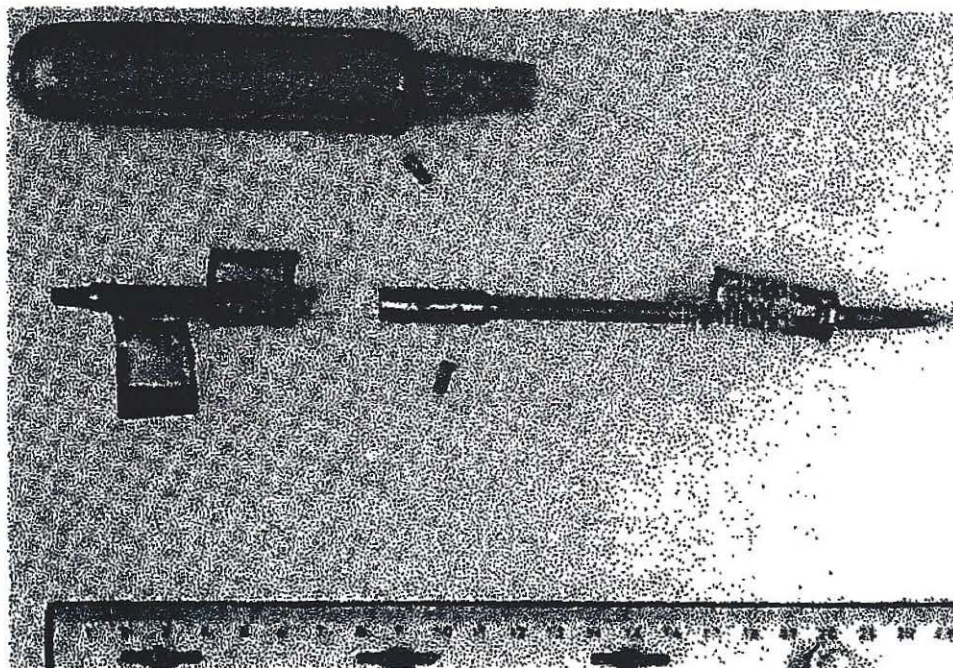
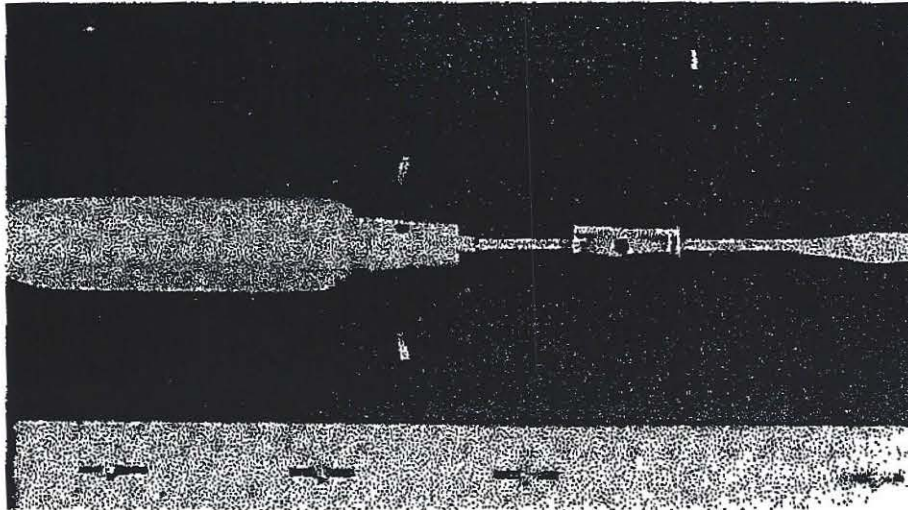
De bergruimte bestemd voor het verbergen van filmstroken, chiffré-sleutels en dergelijke is verstevigd door middel van een buisje van licht metaal. Een inschroefbaar metalen dopje dient ter afsluiting van de bergruimte. Het potlood werd samen met andere normale potloden in een étui bewaard.

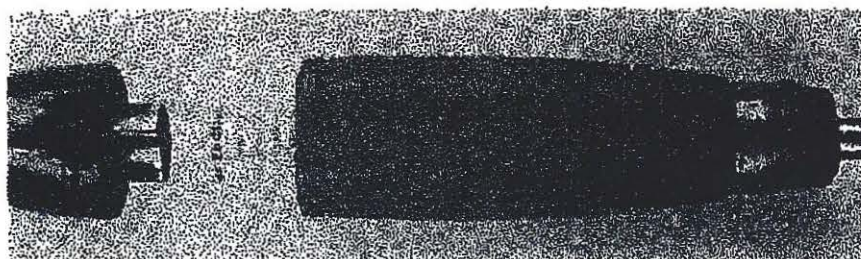
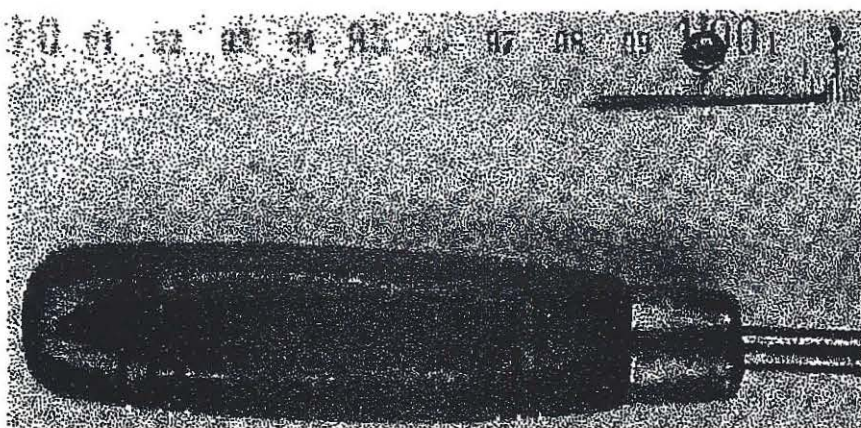
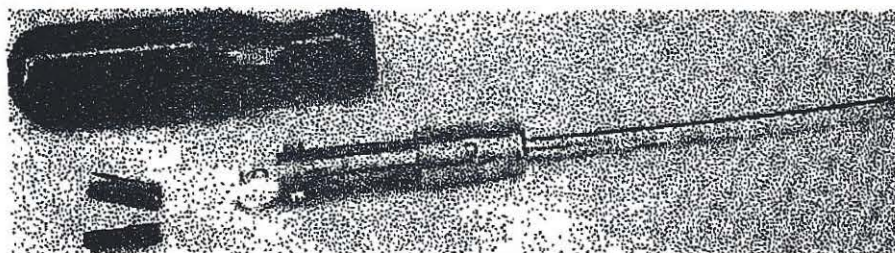
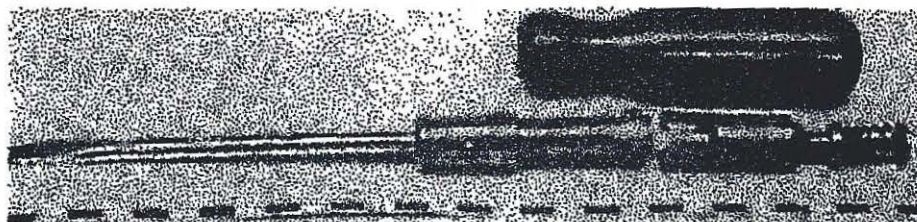
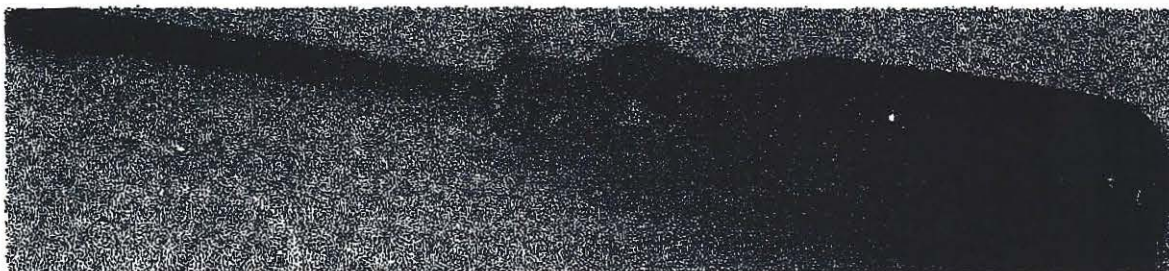
Containers in de vorm van schroevendraaiers.

1. Wanneer beide schroeven waarmee de metalen pen in het handvat is bevestigd worden losgeschroefd kan de pen worden uitgenomen. Aan het gedeelte van de pen dat zich in gemonteerde toestand in het handvat bevindt, waren vier films met cijfergroepen ("one-time pads") en een chiffré-sleutel met een elastiekje bevestigd.
2. De schroevendraaier is voorzien van een dubbele bajonetsluiting. Onderaan het handvat is het schijnbare einde van de metalen pen in de vorm van een platte stalen knop zichtbaar. Wanneer deze knop ingedrukt wordt, wordt een stalen spiraalveer aan het einde van de pen in het handvat samengedrukt. Door gelijktijdig draaien aan de uit het handvat stekende stalen pen, kan deze uit het handvat genomen worden. In het midden van het zich in het handvat bevindende deel van de pen is een tweede bajonetsluiting aangebracht. Na ontsluiting daarvan wordt een holle ruimte in de pen zichtbaar, waarin een chiffré-sleutel en twee zogenaamde "Weichfilme" met aanwijzingen in klare taal met betrekking tot directe actie in geval van oorlogsdreiging, waren geborgen.
3. Het achterste deel van het holle handvat kan afgenomen worden. Een metalen buisje verbindt beide delen van het handvat.

Voor foto's zie blz. 121 en 122.

Voor tekst zie blz. 120.

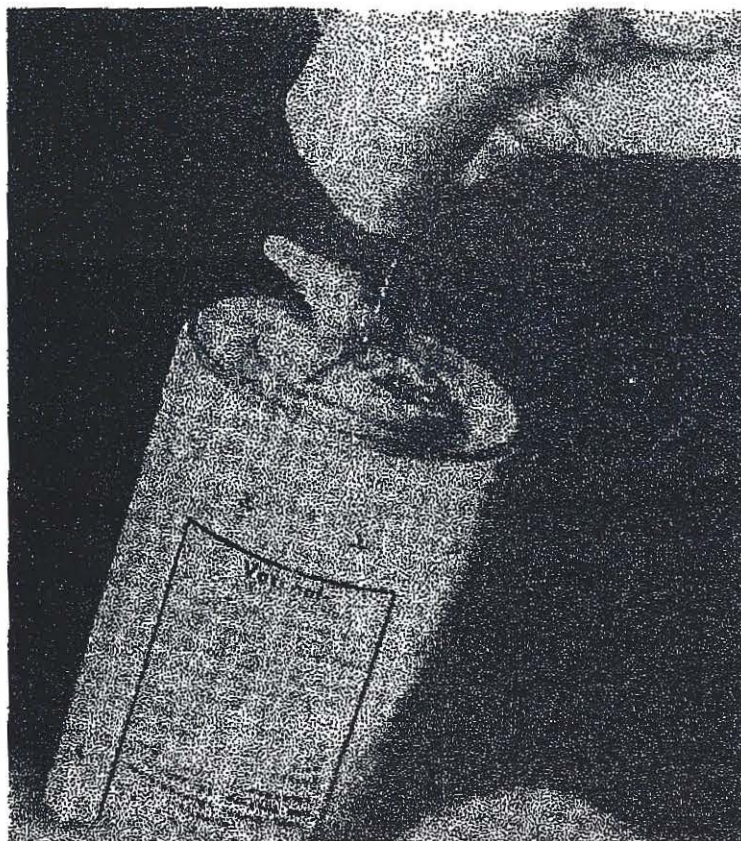

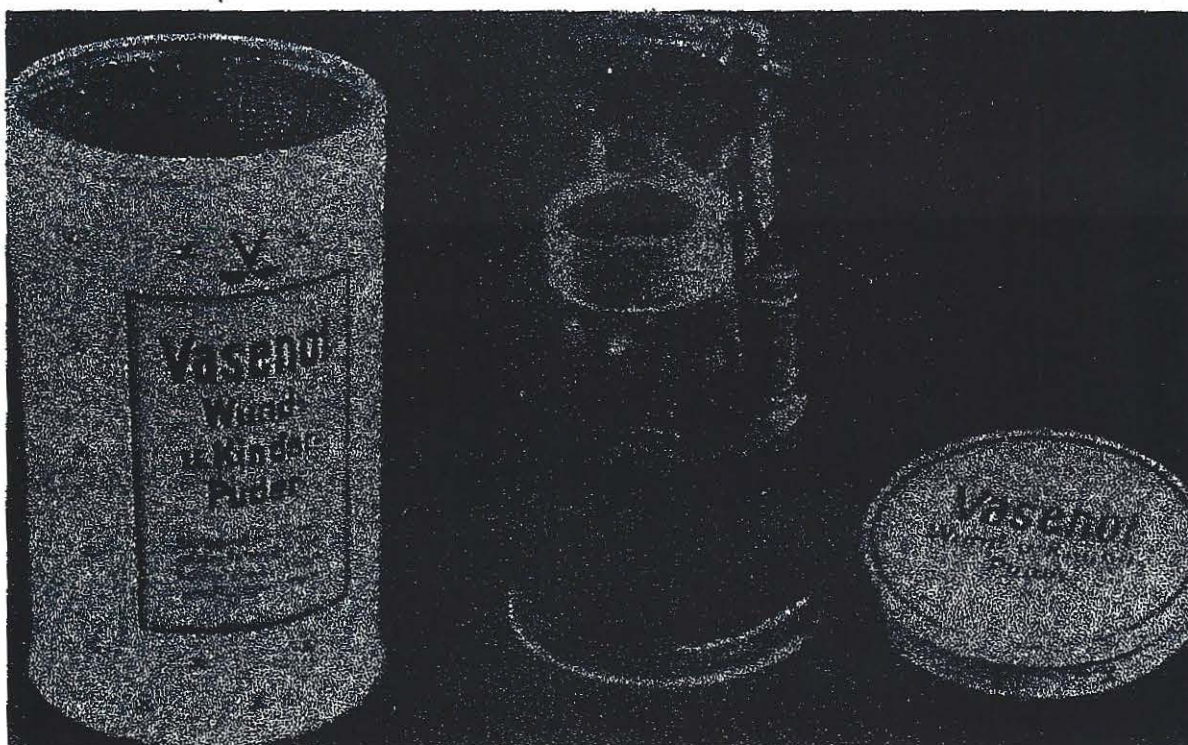
Voor tekst zie blz. 120

Poederstrooibus gebruikt als filmcontainer met flitsbeveiliging

Door uitschakeling van de flitslichtinstallatie met behulp van een papercлип, zoals op een van de afbeeldingen wordt getoond, kan deze installatie met de niet ontwikkelde film zonder risico uit de bus genomen worden.

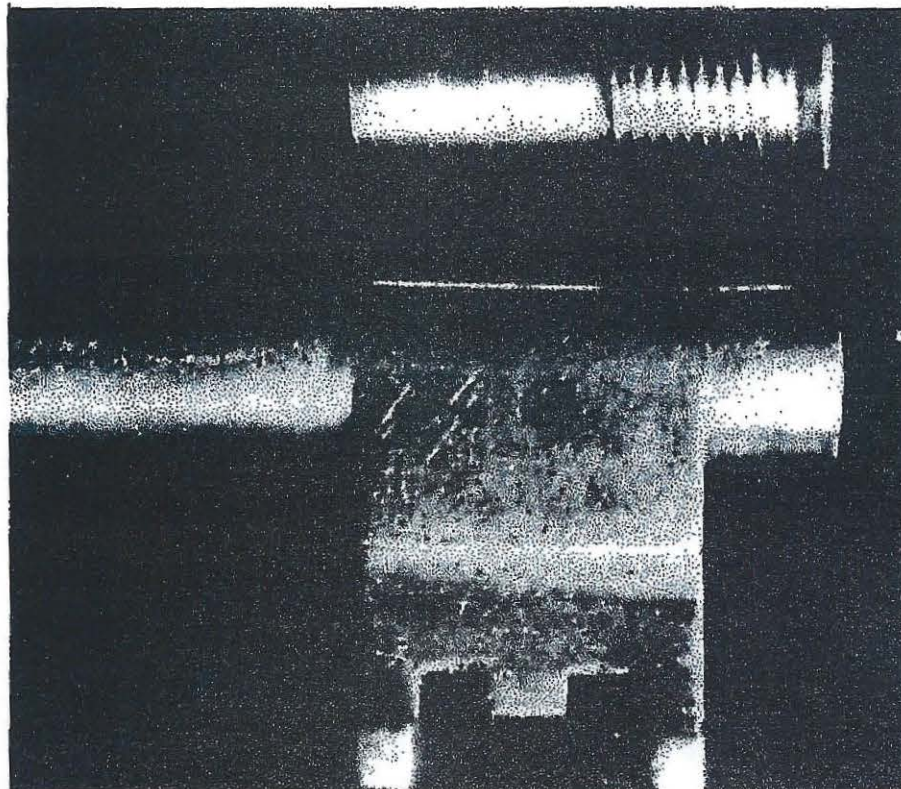
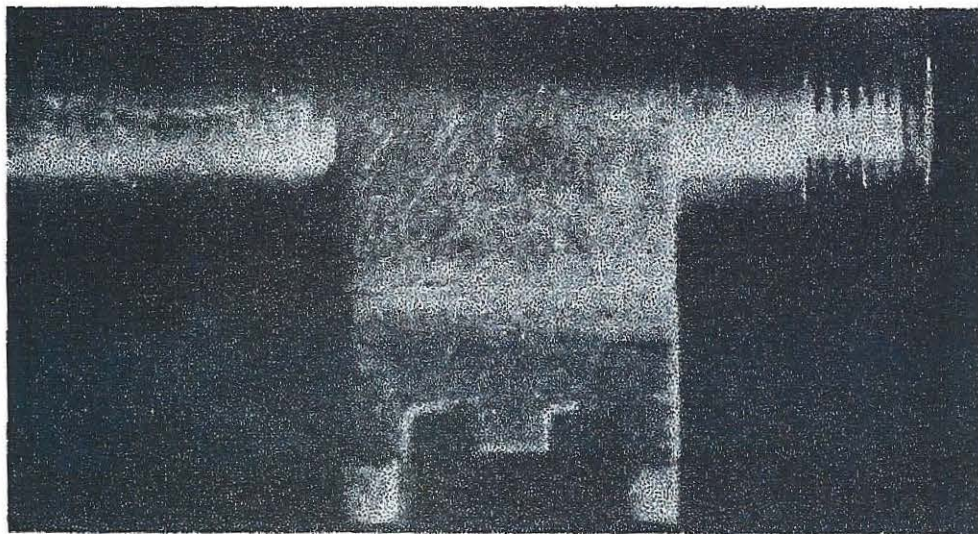
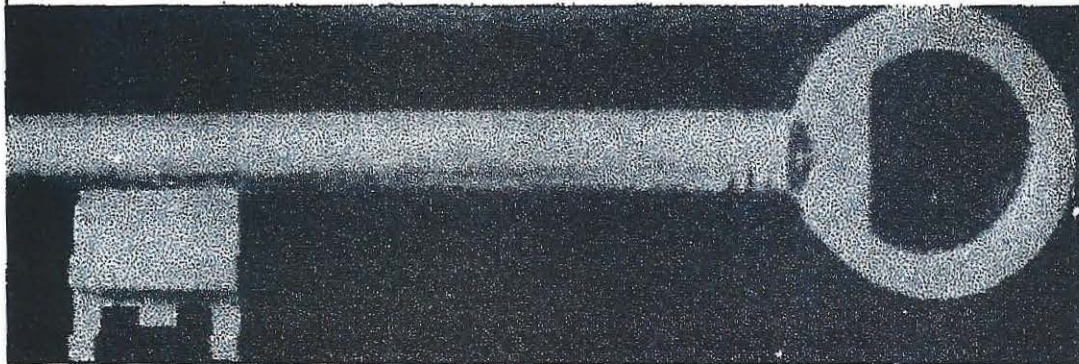

Als container gebruikte holle deursleutel.

De bergplaats wordt afgesloten door middel van een uitschroefbare bout onderaan de sleutel. De bout past zo zuiver, dat deze na inschroefing niet als afzonderlijk deel van de sleutel herkenbaar is. Uitschroeven geschiedt door draaien naar rechts in plaats van naar links.

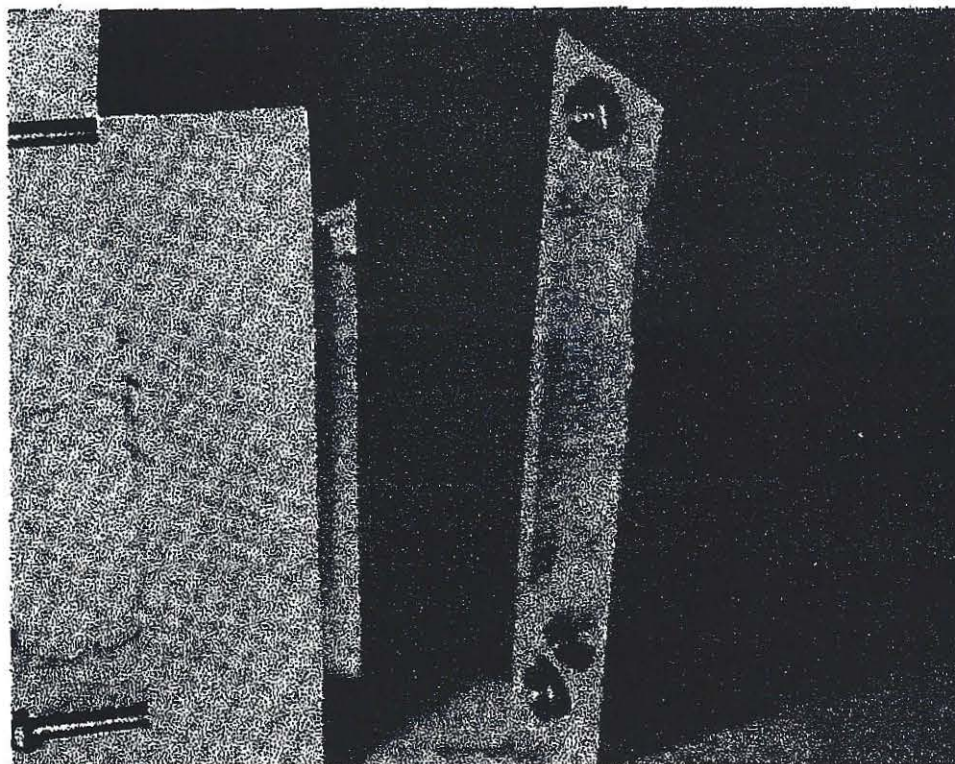
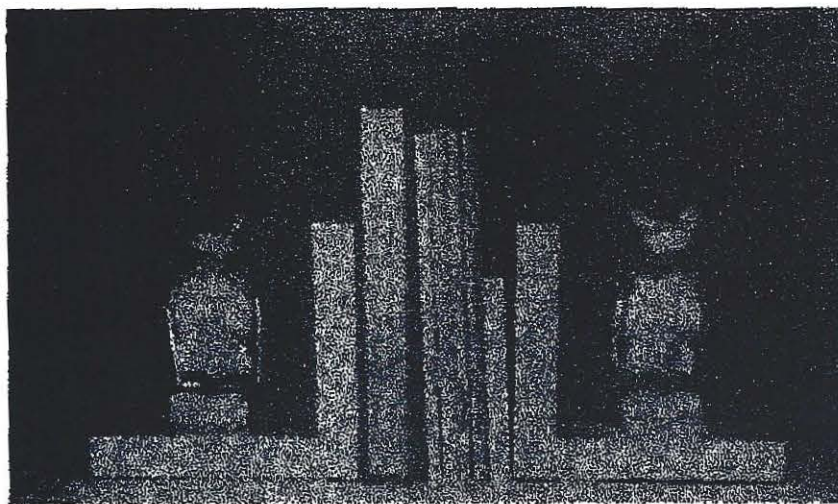
Voor foto's zie blz. 126.

Voor tekst zie blz. 125

Boekensteun met bergplaats voor inlichtingenmateriaal en bankpapier.

Het staande deel van een steun is uitgehold en door middel van twee verzonken schroeven op het liggende deel bevestigd. De schroeven worden bij een oppervlakkige inspectie aan het oog onttrokken door een afneembare viltlaag die aan de onderzijde van het liggende deel is bevestigd.

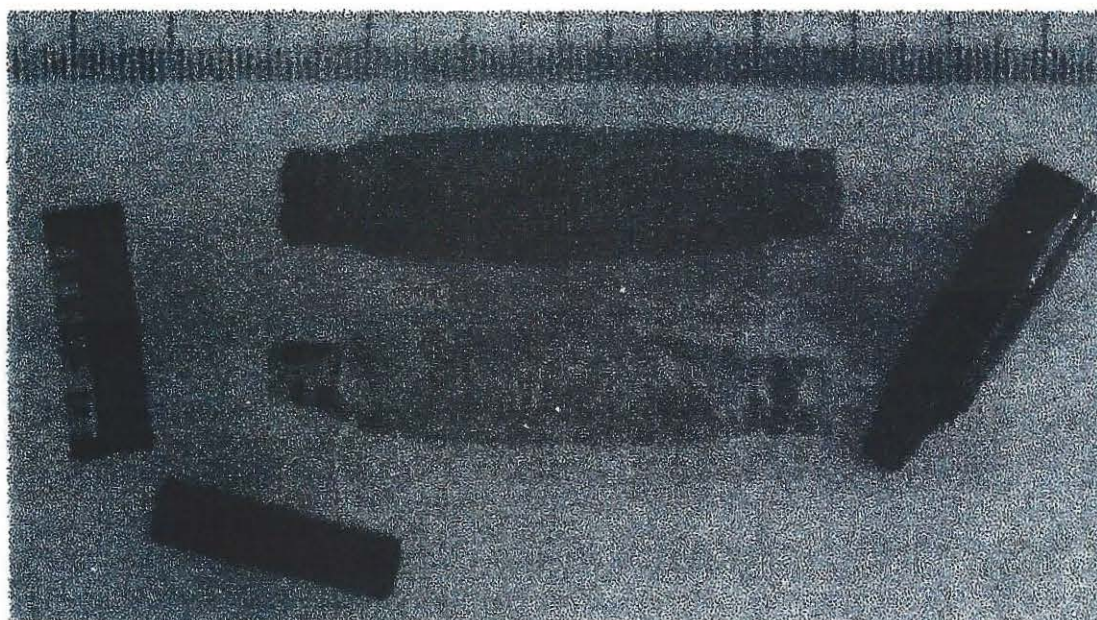
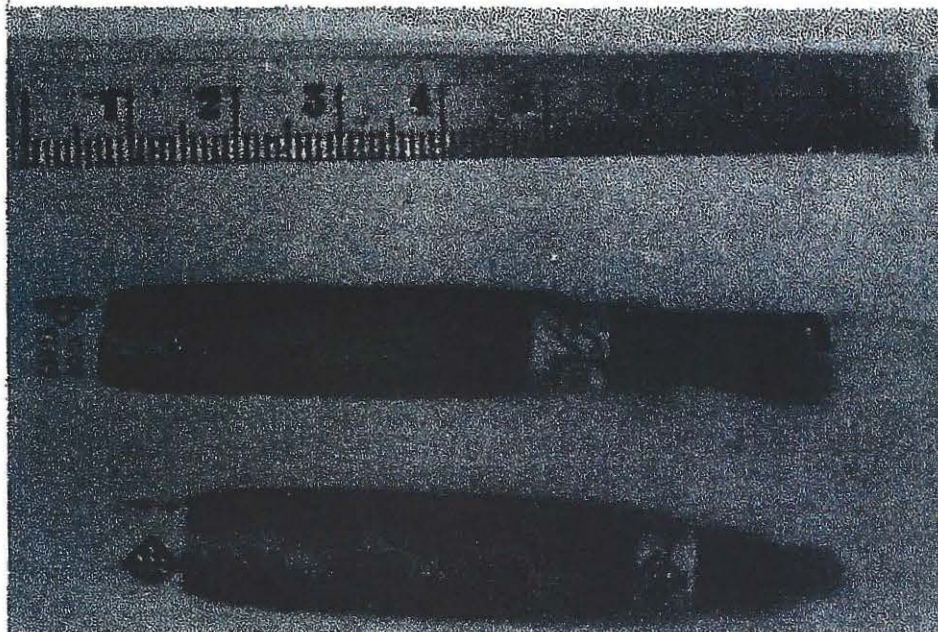
[REDACTED]

Uitgeholde schoenhak gebruikt als conspiratieve bergplaats voor berichten en hulpmiddelen.

Ondanks het feit dat holle schoenhakken reeds tijdens de I. Wereldoorlog, of zelfs daarvoor, door agenten van de inlichtingendiensten werden gebruikt als containers, en ondanks het enorme aantal andere bergplaatsen welke op ingeniouze wijze in de meest uiteenlopende voorwerpen worden geconstrueerd, worden min of meer verouderde containers, zoals de praktijk leert, toch nog toegepast.

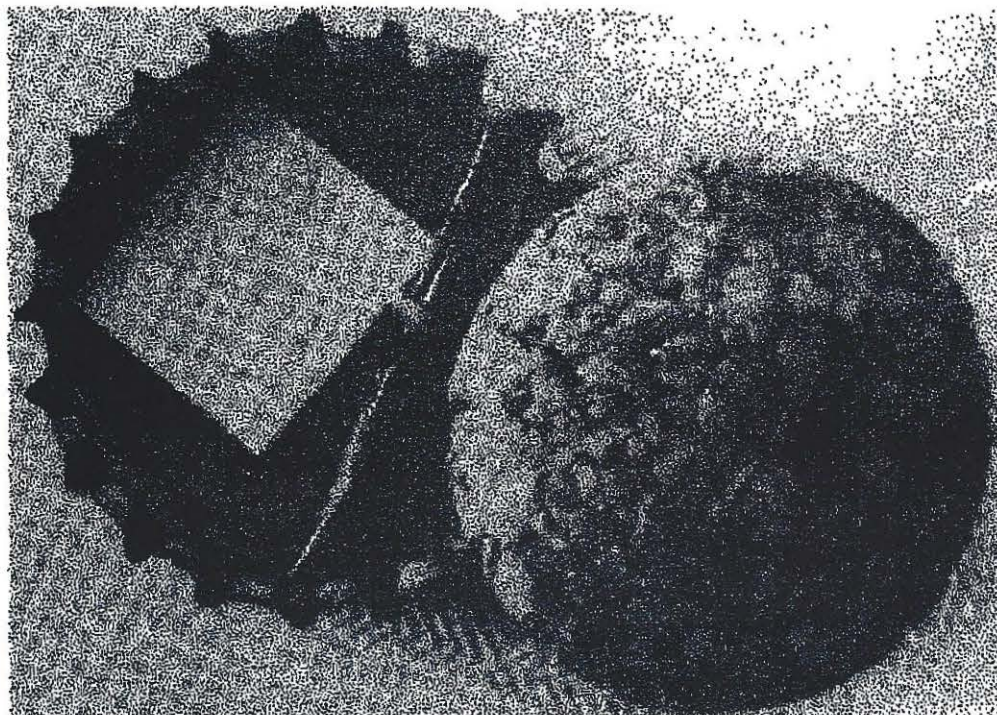

Rolletjes naastzijde gebruikt als bergplaats voor chiffré-sleutel.

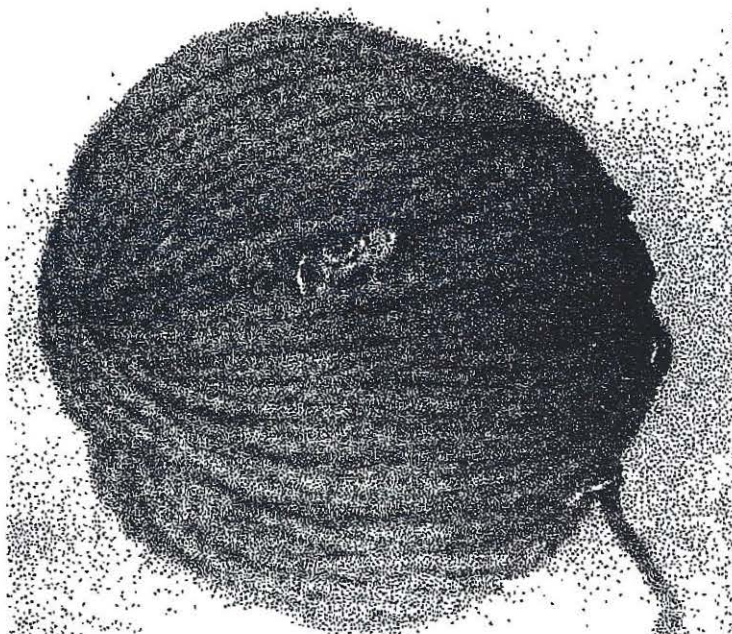

Coca-Cola kroonkurk gebruikt als bergplaats voor een chiffré-sleutel.

De sleutel werd verborgen tussen de metalen dop en het zich daarin bevindende schijfje kurk.

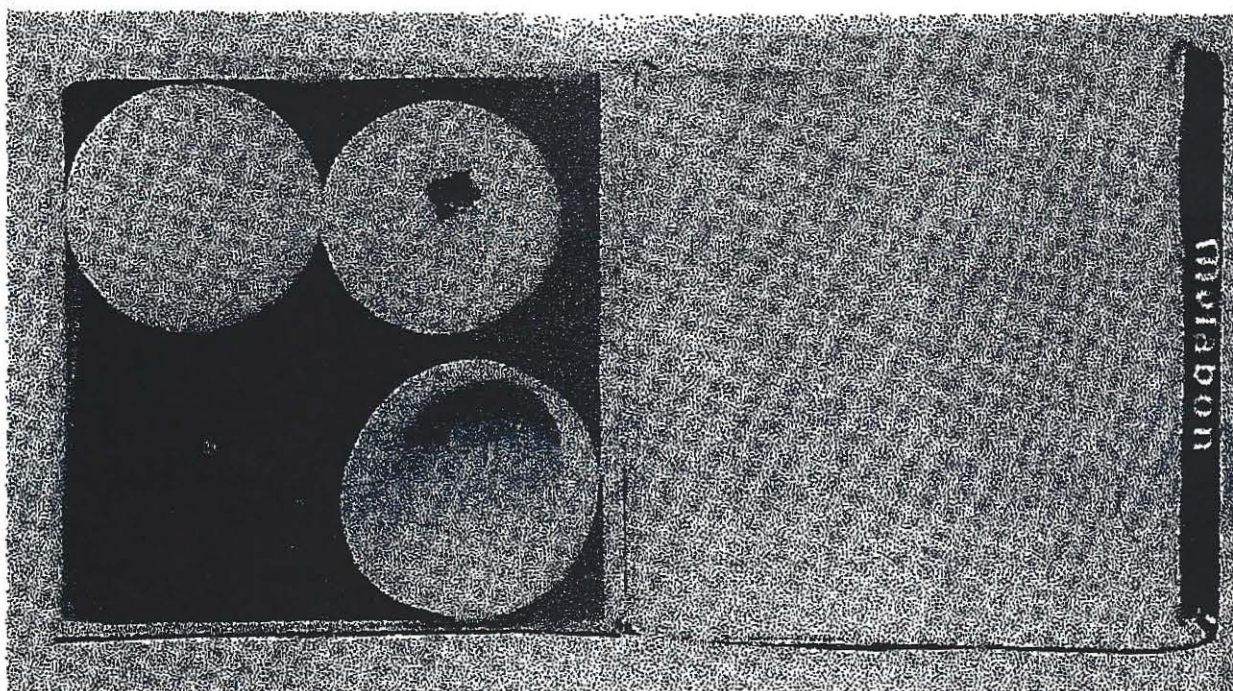
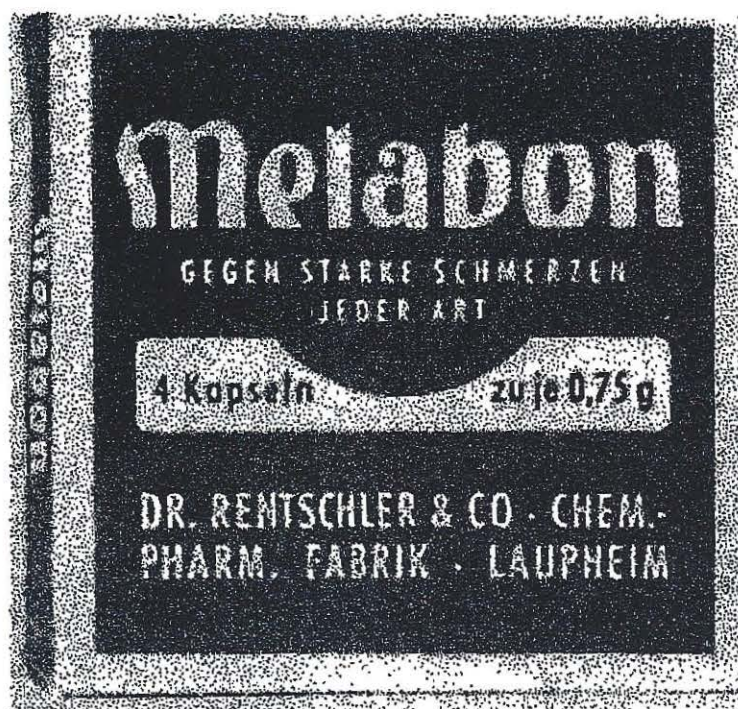

Kluwen wol, gebruikt als bergplaats voor contactadres ("Deckadres").

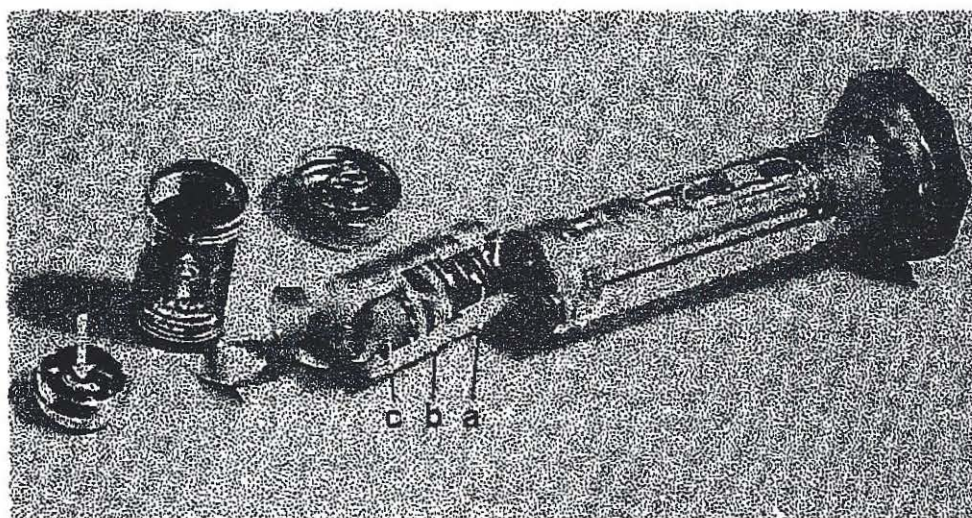
Pijnstillende capsules in gebruik als bergplaatsen voor zeer kleine negatieven ("Mikrate").

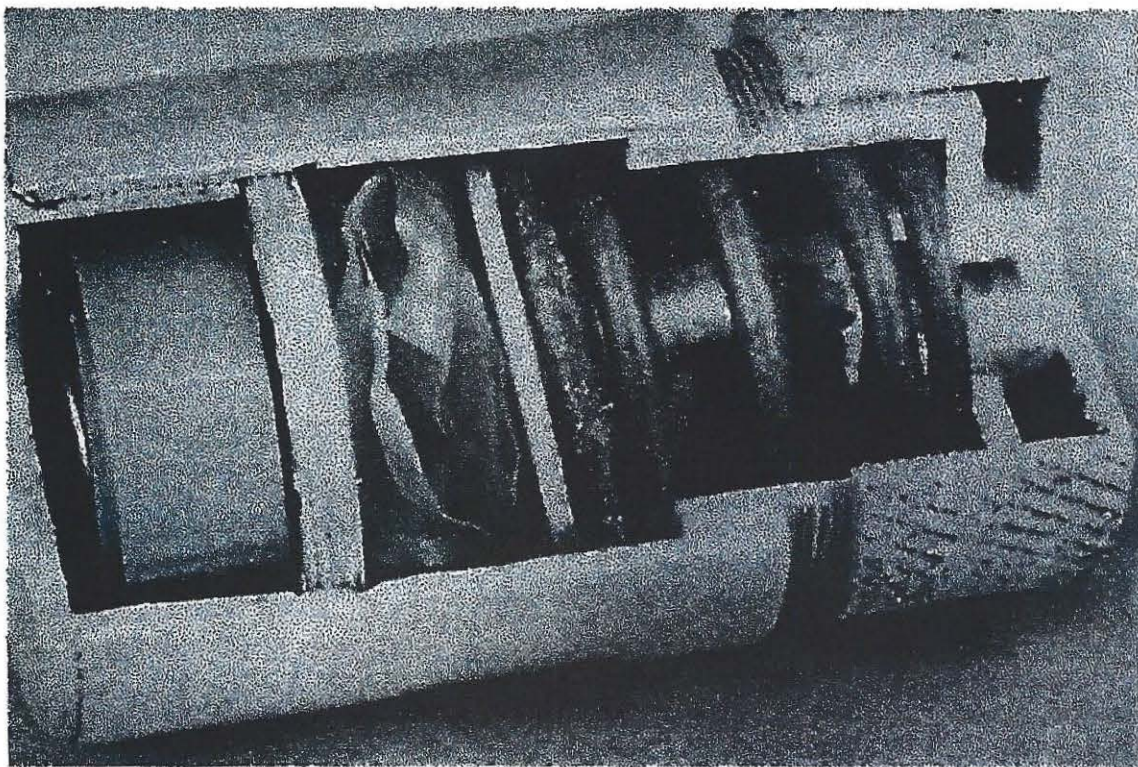
De capsules bestaan, buiten het pijnstillende poeder, uit twee schijfjes ouwel, welke met het poeder ingenomen worden. De foto-negatieven waren in een van de capsules verboren.

Zaklamp met geheime bergplaats (batterij) voor Minox-films.

Bij onbevoegd openen slaat de veer (a) tegen een met een zuur gevulde condom (b) dat de Minox-film vernietigt. De holle batterij wordt ter camouflage gevoed door een monocel (pijl). Deskundig opnen van de container geschiedt door het afschroeven van de bodem van de container in een donkere kamer.

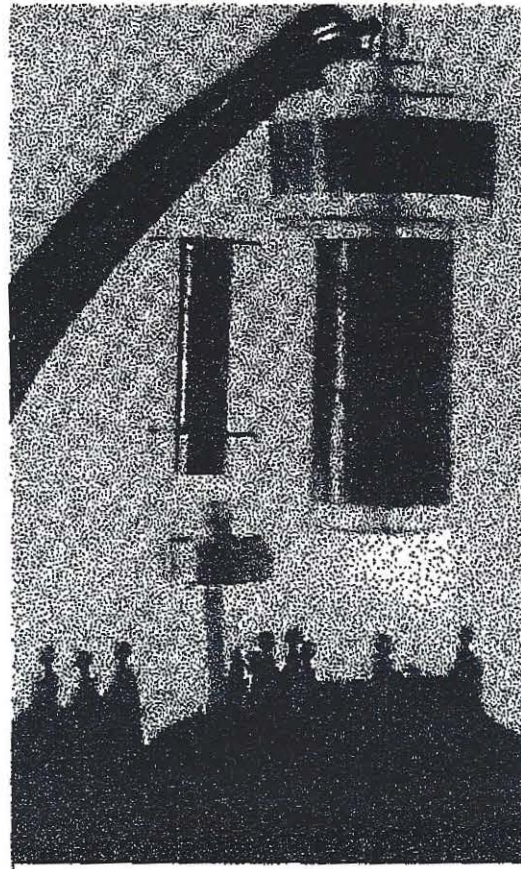
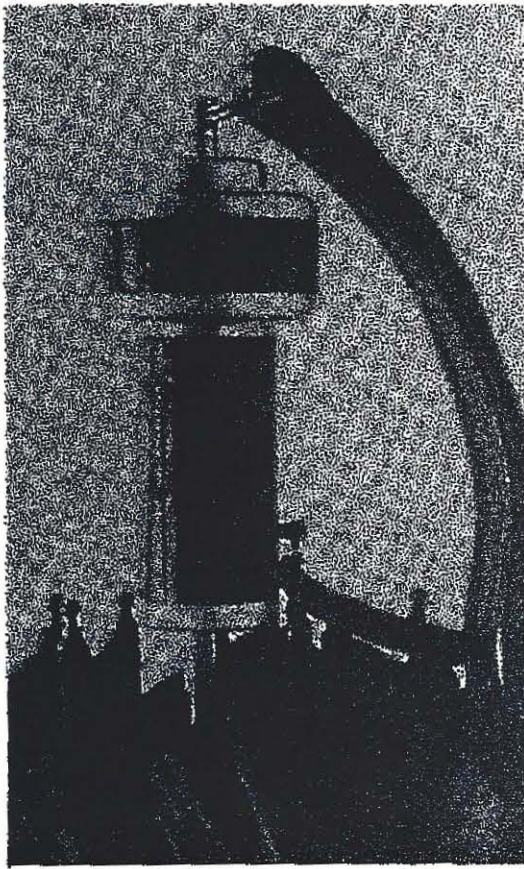

Voor tekst zie blz. 133.

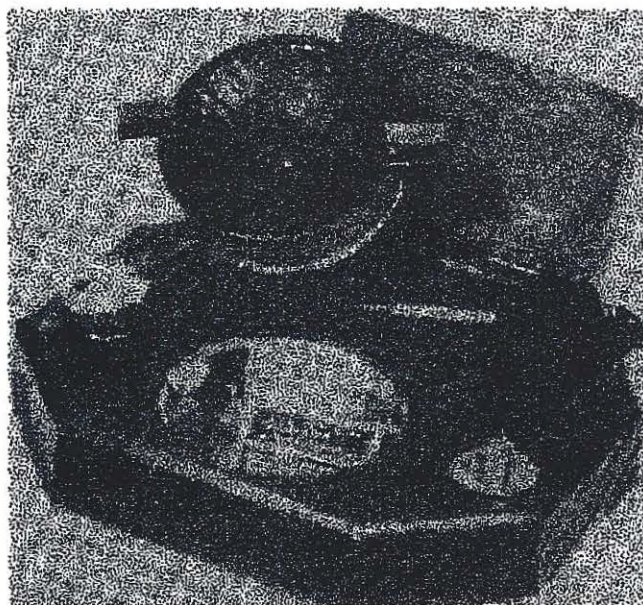
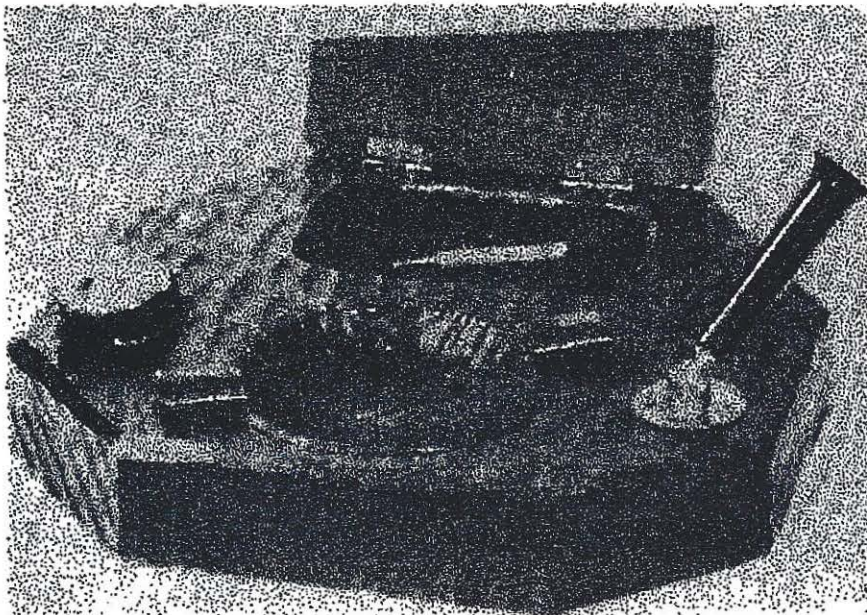
Opvouwbare herenparaplu met bergplaats voor filmspoelen.

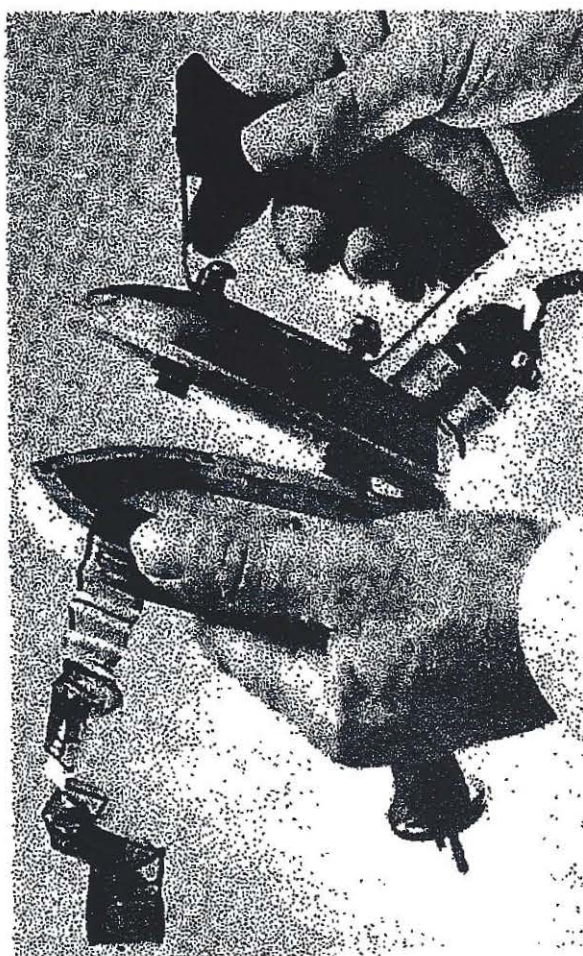
Deze container is speciaal bestemd voor het transporteren van filmmateriaal (spionagemateriaal) en instructies. De films zijn als regel niet ontwikkeld. De container kan geopend worden door in een nauwelijks waarneembare opening aan de onderkant van de knop een naald in te brengen waardoor een stift wordt ingedrukt, welke de mogelijkheid tot afschroeven van de knop belemmert.

Rooktafelgarnituur met geheime bergplaats.

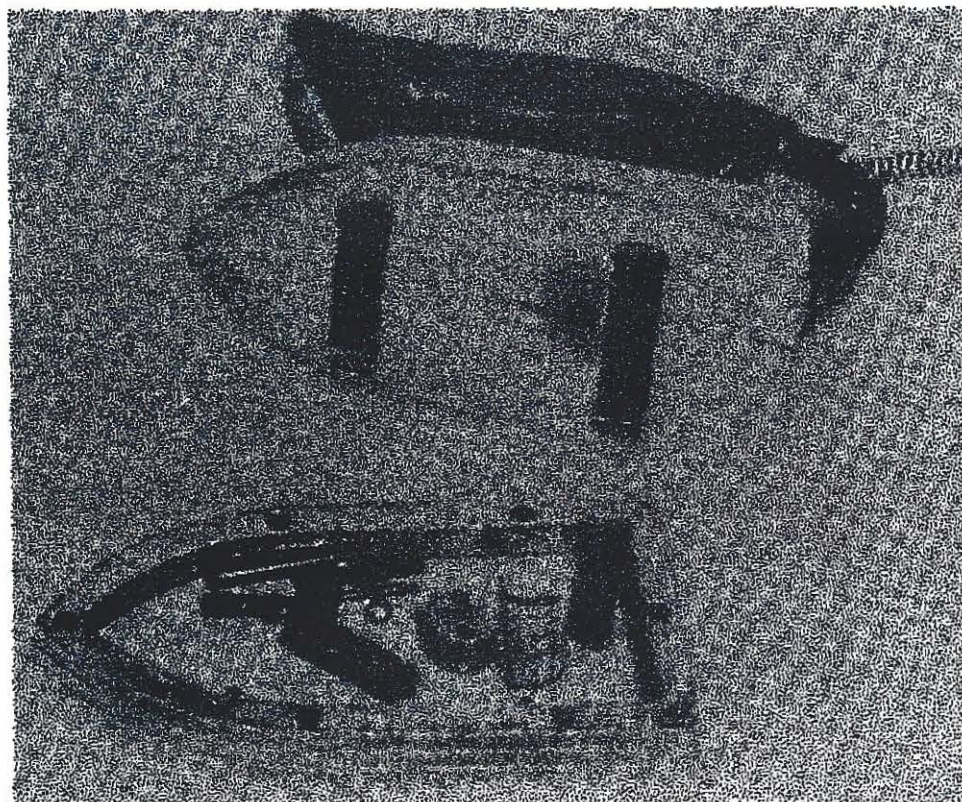
Door het losdraaien van een kleine schroef, welke gecamoufleerd in het voor sigaretten bestemde vak is aangebracht, kan het asbakje worden verwijderd. Hierdoor komt een bergruimte vrij welke voor het verbergen van films, een lens ("Meise") en filmmateriaal voor het fabriceren van micropunten diende.

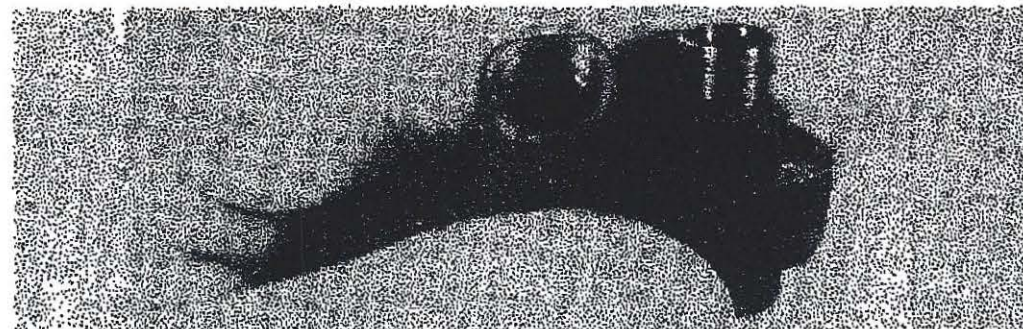
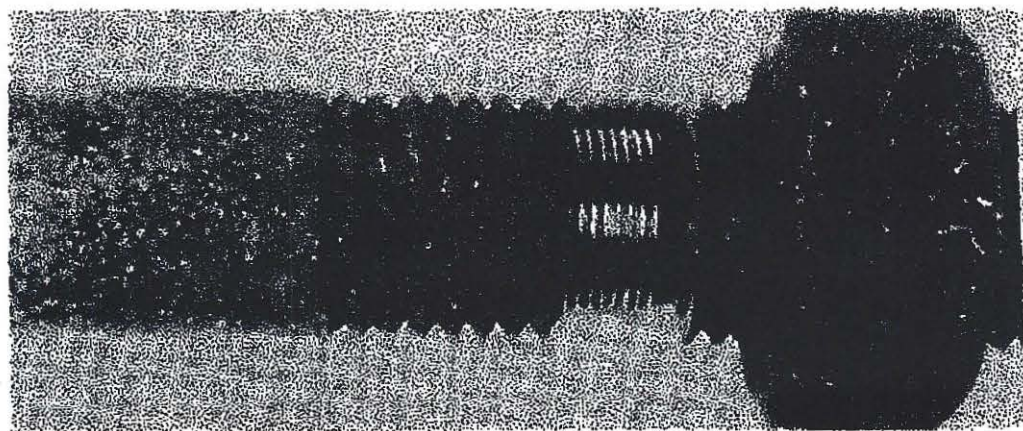
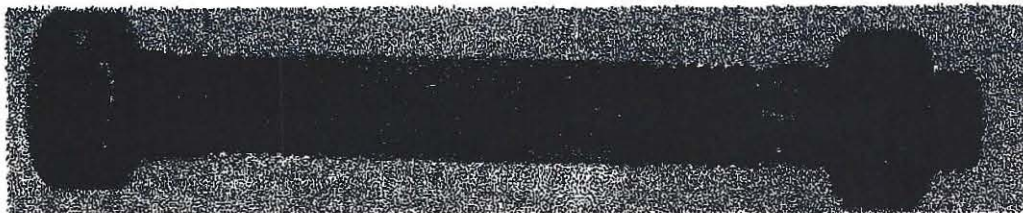
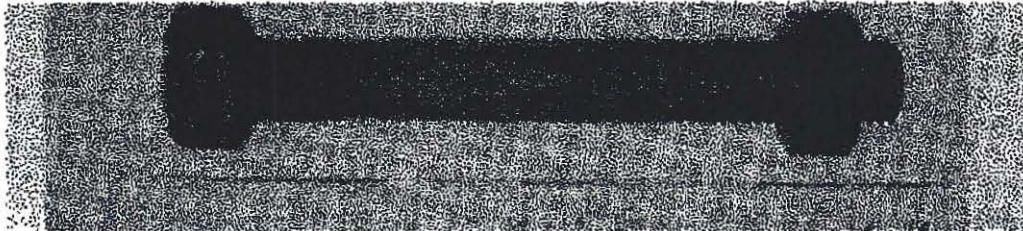
Reisstrijkijzer met bergplaats voor chiffré-sleutels voor éénzijdig radioverkeer (A-3) op zogenaamde "Weichfilm" (film waarvan de lichtgevoelige laag niet gehard is).

Na verwijdering van de rechtermoer wordt een zich in de schroefbout bevindende veiligheidsstift zichtbaar. Door het indrukken van deze stift met behulp van een paperclip of een ander spits voorwerp, wordt de koppeling tussen het bovenste en het onderste deel van het strijkijzer verbroken.

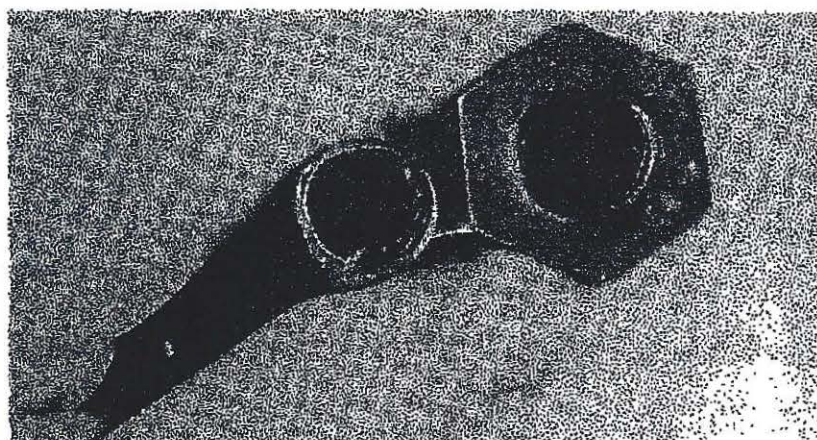
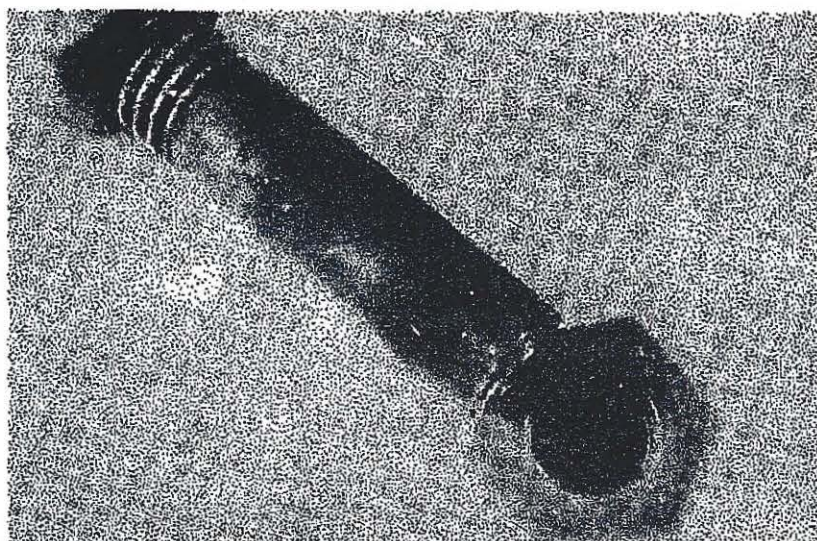
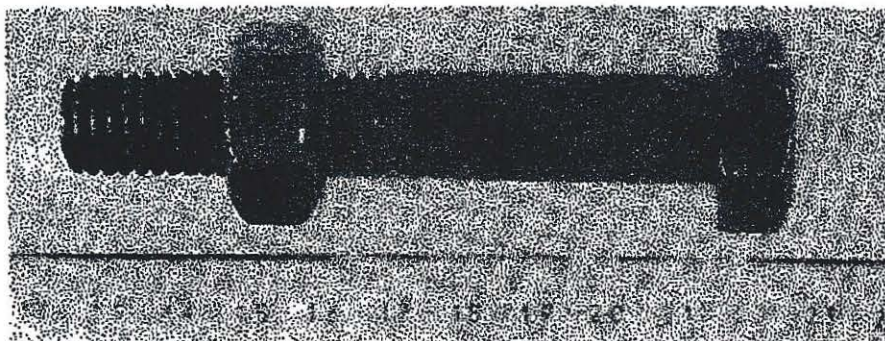

Als Dode Brievenbus (DBB) gebruikte holle schroefbout.

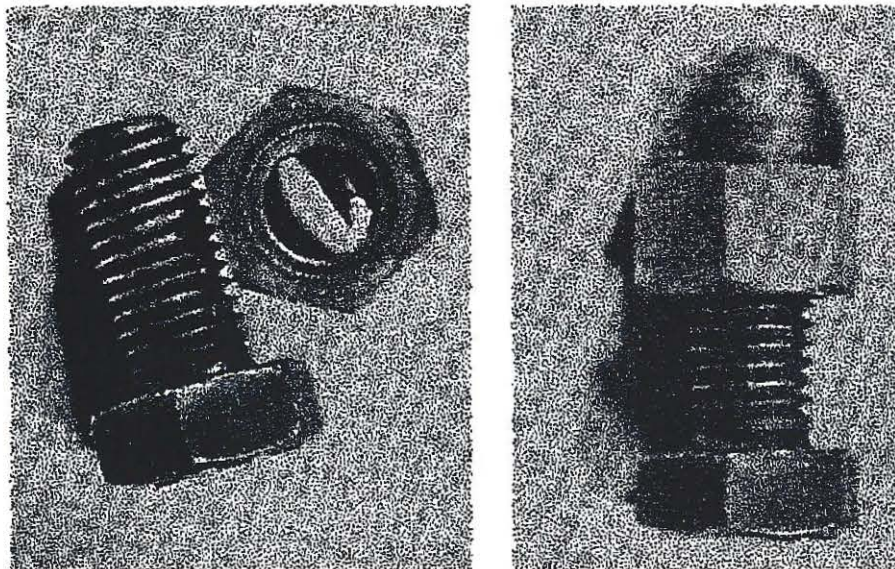
De bout was door een medewerker van het M.f.S. in een houten brug aangebracht. Door middel van een schroefleutel kan een gedeelte van de bout worden afgeschroefd, waardoor een ruimte voor het opnemen van berichten zichtbaar wordt.

Schroefbouten met geheime bergplaatsen in de kop, welke door koeriers werden ge-
bruikt.

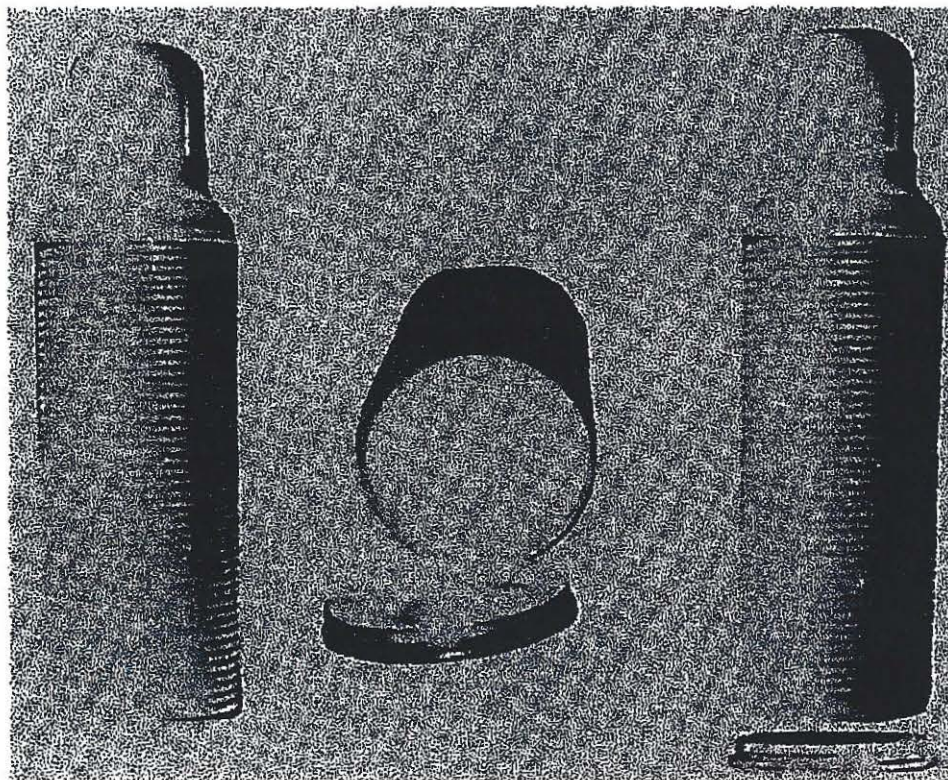

Zie ook vorige bladzijde.

Als container gebruikte thermosfles.

De thermosfles heeft een dubbele bodem. Deze is voorzien van fijn schroefdraad en is afschroefbaar. De ruimte tussen glazen fles en bodem werd gebruikt als bergplaats.

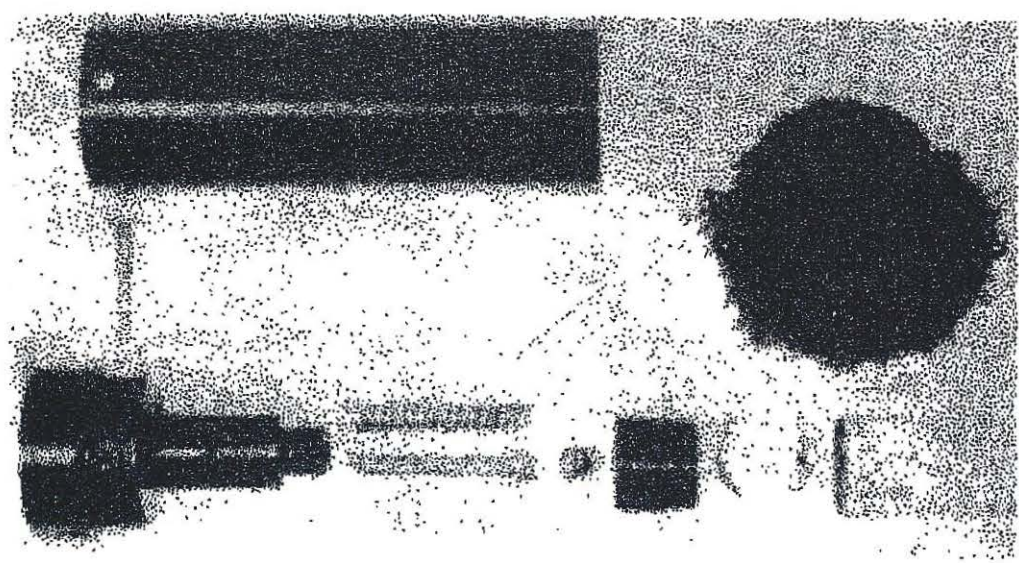
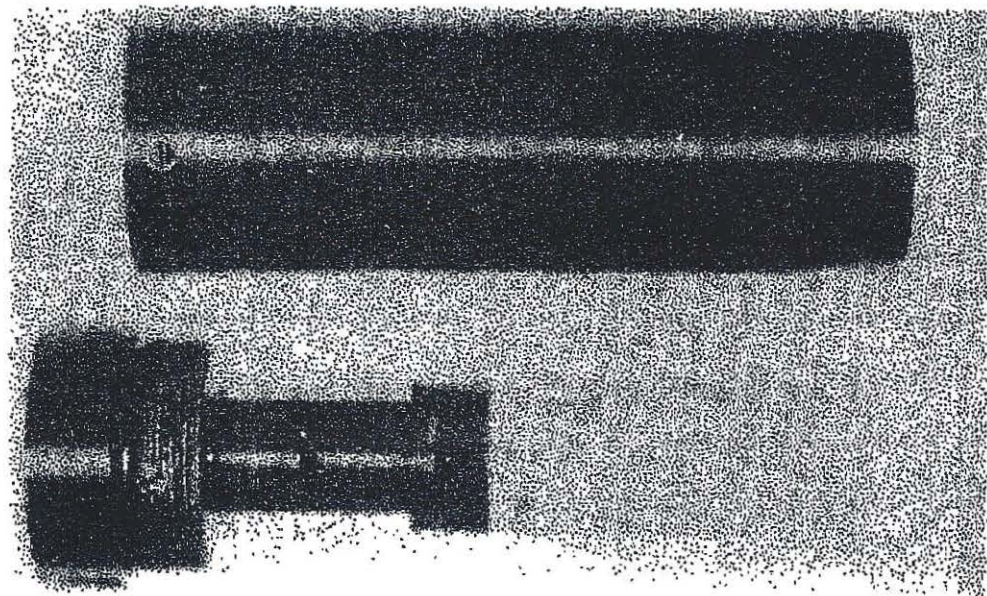
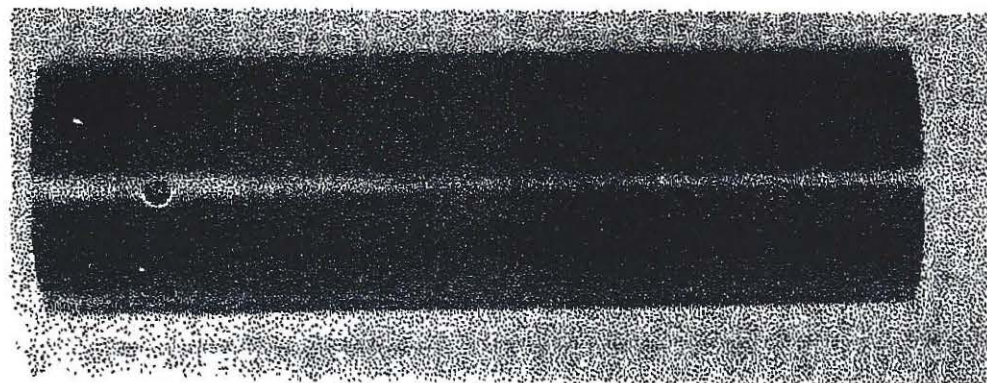
Container met brandsas.

De container is gemaakt van lichtmetaal (10 x 3,2 cm). De afsluitdop is door middel van schroefdraad met de huls verbonden. Een schroef, die gelijktijdig een beveiligende functie vervult, belemmert het losschroeven van de beide delen van de container.

Wanneer deze schroef geheel aangedraaid wordt, kunnen beide delen van de container van elkaar geschroefd worden. Aan de afsluitdop is een mechanisme bestaande uit een slagpinveer, een slagpin en een slaghoedje plus een brandsas bevestigd. In ingeschroefde toestand houdt de schroef de veer met slagpin gespannen.

Het filmmateriaal bevindt zich tussen de huls en het mechanisme. Bij een poging de container los te schroeven zal de ondeskundige de schroef proberen los te draaien. Hierdoor komt de slagpin vrij en kan de veer ontspannen. De slagpin wordt tegen het slaghoedje gedreven dat de brandsas ontsteekt. Als gevolg hiervan wordt het filmmateriaal door een steekvlam vernietigd.

Voor foto's zie blz. 142.

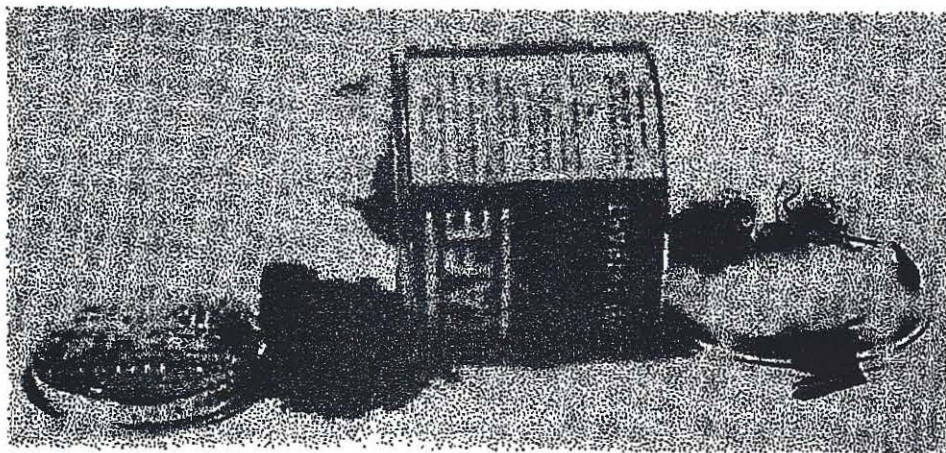

Voor tekst zie blz. 141.

Blikje Nescafé met dubbele bodem, gebruikt als container voor het verbergen en transporteren van chiffré-sleutels.

In een normaal Nescafé-blikje werd een dubbele bodem gemonteerd. De bodem werd voorzien van links schroefdraad. De bovenste ruimte van het blik werd gevuld met Nescafé; in de onderste bevonden zich chiffré-sleutels op zogenaamde "Weichfilme", welke films zeer kwetsbaar zijn.

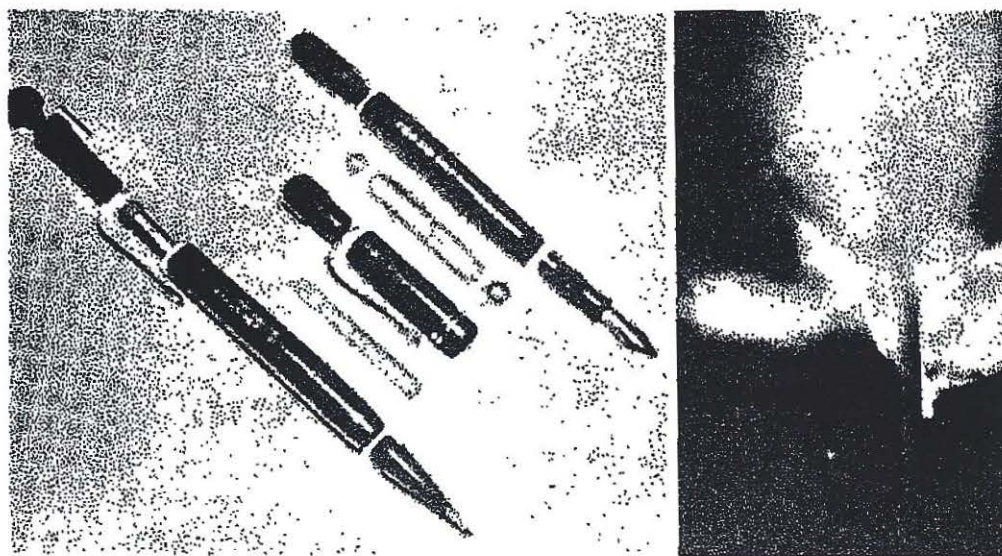

Voor tekst zie blz. 143.

Explosieve vulpotloden en -pennen bestemd voor sabotagedoeleinden.

(Duits fabriikaat; nog niet door M.f.S. in het Westen toegepast).

Valse identiteitsbewijzen verborgen tussen de dubbele bodem van een sigarenkistje.

